

DE MILITAIRE SPECTATOR

OFFICIEEL ORGAAN VAN HET

MAANDBLAD

MINISTERIE VAN OORLOG

EN VAN HET

KONINKLIJK NEDERLANDSCH-INDISCHE LEGER

Directeur: J. MOORMAN, Res. Luitenant-Kolonel der Infanterie b.d.
Hoofdred.: M. R. H. CALMEYER, Kolonel v. d. Generale Staf
Red.: D. A. VAN HILTEN, Generaal-Majoor tit. b.d.
C. v. d. HOOGENBAND, Kolonel v. d. Gen. Staf K.N.I.L.
G. J. LE FEVRE DE MONTIGNY, Luit.Kol. v. d. Gen. Staf
A. L. VAN DEN BERGE, Majoor v. d. Gen. Staf, Secretaris
R. C. SOETBROOD PICCARDT, Maj. v. d. Gen. Staf K.N.I.L.
C. J. M. NASS, Majoor-vlieger

117de JAAR

Nr. 7

Juli 1948

Nadruk
verboden

Abonnement f 3.- per kwartaal, Overzeese Gewesten en Buitenland f 15.- p. jaar. Losse ex. f 1.25

MOORMAN'S PERIODIEKE PERS, Zwarteweg 1, Den Haag, Tel. 18.23.55, Postrek. 44.715

Inhoud

Officiële Mededelingen van het Ministerie van Oorlog.

35 Jaren militaire luchtvaart	386
Uit de Legerorders	386
Mededelingen van de Kwartier Meester Generaal	445
Nieuws van de Maand	388
Nederland's Verdediging tegen de Duitse Aanval (XVIII)	389

Officiële Mededelingen van het K.N.I.L.

De Strijd op Celebes (II)	396
-------------------------------------	-----

Redactioneel Gedeelte.

Luchtmacht, door C. Giebel, Generaal-Majoor Vlieger van de Generale Staf K.N.I.L., Chef Luchtmacht	405
De Lucht oorlog in Nederland in de Meidagen van 1940, door Dr J. W. Wijn, Luitenant-Kolonel-waarnemer	411
Het Strategisch gebruik van de Luftwaffe, door J. Tammes, Ma- joor-Waarnemer	417
Vliegveld-Bewaking in Nederlandsch-Indië, door J. Straus, Kapi- tein der Art. K. L. (Chef Veiligheidsdienst der Mil. Luchtvaart)	428
Regionale Verdragen (II), door Mr J. N. van den Houten, Reserve- Kapitein voor Algemene Dienst	431
Boekbesprekingen	404, 410, 444
Namen van Kazernes	446

DE MILITAIRE SPECTATOR

OFFICIEEL ORGAAN VAN HET

MAANDBLAD

MINISTERIE VAN OORLOG

EN VAN HET

KONINKLIJK NEDERLANDSCH-INDISCHE LEGER

Directeur: J. MOORMAN, Res. Luitenant-Kolonel der Infanterie b.d.
Hoofdred.: M. R. H. CALMEYER, Kolonel v. d. Generale Staf
Red.: D. A. VAN HILTEN, Generaal-Majoor tit. b.d.
C. v. d. HOOGENBAND, Kolonel v. d. Gen. Staf K.N.I.L.
G. J. LE FEVRE DE MONTIGNY, Luit.Kol. v. d. Gen. Staf
A. L. VAN DEN BERGE, Majoor v. d. Gen. Staf, Secretaris
R. C. SOETBROOD PICCARDT, Maj. v. d. Gen. Staf K.N.I.L.
C. J. M. NASS, Majoor-vlieger

117de JAAR

Nr. 7

Juli 1948

Nadruk
verboden

Abonnement f 3.- per kwartaal, Overzeese Gewesten en Buitenland f 15.- p. jaar. Losse ex. f 1.25

MOORMAN'S PERIODIEKE PERS, Zwarteweg 1, Den Haag, Tel. 18.23.55, Postrek. 44.715

Inhoud

Officiële Mededelingen van het Ministerie van Oorlog.

35 Jaren militaire luchtvaart	386
Uit de Legerorders	386
Mededelingen van de Kwartier Meester Generaal	445
Nieuws van de Maand	388
Nederland's Verdediging tegen de Duitse Aanval (XVIII)	389

Officiële Mededelingen van het K.N.I.L.

De Strijd op Celebes (II)	396
-------------------------------------	-----

Redactioneel Gedeelte.

Luchtmacht, door C. Giebel, Generaal-Majoor Vlieger van de Generale Staf K.N.I.L., Chef Luchtmacht	405
De Lucht oorlog in Nederland in de Meidagen van 1940, door Dr J. W. Wijn, Luitenant-Kolonel-waarnemer	411
Het Strategisch gebruik van de Luftwaffe, door J. Tammes, Ma- joor-Waarnemer	417
Vliegveld-Bewaking in Nederlandsch-Indië, door J. Straus, Kapi- tein der Art. K. L. (Chef Veiligheidsdienst der Mil. Luchtvaart)	428
Regionale Verdragen (II), door Mr J. N. van den Houten, Reserve- Kapitein voor Algemene Dienst	431
Boekbesprekingen	404, 410, 444
Namen van Kazernes	446

OFFICIELE MEDEDELINGEN

van het

Ministerie van Oorlog

35 Jaren militaire luchtvaart

Op 1 Juli e.k. zal het feit worden herdacht, dat 35 jaar geleden — 1 Juli 1913 — de militaire luchtvaart in Nederland werd opgericht.

Zoals zo dikwijls bij nieuwigheden het geval was, kwam deze afdeling — toenmaals de L.A., later de L.V.A. genoemd — moeizaam tot leven en bestond op de datum van oprichting uit 1 kapitein commandant en 3 luitenantsvlieger. Directe aanleiding tot het oprichten van deze Luchtvaartopleiding was het rapport van de Militaire Luchtvaart-commissie, dat op 9 April 1912 werd ingezonden en waaruit de volgende zinsneden, bezien in het licht der huidige omstandigheden en gelet op de opgedane ervaringen, waard zijn aan de herinnering te worden ontrukkt.

„Het luchtvaartvak heeft zodanige betekenis gekregen, dat het „den gehelen man” eist en niet als „bijvak” kan worden behandeld”, en iets verder de opmerking, dat, indien niet tot oprichting wordt overgegaan „het leger verstoken zal blijven van een tak van dienst, waarvan het reeds lang had behoren te zijn voorzien.”

De ondervinding heeft bewezen, dat de rapporteurs een goed inzicht hadden in de waarde van de luchtvaart voor het leger, terwijl het pleit voor het oordeel der legerleiding, dat besloten werd tot oprichting der L.A. over te gaan.

De Luchtvaartafdeling heeft nog lange jaren na de oprichting geleden door twijfel, hetzij van hogerhand, hetzij van buitenaf. De commandanten en het personeel der L.V.A. zelf hebben echter steeds vastgehouden aan hun geloof in de waarde van hun afdeling en aan hun ideaal om de L.V.A. te zijner tijd uit te zien groeien tot een zelfstandig wapen en later wellicht tot een

derde weermachtsonderdeel „de Luchtmacht”.

Zonder ook maar enigszins de grote verdiensten van andere pioniers der Militaire Luchtvaart uit het oog te verliezen, moet hier wel de naam worden genoemd van wijlen de Generaal C. J. Sniijders, die, eerst als Chef van de Generale Staf, van 1914—1918 als opperbevelhebber van Land- en Zeemacht, steeds als eerste op de bres stond om de waarde van het nieuwe wapen te verdedigen.

De geschiedenis van de traditie van de L.V.A. zijn jeugdig, doch vol betekenis. Het aantal „gevallen kameraden”, allen beziel met hoge idealen omtrent hun beroep, nam toe met het voortschrijden der jaren en de ontwikkeling van het Wapen. Het eenvoudige gedenkteken, dat het personeel der L.V.A. met eigen middelen oprichtte te hunner gedachtenis is een der meest zinvolle monumenten in ons land.

Het hoogtepunt in de geschiedenis van het onderdeel, dat gedurende de laatste mobilisatie als zelfstandig wapen in de Koninklijke landmacht werd opgenomen, is het feit, dat de Opperbevelhebber van Land- en Zeemacht onmiddellijk na de capitulatie in Nederland op 18 Mei 1940 het Wapen onderscheidde met het „ordeteken van Ridder der 4e klasse der Militaire Willemsorde”.

In deze hoge onderscheiding, vinde het Wapen der Militaire Luchtvaart (thans Legerluchtmacht Nederland) de waardering voor de grote offers en de „moed, beleid en trouw”, waarmede zij zich — zowel hier te lande als in geallieerd verband — in de strijd heeft geworpen. Zij moge tevens een aansporing zijn voor allen, die het voorrecht hebben bij dit onderdeel te dienen, de traditie hiervan op waardige wijze hoog te houden.

UIT DE LEGERORDERS

Nr. 145 L-LM — Levensverzekeringen van naar Nederlandsch-Indië uitgezonden militairen der Koninklijke Landmacht.

In deze L.O. is de tekst opgenomen van de Wet tropen en molestrisico militairen (Staatsblad 1947, nr. H 383).

Nr. 146 L-LM — Reizen naar het buitenland.

De in het Aprilnummer 1948 genoemde L.O. 56 is t.a.v. de bedragen voor Frankrijk en de Franse zône van Duitsland gewijzigd.

Nr. 147 L-LM — Instelling Bureau Belastingen Militairen.

In overleg met het Ministerie van Financiën is een Bureau Belastingen Militairen ingesteld.

Dit bureau, waarbij een of meer ambtenaren van de belastingdienst werkzaam zijn, is ingedeeld bij de Afdeling B 2, Bureau 3, van mijn Ministerie.

Het Bureau Belastingen Militairen (B.B.M.) heeft tot taak:

a. de Inspecteurs der Directe Belastingen inlichtingen te verstrekken betreffende de door militairen als zodanig genoten inkomsten over 1946 en eventueel vorige jaren, teneinde de juistheid der op te leggen aanslagen in de Inkomstenbelasting zoveel mogelijk te bevorderen;

b. militairen, of hun vertegenwoordigers, hier te lande, aan wie een aangiftebiljet Inkomstenbelasting is uitgereikt, hetwelk zij door onbekendheid met de genoten militaire inkomsten niet of niet volledig kunnen invullen, inlichtingen voor het doen van bedoelde opgaven te verstrekken;

c. medewerking te verlenen bij het oplossen van moeilijkheden, welke zich bij toepassing van de bepalingen van het Besluit Loonbelasting door de Administrateurs kunnen voordoen.

Teneinde een eenvormige toepassing van de bepalingen van de Loonbelasting te bevorderen, dienen de commandanten en administrateurs alle aangelegenheden van principiële aard betreffende de Loonbelasting niet rechtstreeks met de belastingautoriteiten te behandelen, doch deze voor te leggen aan het B.B.M.

Alle door het B.B.M. aan militaire instanties gerichte verzoeken om inlichtingen dienen met spoed te worden behandeld.

Nr. 152 L-LM — Uniform en onderscheidingstekenen V.H.K.

Bij de in deze L.O. gepubliceerde Ministeriële Beschikking van 14 April '48, Kabinet Nr. 52 zijn de tenuen en on-

derscheidingstekenen van het V.H.K. vastgesteld.

Nr. 158 L-LM — Veiligheidsmaatregelen bij het gebruik van donderslagen.

Ten einde te voorkomen, dat het personeel bij het gebruik van donderslagen letsel bekomt, ten gevolge van bij het springen weggeslingerde delen, moet de donderslag na ontsteking zodanig worden weggegooid, dat niemand zich binnen een afstand van 4 m van de plaats van neerkomen bevindt.

Bij Canadese donderslagen (Thunderflashes MK V Canadian) moet er op worden gelet, dat het ontstekingshoutje te voren uit de onderzijde van de donderslag wordt verwijderd.

Nr. 165 L-LM — Bevorderingswet voor de landmacht 1902 en Wet voor het reserve-personeel der landmacht 1905.

Aan allen die de legerorders ontvangen is toegezonden de tekst van de Wet van 8 April 1948 (STAATSBLAD I 142) betreffende voorzieningen t.a.v. bovengenoemde wetten.

Nr. 167 L-LM — Spelalfabet.

Aangezien het wenselijk is gebleken voor alle delen van de Nederlandse strijdmacht een zelfde spelalfabet in te voeren, wordt hiermede ter kennis gebracht van de Koninklijke landmacht en Legerluchtmacht, dat met ingang van 1 Juni 1948 het onderstaande spelalfabet in gebruik moet worden genomen:

A	Ajax	N	Nico
B	Beker	O	Otto
C	Cuba	P	Pieter
D	Dirk	Q	Quota
E	Eva	R	Rudolf
F	Fiat	S	Simon
G	Gerard	T	Tinus
H	Hendrik	U	Unie
I	Isaak	V	Victor
J	Jacob	W	Willem
K	Karel	X	Xerxes
L	Lucas	Y	Ysco
M	Manus	Z	Zebra

De instructiekaarten, ontwerp-voorschriften en oefeningsaanwijzingen, waarin het oude spelalfabet wordt toegepast, dienen in overeenstemming met het bovenstaande te worden gewijzigd.

NIEUWS VAN DE MAAND

IN NAAM VAN HARE MAJESTEIT WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS,
KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.
WIJ JULIANA; PRINSES DER NEDERLANDEN, REGENTES VAN HET KONINKRIJK.

26 MEI 1948

N=5

Op de voordracht van de Minister van Oorlog
van 9 Augustus 1947, Geheim Litt. E 137;

overwegende de wenselijkheid de Regimenten Grenadiers,
Jagers en Prinses Irene een naam te geven, welke duidt
op de bijzondere betrekking, waarin deze regimenten staan
tot het Koninklijk Huis;

gelet op het bepaalde in het Koninklijk Besluit van 7 Juli
1829, nr. 104 betreffende de oprichting van een aantal een-
heden der infanterie, waaronder de afdeling Grenadiers en
twee Jagerbataljons;

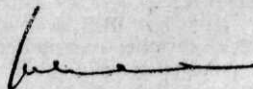
gelet op het bepaalde in de Koninklijke Besluiten van
26 Augustus 1941, nr. 1, 14 December 1945, nr. 11 en
18 April 1946, nr. 154, betreffende de oprichting en op-
heffing van de Koninklijke Nederlandse Brigade "Prinses
Irene" en de oprichting van het Regiment "Prinses Irene"

HEBBEN GOEDGEVONDEN EN VERSTAAN TE BEPALEN ALS VOLGT:

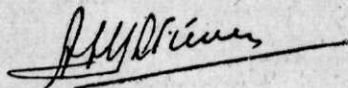
1. het Regiment Grenadiers zal met ingang van 1 Juni 1948 de
naam dragen van Garderegiment Grenadiers;
2. het Regiment Jagers zal met ingang van 1 Juni 1948 de
naam dragen van Garderegiment Jagers.
3. het Regiment Prinses Irene zal met ingang van 1 Juni 1948
de naam dragen van Garderegiment Prinses Irene.

De Minister van Oorlog is belast met de uitvoering van dit
Besluit, hetwelk zal worden opgenomen in de Staatscourant en
waarvan afschrift zal worden gezonden aan de Algemene Reken-
kamer.

Aardijk, 26. Mei 1948.

De Minister van Oorlog.)

Publicaties van Sectie G 8 van het Hoofdkwartier
van de Generale Staf uit het in bewerking zijnde stafwerk

NEDERLAND'S VERDEDIGING TEGEN DE DUITSE AANVAL

De Krijgsverrichtingen op het Zuidfront
van de Vesting Holland (XVIII)

De krijgsverrichtingen West van de Dordtse Kil van
10 Mei 12.00—14 Mei 7.00.

a. De reorganisatie der verdediging op 10 en 11 Mei.

Zoals in het voorgaande werd beschreven verloor C.-Groep Kil door de Duitse overval de beschikking over omstreeks $\frac{3}{8}$ zijner infanterie, 5 zijner 13 batterijen artillerie, alle pioniers en bijna alle vaartuigen. Van de resterende troepen zette hij in de loop van 10 Mei omstreeks de helft, d.i. $\frac{5}{16}$ der oorspronkelijke infanteriesterkte, offensief in ten oosten van de Dordtse Kil zodat in de namiddag van 10 Mei ten westen van dit water *beschikbaar* bleven $\frac{5}{16}$ der oorspronkelijke infanterie en 8 der 13 batterijen, n.l.:

Staf 28 R.I.;
een sectie van de 28 Bt. 6 veld;
3-II-28 R.I.;
M.C.-II-28 R.I. (min twee sectiën);
III-28 R.I. (min 3);
III-34 R.I. (min 1, 2 en een S.-M.C.) ¹⁾;
I-23 R.A. (drie Btn. 7 veld);
II-23 R.A. (twee Btn. 7 veld);
25 Afd. A. (drie Btn. 15 1.24) ²⁾;

In totaal derhalve: aan *infanterie* de waarde van één bataljon, een tirailleurcompagnie en een mitrailleurcompagnie; aan *artillerie* 5 batterijen 7 veld en $2\frac{1}{2}$ immobiele batterij 15 1.24. Bovendien bevond zich in het groepsgebied de 6 Bt. Lu.A. C.-Groep Kil oordeelde, dat de weinige infanterie, die hem nog was gebleven, in de eerste plaats tot taak had de artillerie, waarmede nog een belangrijke gevechtswerkzaamheid kon worden ontwikkeld, te dekken tegen vijandelijke overgangspogingen en landingen uit de lucht. Overgangspogingen waren mogelijk van het Eiland van Dordrecht en van de Zuidoever van het Hollandsch Diep, die, met uitzondering van Willemstad, in 's vijands handen was. Voor landingen van valschermtroepen boden de Beyerlandse polders een goede gelegenheid, terwijl de tientallen Duitse vliegtuigen, die het luchtruim beheersten een luchtlanding elk ogenblik mogelijk maakten.

1) De overblijvende 3 sectiën telden tezamen 4 stukken.

2) In de loop van 10 en 11 Mei raakten hiervan 2 stukken onklaar.

Dientengevolge werd, ten verfolge op de reeds beschreven maatregelen de verdediging als volgt gereorganiseerd.¹⁾

De Majoor, C.-III-34 R.I., kreeg omstreeks 15.00 opdracht met 3-III-34 R.I. (min een S.), 2-III-28 R.I. (min drie Sn.), twee sectiën der M.C.-II-34 R.I. (3 stukken), rechtstreeks gesteund door 2-I-23 R.A., het Kilfront van de Wacht (niet inbegrepen) tot de Oude Maas te verdedigen. In de loop van 11 Mei werd dit detachement versterkt met twee tirailleursectiën en een sectie zw. mitrs. (3 stukken) gevormd uit teruggevloede delen van II-28 R.I., een sectie van 28 C.Mr., eveneens afkomstig van II-28 R.I., benevens een sectie van 34 C.Mr., afkomstig uit de Groep Spui. De totale sterkte van het bovengenoemd III-34 R.I. werd zodoende 6 tirailleursectiën, 6 zw. mitrs. en 4 mortieren, rechtstreeks gesteund door een batterij 7 veld. Een enigszins afdoende bezetting van het 6 km lange front was hiermede onmogelijk. De troepen werden in hoofdzaak samengetrokken in de omgeving van 's Gravendeel en tegenover de door de vijand bezette Catharinahoeve. De infanterie groef zich in de Kildijk in. De verdediging te 's Gravendeel werd op energieke wijze geleid door een Res. Kapitein, C.-3-III-34 R.I.

De Res. Luitenant-Kolonel, Commandant van 28 R.I., kreeg met de rest der infanterie tot taak het overige deel van de Dordtse Kil en het tegenover Moerdijk gelegen deel van het Hollandsch Diep te verdedigen van en met Strijensas tot en met De Wacht. De daarvoor beschikbare 6 tirailleursectiën, 4 (later 8) zw. mitrs. en 2 stukken 6 veld werden op het 6,5 km lange frontgedeelte samengetrokken bij de haven van Strijensas, tegenover Willemsdorp en bij De Wacht, waar een voetveer goede overgangsmogelijkheid bood. Ook deze troepen groeven zich in de dijken in. Van de bestaande versterkingen konden slechts de mitrailleurkazemat Hollandsch Diep I en enkele ten W. daarvan gelegen gronddekkingen worden benut. De verdere oever van het Hollandsch Diep, tussen Numansdorp en Strijensas, werd door de troepen van Groep Kil geheel ontruimd met uitzondering van één sectie, die aanvankelijk de Schuringse haven bleef bewaken.

De Commandant 28 R.I. kreeg voorts opdracht het thans naar het oosten gerichte front van de Groep Kil in de rug te dekken door met zijn commandogroep en enkele sectiën de wegenknooppunten *Strijen* en *Maasdam* vast te houden.²⁾ De aanvankelijk hiervoor beschikbare 2 tirailleurssectiën en 1 sectie zw. mitrs. werden nacht 10/11 Mei versterkt met de sectie van 3-III-28 R.I. en de beide sectiën van 12 M.C., die onder een Luitenant uit het bruggenhoofd Moerdijk waren teruggekomen. Van laatstbedoelde sectiën werd er op 11 Mei — op het onjuiste bericht ener Duitse overgangspoging — één naar de Kiloever gezonden. De Luitenant-Kolonel, C.-28 R.I., verplaatste zich in de vroege morgen van 11 Mei met zijn commandogroep naar Maasdam, waarheen hij C.-III-28 R.I., met 2 tirailleursectiën en 1 sectie zw. mitrs. aantrok, terwijl 1 tirailleursectie en 2 sectiën zw. mitrs. te Strijen bleven. In de loop van de morgen werd ook de bij het haventje van Schuring gebleven sectie naar Strijen gedirigeerd ter rechtstreekse dekking van II-23 R.A.

1) Zie schets 4.

2) Zie schets 6. De naam Strijen is aldaar niet ingetekend. Op bedoeld punt bevindt zich een sectie van 2-III-28 R.I.

Het detachement onder een Res. 1e Luitenant, bestaande uit 3 tirailleursectiën en 2 sectiën zw. mitrs. (tezamen 3 stukken) bleef belast met de afsluiting van de hefbrug bij Barendrechtseveer, welke taak, na de mislukte aanvalsactie van 3 G.B., in de namiddag van 11 Mei werd overgedragen aan het restant van dit bataljon (min de 4 Comp.), versterkt met vorenbedoeld detachement en met 1-II-23 R.A.

Teneinde weder over enige groepsreserves te kunnen beschikken vroeg C.-Groep Kil in de vroege morgen van 11 Mei aan C.-Groep Spui nogmaals de beschikking over een compagnie,¹⁾ waarop hem 3-I-34 R.I. (min een S.), versterkt met een sectie van 34 C.Mr., werd gezonden, welke compagnie omstreeks 11.00 te Maasdam aankwam. De mortiersectie werd in de namiddag naar 's Gravendeel gezonden waar behoefte was aan krombaanvuur ter onderdrukking van het vijandelijk vuur uit de omgeving van Catharinahoeve.

Zoals reeds vermeld werd in de namiddag van 11 Mei de groepsreserve tijdelijk versterkt met 4-3 G.B. (op rijwielen), met de bedoeling deze compagnie 12 Mei bij het aanbreken van de dag de mislukte onderneming tegen Barendrechtseveer te doen herhalen. De omstandigheden leidden echter tot een ander gebruik van dit onderdeel.

De Res. Kolonel, Groepscommandant, handhaafde zijn *commando-post* te Puttershoek.

Evenzo bleef de *Artilleriecommandant*, met het oog op de verbindingen, te 's Gravendeel, hoewel dit dorp thans in voorste linie lag.

Ook de *artillerie* van Groep Kil moest door de veranderde omstandigheden ten dele van front veranderen. Vermeld werd reeds de stellingverandering van 2-I-23 R.A. naar de Noordrand van 's Gravendeel, die te 10.30 was voltrokken. Daarop werd te 12.00 door de A.C. aan I-23 R.A. (min 2) bevel gegeven, ter ondersteuning van de aanval van II-28 R.I., van front te veranderen en de Watertoren van 's Gravendeel als waarnemingspost te bezetten. II-23 R.A. bleef voorlopig haar hoofdrichting behouden, zodat vuur kon worden gebracht in de omgeving van Willemsdorp en ook de aanval van 6 G.B. kon worden gesteund. 11 Mei te 5.10 kreeg 1-II-23 R.A. echter, zoals vermeld, opdracht van stelling te veranderen teneinde, ingevolge een verzoek van C.Vg.H., vuur te brengen op Waalhaven, waarna deze batterij werd bestemd tot rechtstreekse steun van 3 G.B. De 25 Afd. A., die op rebeddingen was opgesteld, behield uiteraard haar hoofdschuitsrichting naar Moerdijk.

De gehele artillerie bleef onder de bevelen van de A.C.; 2-I-23 R.A. en 1-II-23 R.A. verleenden rechtstreekse steun respectievelijk aan het detachement van III-34 R.I. en aan 3 G.B. De overige 3 batterijen 7 veld en de 2½ batterij 15 1.24 bleven beschikbaar voor algemene opdrachten, waarbij laatstgenoemde batterijen uitsluitend in de omgeving van Willemsdorp en Moerdijk konden vuren.

De oorspronkelijke opzet van de *geneeskundige dienst* kon evenmin worden gehandhaafd. Het rechtstreeks per auto afvoeren van de gewonden naar Rotterdam uit in voorste linie gelegen hulpposten was onmogelijk geworden. Evenmin kon naar Dordrecht worden afgevoerd. De Regimentsarts van 23 R.A., een Res. Off.v.gez. der 1e kl., richtte, met

¹⁾ Op 10 Mei was hem 1-I-34 R.I. (min een S.) toegezonden, welke comp. bij II-28 R.I. was ingedeeld en daarmee was verloren gegaan (zie jaargang 1947, blz. 186 e.v.).

medewerking van de burgerlijke geneeskundige dienst ter plaatse, te 's Gravendeel een *hulpverbandplaats* in, die op 10 Mei 12.00 in bedrijf was en in bedrijf bleef tot in de namiddag van 13 Mei. Hier zijn een 50-tal gewonden behandeld, ten dele aangevoerd uit Amstelveen. Voorts deed de Groepsarts, een Res. Dirigerend off.v.gez. der 3e kl., in de Suikerfabriek te Puttershoek een tweede *hulpverbandplaats* inrichten, die aldaar tot de vroege morgen van 14 Mei in bedrijf bleef. Hier zijn 9 gesneuvelden binnengebracht en 91 gewonden behandeld. Op 13 Mei gelukte het een 30-tal dezer gewonden over Brielle en Maassluis af te voeren naar het Rode Kruis Ziekenhuis te 's-Gravenhage.

In de *verpleging* moest, daar op aanvoer onder de gegeven omstandigheden niet kon worden gerekend, worden voorzien door aankoop ter plaatse, hetgeen, door de welvarendheid van de streek, de korte duur van de oorlog en het betrekkelijk gering aantal troepen, geen moeilijkheden van betekenis heeft opgeleverd.

Wel was dit het geval met de munitie-aanvulling, die, aangezien aanvankelijk uit de Vg.H. geen aanvoer kon worden verkregen, bijzondere voorzieningen heeft geëist.

In de *Groep Spui*,¹⁾ waar slechts aanraking met de vijand bestond bij de brug te Spijkenisse, bepaalden de maatregelen op 10 Mei zich tot het afsluiten van deze brug met aanvankelijk 4 sectiën, later 2 sectiën en een uit twee stukken van verschillende sectiën gecombineerde sectie van 11 M.C., zomede tot het aantrekken van de Groepsreserve (1-III-34 R.I.) naar Oud-Beyerland en omgeving van waar de Oude Maasoever werd bewaakt. Voorts werden uit het vak Numansdorp in de loop van 10 Mei en in de vroege morgen van 11 Mei een tweetal compagnieën, elk min een sectie, en een sectie mortieren van 8 (resp. 1-I-34 R.I. min een S. en 3-I-34 min een S., versterkt met een sectie van 34 C.Mr.) op verzoek van C.-Groep Kil te zijner beschikking gesteld. In verband met het door Groep Kil loslaten van de Noordoever van het Hollandsch Diep, waardoor I-34 R.I. in het Oosten niet meer was aangeleund, werd dit bataljon in de loop van 11 Mei weder versterkt met 2-II-34 R.I. (min. een S.).

Toen in de loop van 11 Mei²⁾ bleek, dat voorshands het gevaar slechts uit het Noorden dreigde, besloot de Res. Kolonel, C.-Groep Spui, tot de volgende maatregelen, waarvoor hij telefonisch de machtiging van C.Vg.H. kreeg. De bezetting van het *vak Numansdorp* werd geformeerd tot drie detachementen.

a. Een *detachement Oud-Beyerland* onder een Res. Kapitein (C.-1-III-34 R.I.), bestaande uit: 1-III-34 R.I. (tot dusver groepsreserve), een sectie van 2-II-34 R.I., een sectie der M.C.-II-34 R.I., een sectie der 34 Bt. 6 veld, een stuk van 34 C.Mr., 13 C.Pn. (min twee sectiën) en omstreeks drie sectiën gevormd uit personeel der 4 Bt. Lu.A. met een mitr. M '18.

De 4 Bt.Lu.A. was onder een Res. 1e Luitenant opgesteld geweest Z.O. van Waalhaven en bij de aanval op dit vliegpark uit een oogpunt van luchtverdediging vrijwel onmiddellijk uitgeschakeld geworden door het tengevolge van kortsluiting uitvallen van het vuurleidingsappa-

1) Zie schetsen 1a en 1b op blz. 354 en 355 van jaargang 1946, die echter niet het gehele groepsgebied weergeven.

raat, terwijl de beide mitrs. tl. door haperingen niet tot regelmatig vuren kwamen. De batterijbezetting nam daarop met de karabijnen krachtadig deel aan de strijd tegen in de omgeving landende valschermjagers, waarbij o.m. de Bt.C. werd verwond, en trok, toen zij omstreeks 11.15 dreigde te worden overweldigd, in een viertal georderde auto's via het veer bij Goidschalxoord terug op Oud-Beyerland, waar de wnd. Bt.C., een Res. 1e Luitenant zich met zijn personeel ter beschikking van C.-Groep Spui stelde.

Dit detachement kreeg tot taak het beletten van overgangspogingen over de Oude Maas tussen Heinenoord (inbegrepen) en de Berenplaat (inbegrepen) en was daarbij aangeleund, Oost aan 3 G.B., West aan het detachement, dat de brug te Spijkenisse afsloot. Voorts moest worden opgetreden tegen in de omgeving van Oud-Beyerland landende valschermjagers.

b. Een *detachement Zuid-Beyerland* onder een Res. Majoor (C. II-34 R.I.), bestaande uit II-34 R.I. (min 1, 2 en een sectie der M.C.), een stuk der 34 Bt. 6 Veld, een stuk der 34 C.Mr. en twee sectiën van 13 C.Pn. Dit kreeg tot taak de beide uitgangen van het Vuile Gat (het vaarwater tussen Tien Gemeten en Beyerland) te bewaken en op te treden tegen in de omgeving van Zuid-Beyerland landende valschermjagers.

c. Een *detachement Numansdorp* onder een Majoor (C.-I-34 R.I.), bestaande uit: I-34 R.I. (min 1 en 3), 2-II-34 R.I., een sectie der 11 M.C., een sectie der 34 C.Mr., een stuk der 34 Bt. 6 veld, de Batterij XI der kustartillerie, het detachement V.L.K. Vaartuigendienst Haringvliet O. en het detachement Zinkschepenversperring Hellegaten. Dit detachement kreeg tot taak de haven van Numansdorp te verdedigen en op te treden tegen in de omgeving van Numansdorp landende valschermtroepen.

De commandopost van de Vakcommandant, een Res. Majoor (wnd. C.-34 R.I.) werd, op last van de Groepscommandant, 11 Mei 22.00 uit de betonnen schuilplaatsen bij Alexanderhoeve in de omgeving van Klaaswaal verplaatst naar het Gemeentehuis te Numansdorp.

De bezetting van het *kustfront* (Vak Rockanje der Groep Hellevoetsluis) bleef ongewijzigd.

De frontlijn van het *Bruggenhoofd Willemstad* — dat berekend was op een bataljon, doch thans door een tirailleurcompagnie en vier zw. mitrs. bezet bleef — werd ingekort. Bezet bleven: Fort Sabina (een sectie met een zw. mitr.), Fort de Hel (als voren) en de Oostzijde van Willemstad (twee sectiën met twee zw. mitrs.). De bevelen daartoe werden gegeven door een Res. Kapitein, C.-M.C.-I-39 R.I.

Zoals uit het voorgaande blijkt, bleef het gros der in Groep Spui, ongerekend het kustfront en het Bruggenhoofd Willemstad, beschikbare infanterie (ongeveer 3 tirailleurcompagnieën, 2 mitrailleurcompagnieën, $\frac{1}{2}$ mortiercompagnie en $\frac{1}{2}$ batterij 6 veld) front Zuid staan, achter of beter gezegd in welk frontgedeelte ook de commandant van vak Numansdorp zijn commandopost vestigde, terwijl slechts de waarde van ongeveer 2 tirailleurcompagnieën met enkele zware wapenen het bedreigde Noordfront bezetten.

In deze krachtsverdeling werd geen wijziging van betekenis gebracht doordat, ter voorziening in het gemis aan *groepsreserve*, uit

het vak Hellevoetsluis een sectie van I-II-34 R.I., versterkt met een sectie der M.C.-II-34 R.I., naar Hekelingen werd gedirigeerd, teneinde van daaruit zowel in de richting Goidschalxoord als in de richting Spijkenisse te kunnen worden ingezet.

De *artillerie* kreeg in de avond van 11 Mei, omstreeks 22.30, opdracht als volgt van stelling te veranderen.¹⁾

I-14 R.A., onder een Res. Kapitein en II-14 R.A., onder een Res. Kapitein, naar stellingen, respectievelijk omstreeks 2 km ten Z.O. en ten Z.W. van Oud-Beyerland, met hoofdrichting Noord, behoudens de rechterbatterij van II-14 R.A., die vuur moest kunnen brengen op het N. bruggenhoofd van brug bij Barendrechtseveer.

26 Afd. A., onder een Res. Kapitein, moest hare reserve-stukken, die N.O. van Numansdorp in een boerderij stonden, zodanig in stelling brengen N.W. van Westmaas, dat de afdeling uiterst rechts nog vuur kon brengen op het N. bruggenhoofd van voren genoemde brug.

In de vroege morgen van 12 Mei werden de nieuwe stellingen verkend, waarna stellingverandering en stellingbouw een aanvang namen. Een en ander ging met grote moeilijkheden gepaard, terwijl bij herhaling vijandelijke vliegtuigen over de zich langzaam verplaatsende logge colonnes der afdelingen 12 I.St. vlogen.

I-14 R.A. kwam in de namiddag van 12 Mei, nog bij daglicht, in stelling. II-14 R.A. wachtte in de nabijheid van het stellingterrein de duisternis af teneinde vervolgens in stelling te komen. Tegen het einde van de dag beval de Gr. A.C. echter de stellingen 500 m naar het Noorden te verplaatsen teneinde met de uiterste werkzame dracht (7650 m) vuur te kunnen brengen op Waalhaven, waar op 12 Mei nog steeds vijandelijke vliegtuigen waren gedaald. 13 Mei bij het aanbreken van de dag stonden de beide afdelingen, in boomgaarden goed tegen zicht gedekt, weder tot vuren gereed.

C.-26 Afd. A. huurde 18 vrachtwagens voor het overbrengen van de rebeddingen naar de nieuwe stellingen. Het leggen der beddingen en het vervoer der zware, moeilijk verplaatsbare vuurmonden, waarvoor organiek geen tractie aanwezig was, eiste echter zoveel tijd, dat deze afdeling niet meer tot vuren gereed is gekomen.

De *Groepscommandant* verlegde zijn commandopost nacht 11/12 Mei naar Numansdorp. Toen op 12 Mei te 9.00 enige Duitse vliegtuigen mitrailleurvuur op dit dorp afgaven en vervolgens 8 bommen afwierpen — waardoor 10 huizen werden vernield, 2 burgers gedood en 8 gewond — verlegde de Groepscommandant zijn commandopost naar Zuid-Beyerland, waarheen hij werd gevolgd door de A.C., de overige bevelsorganen van de Groep Spui en die van het Zuidfront. Deze herhaalde verplaatsing van de commandopost stoorde het bevels-organisme en had op het moreel van de ondercommandanten en de troepen een ongunstige uitwerking.

Een *beschouwing* der in het vorenstaande medegedeelde *maatregelen* toont, hoe, tengevolge van het gemis aan een C.-Zuidfront, die coördinerend had kunnen optreden, de maatregelen der beide Groepscommandanten uiteen liepen.

¹⁾ Zie schetsen 1a, b en c op blz. 354/356 van jaargang 1946.

Terwijl C.-Groep Kil, na de helft zijner niet door de overval getroffen troepen offensief te hebben ingezet, alle nog beschikbare troepen naar de bedreigde zijden wierp, liet C.Groep Spui het gros zijner troepen op het niet rechtstreeks bedreigde Zuidfront en verlegde ook zijn commandopost hierheen.

Terwijl in de Groep Kil alle troepen in aanraking met de vijand waren en door hun geringe sterkte t.o.v. de breedte der te bezetten fronten niet konden worden afgelost, bleven even sterke krachten in de Groep Spui werkeloos op een voorshands onbedreigd frontgedeelte. Slechts druppelsgewijze werden, ingevolge verzoeken van C.-Groep Kil, hieruit onderdelen aan laatstgenoemde groep afgestaan.

Van de stellingverandering der artillerie in de Groep Spui, waarbij — zoals vermeld — één batterij van I-14 R.A. aanvankelijk zodanig werd opgesteld, dat zij vuur kon brengen op het noordelijk landhoofd van de door infanterie uit Groep Kil verdedigde brug bij Barendrechtseveer, bleef de Commandant dezer groep geheel onkundig.

In dit verband past mede de opmerking, dat het door C.Vg.H. bevolen offensief van 3 G.B. tegen Waalhaven in de vroege morgen van 11 Mei werkzamer had kunnen worden aangezet over de brug bij Spijkenisse dan over die bij Barendrechtseveer, hetgeen aan een C.-Zuidfront ongetwijfeld niet zou zijn ontgaan.

Erratum.

Onder schets 11 op blz. 16, jrg. 1948 is weggefallen: Toestand 12 Mei 1940, 20.00.

Bij de nummering der schetsen is het nummer 9 abusievelijk overgeslagen, er is echter geen schets uitgevallen.

Einde van de Officiële Mededelingen van het Ministerie van Oorlog.

Redactiewijziging

De Kapitein der infanterie J. H. Jansen is door verandering van functie niet langer in staat als lid der redactie op te treden. Wij danken hem voor hetgeen hij voor „De Militaire Spectator” heeft verricht.

Het is ons een genoegen te kunnen mededelen dat de Majoor-Vlieger C. J. M. Nass bereid werd gevonden de opengevallen plaats in te nemen, waarmede een reeds lang gekoesterde wens — n.l. het opnemen van een vertegenwoordiger van de Luchtmacht in de redactie — in vervulling is gegaan.

Directeur en Redactie.

OFFICIËLE MEDEDELINGEN

van het

Kon. Nederlandsch Indische Leger

DE STRIJD OP CELEBES GEDURENDE JANUARI, FEBRUARI EN MAART 1942

II. (Slot van blz. 347)

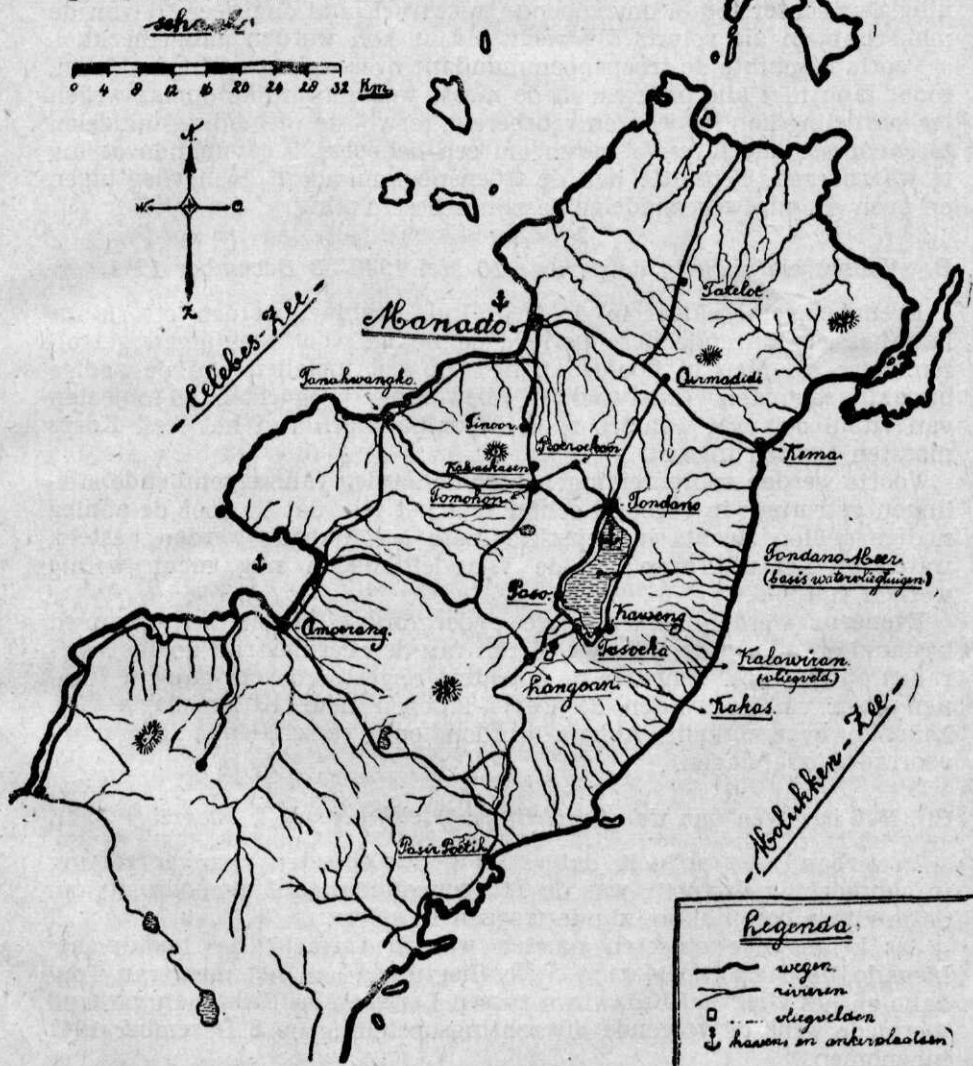
De oorlogstaak van deze troepen omvatte:

1. het afslaan van een gebeurlijke „coup de main”;
2. het afslaan van een vijandelijke landing c.q. tot het uiterste weerstand te bieden; indien tenslotte een geregeld gevecht noodzakelijk zou moeten leiden tot algehele vernietiging der troepen, overgaan tot de guerillastrijd;
3. de verdediging van de Marine-vliegbasis Tasoeka;
4. de verdediging van het in aanleg zijnde vliegerrein bij Langoan;
5. De bewaking van het in aanleg zijnde noodlandingsterrein West van de weg Aiermadidi—Tateloë.

Voor de uitvoering van de hierboven omschreven taak waren de ondervolgende strijdkrachten beschikbaar:

- a. de staf van de troepencdt.
- b. 1 beroeps cie inf. bestaande uit Menadonezen uitgebreid met 3 gemengde brigades van de „vaste bezetting Menado”; totaal alzo 12 brigades beroepsinf. Deze compagnie was met karabijnmitrailleurs bewapend. Bij deze compagnie was 1 sectie mitrailleurs ingedeeld. Voorts waren 3 overvalwagens, elk voorzien van 1 mitr. (12,7 mm) beschikbaar.
- c. het Reserve Korps van oud-militairen bestaande uit een staf, 4 cien, elk van 8 brigades en een detachmentement van 3 brigades. Slechts één van de 4 cien was uitgerust met karabijnmitrailleurs.
- d. 1 K.V. compagnie van 9 brigades zonder karabijnmitrailleurs.
- e. 1 Eur. militie Compagnie van \pm 100 man, waarvan de helft ongeoeffend was.
- f. 1 Inheemse militie Compagnie ter sterkte van 400 recruten.
- g. de Stadswacht Menado sterk 100 man, bewapend met gevorderde en verouderde jachtgeweren.
- h. Artillerie bestaande uit 1 kanon van 7.5 L.30. Verder 3 kanons van 3.7 cm, gemonteerd op vrachtauto's, voor de bewaking van het Tondano-meer, waaraan de Marine-vliegbasis Tasoeka was gelegen.
- i. Genie, intendance en geneesk. personeel.
- j. de luchtbeschermingsdienst.
- k. het vernielingskorps.

- De Minahasa -

IV. Actie in de Minahasa (Noord-Celebes).

BIJLAGE: Schetskaart van de Minahasa (kaart IV).

A. Taak en beschikbare troepen.

Als Commandant van de troepen in N. Celebes was aangewezen de troepen-cdt. te Manado.

1. Voorts waren voor de verdediging van de vliegvelden nog 10 karajin-mitrailleurs beschikbaar.

De troepensterkte bedroeg in totaal ongeveer 1500 man; de bewapening was echter totaal onvoldoende, terwijl slechts ongeveer $\frac{1}{4}$ van de manschappen als volwaardig vechtsoldaat kon worden aangemerkt.

Voorts beschikte de troepencommandant over weinig springmiddelen, zodat lang niet alle bruggen in de meest waarschijnlijke opmarswegen ter vernieling konden worden voorbereid, terwijl de verbindingsmiddelen te enenmale onvoldoende waren om een behoorlijke commandovoering te waarborgen. Tenslotte had de troepencommandant geen vliegtuigen en geen grondafweermiddelen te zijner beschikking.

B. Voorbereidingen in de periode 10 Mei 1940—8 December 1941.

Evenals overal elders in de Ned. Ind. Archipel werden ook in de Minahassa gedurende deze periode de nodige voorbereidingen getroffen. Deze kwamen in hoofdzaak neer op het instellen van de nodige bewakingsdiensten (kustwachten, bewaking vliegvelden en objecten van vitaal belang), waartoe ruim 2 compagnieën van het Res. Korps moesten worden ingezet.

Voorts werden voorbereidingen voor de aanleg van verschillende stellingen getroffen; in verband echter met het feit, dat de voor de aanleg nodige gelden slechts in beperkte mate beschikbaar werden gesteld, waren bij het uitbreken van de vijandelijkheden nog maar weinig werken voltooid.

Eveneens werden verschillende ondergrondse magazijnen gebouwd bestemd om hierin de voor het voeren van de guerillastrijd nodige voorraden op te slaan. Teneinde de opleiding ongestoord voortgang te kunnen doen vinden werden de Depôt-Troepen naar Kotamobagoe (zie kaart I) overgebracht. Aldaar werden ook verschillende magazijnvoorraden opgeslagen.

C. Het innemen van de afwachtingsopstellingen op 8 December 1941.

In verband met het feit, dat verschillende objecten voor verdediging in aanmerking kwamen, was de Troepencommandant genoodzaakt om de te zijner beschikking zijnde troepen te splitsen.

Als belangrijke objecten moeten worden vermeld de hoofdplaats Menado, de basis van Marine Watervliegtuigen aan het meer van Tondano en het vliegveld Kalawiran tussen Langoan en Kakas. In verband hiermede werd de volgende afwachtingsopstelling op 8 December 1941 ingenomen.

- a. De beroepscompagnie inf., 1 sectie mitr. en 1 stuk 7,5 cm., zomede de stadswacht te Menado. Voor het geval deze troepen niet bij machte zouden zijn om zich aan het kustfront te handhaven zouden zij een vijandelijke opmars van Menado in Z. richting naar Tomohon ter hoogte van Tinoor en Kakaskasen in van te voren ingerichte stellingen (over het algemeen veldversterkingen) moeten vertragen.
- b. 1 brig. inf. te Aiermadidih bestemd om met de te Kema gestationeerde 2 brigades een eventuele vijandelijke opmars van Kema in

de richting Menado, ongeveer 1 km A. van Aiermadidih te vertragen.

- c. Een mobiele colonne bestaande uit 6 vrachtauto's waarop gemonteerd 3 stukken van 3.7 cm (oud Marine geschut) met 4 brigades van het Res. korps te Posso ter verdediging van het meer van Tondano.
- d. 1 brig. van het Res. Korps te Tasoeka (Marine basis).
- e. 1 brig. van het Res. Korps, zomede het Commando van de verdediging van het Tondanomeer en Vliegveld te Kalawiran waren ondergebracht te Kakas.
- f. 3 brig. van het Res. Korps, zomede 1 gepantserde auto (overvalwagen) op het vliegveld Kalawiran.
- h. 1 sectie van de Kort Verband Compagnie te Kakas als reserve in handen van de Troepencommandant van N. Celebes.
- k. De Kort Verband Compagnie (min. 1 sectie) te Langoan als reserve in handen van de Troepencommandant van N. Celebes.
- l. De stof van het Troepencommando N. Celebes met 1 compagnie van het Reserve Korps te Tomohon.

Voorts werd tot vulling van de magazijnen, bestemd voor de guerillastrijd, overgegaan.

D. *Vijandelijke activiteiten vóór de landingen.*

Op 10 Dec. '41 verscheen het eerste vijandelijke vliegtuig boven Menado; nadien hadden vrijwel dagelijks luchtverkenningen plaats boven de Minahassa; veelvuldig werd het in aanleg zijnde vliegerrein bij Langoan verkend. Enige malen werden door de jagers de kustwachten beschoten, terwijl bij een beschieting van een afdeling militairen nabij de haven van Menado, de ter vernieling voorbereide copra-goedangs werden getroffen en tot de grond afbrandden.

Op 26 Dec. '41 had een beschieting plaats van de Marinevliegbasis te Tasoeka, door 7 Navy-O-toestellen, waarbij de 4 op het meer voor anker liggende Marine vliegtuigen en een toevallig juist gearriveerd K.N.I.L.M.-toestel in brand werd geschoten; onzerzijds waren tengevolge van deze actie enige doden en veel licht gewonden te betreuren.

Tengevolge van de geleden verliezen werd de Marine Basis te Tasoeka opgeheven. Na deze actie werden geen Ned. vliegtuigen meer boven de Minahassa waargenomen, terwijl ook spoedig daarna alle scheepsverbindingen werden verbroken.

E. *Het verloop van de strijd.*

In de namiddag van 10 Jan. '42 werd de nadering uit N. richting gemeld van een vijandelijk smaldeel, waarbij een aantal transportschepen.

Naar aanleiding van bovenstaand bericht werden door de troepencdt. de volgende maatregelen getroffen:

- a. Alle troepen werden in hunne kwartieren geconsigneerd.
- b. De kuststelling Menado werd door de daartoe aangewezen troepen bezet.

- c. De vernielingsploegen werden op hun posten gereed gesteld om op het eerste bevel tot uitvoering van de geprojecteerde vernielingen over te gaan.
- d. Alle onder-cdtn. en het Binnenlands Bestuur werden op de hoogte gesteld van de Jap. bedreiging.

Kort voor middernacht werden 4 schepen gesignaleerd op de rede van Kema, terwijl de kustwacht te Menado melding maakte van de hoorbaarheid van zware scheepsmotoren in de baai van Menado.

Nadat voldoende aanwijzingen waren verkregen van de op handen zijnde landingen (zowel op de W. als de O. kust), werd de uitvoering van de geprojecteerde vernielingen gelast.

- In de vroege morgen van 11 Januari hadden 2 landingen plaats t.w.:
- I. om 3.00 nabij Kema ten Noorden van een door slechts 2 brigades bezette kuststelling.
 - II. om 4.00 bij Menado ten N. en ten Z. van de voorbereide kuststelling, die bezet was door 1 cie. beroeps Inf.

In verband met de landing van de vijand over een breed front, waren de bij Kema opgestelde brigades gedwongen op Aiermadidih terug te vallen. Gedurende hun terugtocht slaagden zij erin om de in de weg liggende brug door middel van brandstichting te vernielen, waardoor de vijandelijke opmars enigszins werd vertraagd. Te ongeveer 9.00 ontwikkelde de vijand zich met overmachtige krachten tegen de door onze troepen ten O. van Aiermadidih ingenomen stelling. Hoewel de vijand bij het daar ontwikkeld gevecht verliezen leed, vermochten de daar opgestelde brigades de vijandelijke opmars niet te stuiten. Voorafgegaan door tanks stootte de vijand door en wist te 18.00 Tondano te bereiken.

De landing N. en Z. van Menado.

Ook hier geschiedde de landing op een breed front en met overmachtige troepen, zodat onze aan de kust opgestelde troepen de vijand slechts weinig verliezen hebben kunnen toebrengen. Door na de landing onmiddellijk naar de van Menado naar Tomohon lopende weg door te stoten, wist de vijand het terugtrekken van onze troepen in die richting te voorkomen.

Zoals boven aangegeven hadden deze troepen de opdracht om na het bieden van weerstand in het kustfront op de ter hoogte van Tinoor ingerichte stelling terug te vallen. Aangezien deze stelling tengevolge van 's vijands actie niet langs de weg kon worden bereikt, waren onze afdelingen gedwongen om verspreid door het terrein op genoemde stelling terug te trekken, waardoor een aanmerkelijke vertraging ontstond.

M a a t r e g e l e n v a n d e T r o e p e n - C o m m a n d a n t.

Zoals reeds eerder gemeld beschikte de Troepen-Commandant over de volgende reserves:

- 1 Compagnie van het Res. Korps te Tomohon.
- 1 Kort Verband Compagnie (min. 1 sectie) te Langoan.
- 1 Sectie van de Kort Verband Compagnie te Kakas.

Op het bericht van de landingen bij Kema en Menado, werden door

de Troepencommandant 5 brigades van Tomohon naar de nabij Tinoor ingerichte stelling gezonden, teneinde aldaar onze uit Menado terugvallende krachten op te vangen; 3 brigades werden voorlopig te Tomohon in reserve gehouden. Te 8.00 uur werd bericht ontvangen, dat de vijand ter hoogte van Tanahwangko landingspogingen ondernam. In verband met het feit, dat zich aldaar slechts 1 brigade bevond en in de van genoemde plaats naar Tomohon lopende weg nagenoeg geen hindernissen werden aangetroffen, besloot de Troepencommandant de te Langoan opgestelde 2 secties van de K.V. compagnie naar Tomohon aan te trekken. Deze secties hadden nauwelijks hun opstellingsplaatsen verlaten, toen de vijand ertoe overging om boven het vliegveld Kalawiran een 700-tal parachutisten neer te werpen. Hoewel deze door de aldaar opgestelde troepen warm werden ontvangen — ongeveer 35 Jappen w.o. de commandant liet daarbij het leven — kon de bezetting van het vliegveld niet worden voorkomen. Ook de inmiddels uit Poso en Kakas aangetrokken troepen slaagden er niet in om de bezetting van het vliegveld te verdrijven.

Gelet op de geleden verliezen en de weinige te zijner beschikking zijnde troepen, besloot de commandant te Kakas om na het Marinevliegveld te Tasoeka te hebben vernield, zijn troepen voor het voeren van de guerillastrijd te verzamelen.

Te 12.25 werd van Kaweng naar het terrein Oost van het Tondanomeer afgemarcheerd.

Ook de langs de weg Menado-Tomohon gevoerde strijd had geen gunstig verloop.

Al spoedig waren de ter hoogte van Tinoor in stelling gebrachte troepen genoodzaakt om in verband met het oprukken van de vijand in breed front in Z. richting terug te trekken, waar zij werden opgenomen door troepen, welke ter hoogte Kakaskasen in stelling waren gebracht.

Zoals uit het bovenstaande blijkt werden onze troepen door de uit verschillende richtingen ingezette aanvallen in een zeer moeilijke positie gebracht.

Kort na de aanval van de parachutisten werd een landing ter hoogte van Amoerang uitgevoerd, waardoor de vijand de beschikking over nagenoeg alle in de Minahassa lopende wegen kreeg.

In verband met de vijandelijke bedreiging van verschillende zijden achtte de Troepencommandant het ogenblik gekomen om tot het voeren van de guerillastrijd over te gaan. Bij het invallen van de duisternis van 11 Januari 1942 hield dan ook de geregelde strijd in de Minahassa op.

De guerillastrijd.

De voor die strijd beschikbare troepen bevonden zich in de avond van 11 Januari 1942 in hoofdzaak in 2 hoofdgroepen. Een groep, waarbij de Troepencommandant van N. Celebes, in de omgeving van Roe-roekan ten N.O. van Tomohon en 1 groep onder commando van de gewezen Commandant van Kakas te Kaweng (aan de Z.O. punt van het Tondanomeer). Door deze troepen werd in de komende dagen met succes tegen 's vijands verbindingen opgetreden, doch tengevolge van

de door de Japanner uitgeoefende terreur op de bevolking, kon al heel spoedig van die zijde niet meer op medewerking worden gerekend. Voorts leende het over het algemeen open terrein, doorsneden door veel wegen en paden, zich minder goed voor een gedekte verplaatsing van de guerilla-eenheden.

Tenslotte bleken verschillende ondergrondse magazijnen te zijn leeggeroofd, zodat ook de verpleging zorgen ging baren.

Op 20 Januari besloot de Troepencommandant om zich naar Kotamobagoe (zie kaart I) te verplaatsen, teneinde aldaar verbinding met het Algemeen Hoofdkwartier op Java op te nemen.

De onder leiding van de voormalige commandant van Kakas agerende troepen welke in de loop van de dagen tot ruim 1 brigade waren terug gebracht, wisten zich nog geruime tijd in de Minahassa te handhaven.

Herhaalde malen werden door de vijand pogingen aangewend om deze guerilla troep in handen te krijgen; zo wist de brigade op 17 Februari '42 op succesvolle wijze door de Japanners, die hun bivak hadden omsingeld, heen te trekken. Het feit, dat het fourageren van levensmiddelen hoe langer hoe meer zorg ging baren, was oorzaak, dat de commandant besloot om de Minahassa te verlaten en zich in de richting Kotamobagoe te begeven (zie kaart I).

Op 20 Februari 1942 werd door de brigade de kust bereikt en werd per prauw de kust in Z. richting gevolgd. Na 14 uur varen werd Pasir Poetih bereikt, waar slechts kort werd verbleven, aangezien verschillende tekenen er op wezen, dat de bevolking niet geheel en al betrouwbaar was.

Hoewel de troep, tengevolge van het roeien tegen de sterke stroom, zeer vermoeid was, moest de tocht noodgedwongen worden voortgezet. Na 2 uur varen werd de prauw tengevolge van de zeer onstuimige zee op de kust gesmakt en was de brigade wel gedwongen om wederom aan land te gaan.

De Japanner was inmiddels de drenkelingen, tengevolge van door een visser gepleegd verraad, op het spoor gekomen, zodat op de dag na het aan land gaan de brigade krijgsgevangen werd gemaakt.

Zo eindigde op 22 Februari '42 de strijd van de laatste in de Minahassa vertoevende brigade.

Op grond van de waardering voor hun heldhaftig gedrag, werd het leven van de Commandant en van de bij de brigade ingedeelde militairen door de Japanner gespaard. Wij zullen dadelijk zien, dat de Jap. niet altijd een dergelijk ruim standpunt innam.

De troepencommandant van N. Celebes was inmiddels op 26 Januari te Kotamobagoe (zie kaart I) aangekomen, waar over het algemeen een wanordelijke toestand werd aangetroffen. Allereerst werden maatregelen genomen om de orde en rust in dit gebied te herstellen, voorts werd, aangezien hier radiografische gemeenschap met Java bestond, het verloop van de gebeurtenissen in de Minahassa aan het Algemeen Hoofdkwartier te Bandoeng gemeld.

Op 31 Januari werd bericht ontvangen dat de Troepencommandant van N. Celebes zich met een kleine dekking naar Makasser moest begeven, teneinde van daar naar Java te worden vervoerd.

Teneinde aan deze opdracht gevolg te kunnen geven begaf de Troe-

pencommandant zich naar de kust teneinde van daar naar Poso (zie kaart I), waar een detachement was gelegerd, over te steken. Tengevolge van de Japanse propaganda deden zich in N. Celebes meer en meer verschijnselen voor dat met tegenwerking op grote schaal van de zijde van de bevolking rekening moest worden gehouden, zodat de Troepencommandant besloot om ook de nog beschikbare troepen naar Poso te verplaatsen. Met het verkrijgen van scheepsgelegenheid gingen echter enige weken heen.

Eerst in de 2e helft van Februari werd van Taloeda (zie kaart I) per motor-vaartuig naar Poso vertrokken, welke plaats op 26 Februari 1942 werd gebreikt.

Maatregelen werden getroffen om de in de omgeving van Biniha (zie kaart I) achtergelaten troepen naar Midden Celebes over te brengen, alwaar deze tegen 5 Maart 1942 alle aankwamen.

In verband met het feit, dat de Troepencommandant eerst op 26 Februari Poso bereikte moest in verband met de ontwikkeling van de toestand in Z.W. Celebes van de reis naar Java worden afgezien. In verband hiermede besloot de troepencommandant om de detachementen Poso, Kolonedale en Paloe onder zijn bevelen te nemen, teneinde de strijd in Midden Celebes voort te zetten.

Capitulatie.

Na het bekend worden van de order van 8 Maart van de Leger Commandant, dat tot capitulatie van alle troepen moest worden overgegaan, besloot de troepencommandant op grond van het feit, dat slechts over zeer licht bewapende troepen werd beschikt, terwijl een gedeelte hiervan zelfs ongeoeffend was (inheemse militie), zomede wetende dat van het gros van de bevolking bij het voortzetten van de strijd geen steun was te verwachten, de Japanse Bevelhebber van het voornemen om tot capitulatie over te gaan in kennis te stellen. Daartoe werd op 12 Maart '42 een van de officieren naar Menado gezonden teneinde dit bericht aan de Japanse Commandant over te brengen. Als een van de voorwaarden had de Troepencommandant opgegeven, dat de troep met het oog op het handhaven van orde en rust in het bezit van de wapens zou worden gelaten.

De gezonden kapitein keerde terug met de order, dat alle officieren, w.o. in de eerste plaats de Troepencommandant, en alle Europese bestuursambtenaren zich naar Menado moesten begeven en dat alle wapens onverwijld moesten worden opgezonden.

Op 23 Maart vertrok de Troepencommandant met bestuursambtenaren en enkele niet bij de troepen ingedeelde officieren naar Menado. De eis, dat alle wapens moesten worden ingeleverd werd met het oog op het beschermen van verschillende Europese gezinnen niet aanvaard.

Na het vertrek van de Troepencommandant werd tot het overbrengen van de Europese gezinnen naar Menado overgegaan en de Japanse Bevelhebber zond na afloop van deze evacuatie een detachement ter sterkte van 50 man om de taak van het detachement aldaar over te nemen.

De eis, dat alle wapens moesten worden ingeleverd werd met het oog Daalen waren in die tussentijd van hun oorspronkelijke voornemen om

te capituleren teruggekomen en ontvingen de Japanners met vuur. De Commandant sneuvelde en vele Japanners werden gewond.

De Japanse troepen keerden naar Menado terug en een troepenmacht ter sterkte van 400 man werd uitgezonden om de strijd met De Jong en Van Daalen aan te binden. In de volgende maanden wisten deze 2 officieren zich tegen de overmachtige Jap. staande te houden. Aangezien zij in het bezit waren van een radiostation, waren zij in de gelegenheid om aan Australië hulp te vragen. Deze kon echter niet worden verleend, zodat het was te voorzien dat genoemde officieren zich op den duur gewonnen zouden moeten geven.

Het zou echter tot begin Augustus duren, voordat deze dappere officieren met enkele van hun getrouwen in handen van de meedogenloze vijand vielen, die er niet voor terug deinsde om zijn tegenstanders, die zo heldhaftig stand hadden gehouden, te onthoofden.

Na hun gevangenneming was ook de strijd in Midden-Celebes geëindigd.

Einde van de Officiële Mededelingen van het K.N.I.L.

BOEKBESPREKING

ONDERDRUKKING EN VERZET.

Aflevering 5. De lotgevallen van onze krijgsgevangenen. De afwikkeling van het Departement van Defensie. Wat Generaal Winkelman niet mocht publiceren. Uitg. J. M. Meulenhoff, Amsterdam. Prijs per aflevering f 2.50.

In de Januari aflevering van dit jaar bespraken wij de afleveringen 3 en 4 van dit standaardwerk betreffende de Meidagen van 1940. Thans verscheen aflevering 5 met bovenstaande ondertitel, die derhalve eveneens van bijzonder belang is voor onze militaire lezers.

Nadat Generaal-majoor van Hilten en Lt-admiraal Fürstner de behandeling van de Meidagen hebben voltooid met twee hoofdstukjes betreffende de bondgenoten en de Koninklijke marine, volgen:

Prof. Mr J. H. W. Verzijl „de Capitulatie”;

A. Dalen Gilhuys „Het afwikkelingsbureau van het Dept. van Defensie, c.q. het Commissariaat voor de belangen van de v.m. Nederlandse weermacht”;

Kol. b.d. S. Veldmeyer „De Neder-

landse beroeps-officieren, adsp. officieren en adelborsten in krijgsgevangenschap”;

H. M. van Randwijk „Krijgsgevangenschap van het beroepspersoneel onder de rang van officier, het dpl.- en res. personeel van het Nederlandse leger.”

De gegevens voor de derde der voren genoemde bijdragen werden verzameld door Minister Fiévez.

Het geheel voert ons de sombere dagen na 15 Mei 1940 en alles wat daarop volgde met grote levendigheid en — wat elders wel eens wordt verzuimd — geplaatst in de lijst van de tijd voor ogen. De lezing is tevens geschikt misvattingen, die nog steeds de ronde doen, weg te nemen, zonder dat feiten en handelingen mooier zijn gemaakt dan zij waren.

Vele illustraties verlichten de tekst. Ons trof in het bijzonder het facsimilé van de perfide telex-order betreffende de behandeling van ontvluchte, doch weer gegrepen krijgsgevangenen, verzonden te Aken 4 Maart 1944, die het verdwijnen van vele onzer kameraden verklaart.

C.

LUCHTMACHT

door C. GIEBEL, *Generaal-Majoor/Vlieger van de Generale Staf
K.N.I.L., Chef Luchtmachtstaf.*

Op 1 Juli herdenkt het Wapen der Militaire Luchtvaart zijn 35-jarig bestaan. Hoewel het over het algemeen geen gebruik is om aan een 35-jarig jubileum veel aandacht te schenken, mag ditmaal daarop wellicht een uitzondering worden gemaakt, vooral ook omdat in belangrijk opzicht bij dit jubileum een oud tijdperk wordt afgesloten en een nieuw tijdperk wordt ingegaan, hetgeen hieronder moge worden toegelicht.

Na de eerste wereldoorlog waren de meningen — zowel hier te lande als in het buitenland — omtrent de mogelijkheden van het luchtwapen nog verdeeld. In 1918 was de luchtvaarttechniek nog niet zodanig ontwikkeld, dat toen reeds aan het vliegtuig een beslissende rol in de oorlogvoering mocht worden toegeschreven. Wel beschikten de Geallieerden op het Westfront in de zomer van 1918 over een bijkans onbetwist overwicht in de lucht, doch terecht mocht de vraag rijzen of daaraan alleen de ineenstorting van de Duitse Legers in Frankrijk mocht worden toegeschreven. Twijfel te dien aanzien was des te meer gerechtvaardigd, aangezien nog maar kort tevoren, in Maart 1918, het Duitse voorjaarsoffensief in Frankrijk de Geallieerden op de rand van de afgrond had gebracht, ondanks de overmacht in de lucht, die toen reeds door hen werd uitgeoefend.

De Duitse luchtaanvallen op Londen, aanvankelijk met Zeppelins en later met Gotha's, hadden op het verloop van de oorlog practisch geen invloed uitgeoefend. Anderzijds waren de Britse luchtaanvallen op de Duitse industrie in het Rijngebied nauwelijks aangevangen, toen de ineenstorting van Duitsland zich reeds begon te voltrekken.

Bij het einde van de eerste wereldoorlog gaf dan ook de beschikbare oorlogservaring op zich zelf nog niet de doorslag om aan het luchtwapen in de organisatie van de krijgsmacht een andere plaats toe te denken dan van een voortreffelijk hulpwapen voor het leger en voor de vloot, dat zich uitmuntend leende voor verkenning en tevens voor gewapende steun in de strijd te land en ter zee.

Wanneer dan toch, het eerst in Engeland en later in Italië, Frankrijk en Duitsland het luchtwapen werd omgezet in een luchtmacht, dan was zulks minder gegrond op de feitelijke oorlogservaring als wel op de verwachtingen, die men meende te mogen koesteren voor de toekomst, vooruitlopende op de technische ontwikkeling, die het vliegtuig in de komende jaren alsnog zou ondergaan en waardoor het op de duur een oorlogswerktuig van veel groter werking zou worden, dan het in 1918 nog had kunnen zijn.

De verwachtingen omtrent de technische ontwikkeling werden bevestigd. Door tal van verbeteringen konden de actieradius, de nuttige last en de snelheid van het vliegtuig aanmerkelijk worden opgevoerd. Door de belangen van de verkeersluchtvaart werd deze ontwikkeling evenzeer gestimuleerd als door de defensiebelangen van de mogendheden. Zij wettigde, meer dan de oorlogservaring van 1914—1918, de

verwachting, dat de oorlogen van de toekomst in de lucht zouden worden beslist.

Hoewel het tijdperk tussen de eerste en de tweede wereldoorlog niet vrij van oorlogen is gebleven — we herinneren slechts aan Marokko, Mansjoerije en China, Abessinië en Spanje — en in die oorlogen van het vliegtuig ook gebruik werd gemaakt, leverde het toch te weinig gegevens op om allerwege het inzicht veld te doen winnen, dat in de oorlogen in de toekomst voor het vliegtuig een veel ruimer arbeidsveld zou bestaan dan voor een hulpwapen in de oorlog te land en ter zee is weggelegd. Niettemin gingen er reeds in de aanvang van de dertiger jaren stemmen op, die aan de luchtmacht zelfs de hoofdtaak van de oorlogvoering wilden toekennen en leger en vloot voor niet meer dan een bijkomstige taak in aanmerking wilden brengen. De meest bekende daaronder was de leer van de Italiaanse generaal Douhet, die verkondigde, dat de oorlog van de toekomst zou neerkomen op een strijd tussen de wederzijdse luchtmachten. Zou een der luchtmachten het onderspit delven, dan zou het de overwinnaar vrij staan om naar welgevallen de vijandelijke natie en vooral haar steden te bombarderen. Voordat de tegenstander het zover zou laten komen, zou hij wel eieren voor zijn geld kiezen en zich door capitulatie aan algehele vernietiging onttrekken. In deze conceptie kwamen leger en vloot geheel op de achtergrond te staan. Dat Douhet zich aan enige overdrijving schuldig maakte, zou de tweede wereldoorlog leren.

Een belangrijke strijdvraag uit het tijdperk van voor de tweede wereldoorlog was in hoeverre het vliegtuig zich in de oorlog ter zee zou kunnen doen gelden. Het was de strijdvraag: „vliegtuig versus schip”, meer in het bijzonder „vliegtuig versus oorlogsschip”. Aan de ene kant stond de mening, dat het oorlogsschip zich met succes tegen vliegtuigaanvallen zou kunnen verdedigen en dat het pantser afdoende beveiliging zou geven tegen bomtreffers, zo er al bomtreffers zouden zijn. Daartegenover stond de andere mening, dat de zee door het vliegtuig zou worden beheerst en dat schepen, die zich op kortere afstand van een vijandelijke kust zouden wagen dan de actieradius van het vliegtuig, ten ondergang waren gedoemd. Ook deze strijd was aan de vooravond van de tweede wereldoorlog nog niet uitgevonden.

De terzake bestaande meningsverschillen weerspiegelden zich in de organisaties van de strijdkrachten van de grote mogendheden. Engeland, Frankrijk, Duitsland en Italië hadden in 1939 een luchtmacht; de Verenigde Staten en Japan hadden geen luchtmacht.

Tenslotte is de tweede wereldoorlog gekomen. De antwoorden op tal van vragen lieten niet lang op zich wachten.

De oorlog in Polen en in West-Europa in 1939 en 1940 werd beheerst door de overmachtige Duitse luchtmacht. Elke veldtocht begon met de bestrijding van de luchtmacht van de tegenstander door aanvallen op zijn vliegterreinen. Was de tegenstander in de lucht uitgeschakeld, dan maakte de Luftwaffe van het overwicht in de lucht gebruik, naar gelang van de omstandigheden, om de Duitse legers waar nodig door kritieke ogenblikken heen te helpen, om de vijandelijke legers te desorganiseren door aanvallen op hun hoofdkwartieren en zo nodig, om door aanvallen op de vijandelijke steden een algehele capitulatie af te dwingen.

In Noorwegen en in Nederland werd van het luchtoverwicht tevens

gebruik gemaakt voor luchtlandingen om vliegterreinen en andere strategische punten reeds te bezetten voor de Duitse legers uit.

Het rijk van de Luftwaffe heeft niet lang stand gehouden. Toen na de capitulatie van Frankrijk met Engeland moest worden afgerekend, stuitte zij daar op een gelijkwaardige tegenstander in de lucht. In de Battle of Britain, die overhaast door de Luftwaffe werd ingezet, delfde zij het onderspit. De overhaasting leidde tot slecht overwogen aanvallen — zonder een daaraan ten grondslag liggend en op de beschikbare middelen afgestemd plan —, die stuitten op een vastberaden tegenstander en eindigden met een volslagen nederlaag van de Luftwaffe, die in de Royal Air Force haar meester had gevonden. De overwinning van de Royal Air Force vormde het keerpunt van de oorlog. Engeland bleef behouden als de basis van waaruit de oorlog zou worden voortgezet tot de uiteindelijke overwinning.

Van West-Europa werd het zwaartepunt van de oorlog tijdelijk verplaatst naar de Middellandse Zee, die weldra van Italië en Sicilië uit door de Luftwaffe werd beheerst. Dientengevolge moest de Middellandse Zee voor de Geallieerde scheepvaart naar het Nabije Oosten worden gesloten. De convooien werden genoodzaakt om de Kaap te varen. Aan deze voor de Geallieerden zo ongunstige situatie kwam eerst een einde na de landing in N.W. Afrika op 8 November 1942 en de opmars van het 8e Leger naar Tripolis, waardoor de Geallieerden de beschikking kregen over de vliegterreinen op de Afrikaanse kust van de Middellandse Zee.

In Rusland ging de Luftwaffe tenslotte haar ondergang tegemoet. Onder de invloed van de Duitse legerleiding werd zij van een luchtmacht teruggebracht tot een hulpwapen, dat aan de Duitse legers werd toegevoegd en bijstand verleende, naar gelang dit in de strijd te land te pas kwam. Langzaam maar zeker werd zij door de Legeraanvoerders opgebruikt.

Ook in de Pacific drukte de strijd in de lucht zijn stempel op het verloop van de oorlog. De luchtaanval van Japan op Pearl Harbour schakelde de Pacific Fleet uit, alsmede een groot aantal bommenwerpers van de Amerikaanse Legerluchtmacht. De Prince of Wales en de Repulse, die zich zonder jagerbescherming van Singapore waagden, werden door luchtaanvallen tot zinken gebracht. De Japanse leger- en marineluchtmachten keerden zich naar het Zuiden, naar Malakka en Nederlandsch-Indië, waar zij de Geallieerde luchtmachten aangrepen, die binnen een paar maanden waren vernietigd. Van dat ogenblik of beheerste Japan geheel Oost- en Z.O.-Azië en Nieuw Guinea, alsmede de Westelijke helft van de Stille Oceaan. De Japanse vloot en het Japanse leger viel de taak ten deel de nog resterende weerstand ter zee en te land op te ruimen en het veroverde gebied te consolideren.

Het was geen eenvoudige taak voor de Amerikaanse strijdkrachten, toen zij sterk genoeg waren om tot het tegenoffensief over te gaan, om het verloren terrein te herwinnen. Ook hier werd de oorlogvoering beheerst door de operaties van de luchtmachten.

In het Noorden, dwars over de stille Oceaan, opereerde de Amerikaanse vloot met haar vliegtuigcarriers en marine-luchtmacht. In het Zuiden een Amerikaans leger met een legerluchtmacht, die sprongsgewijze opmarcheerden. Aan elke sprong lag het plan ten grondslag om luchtbases te vermeesteren. Na elke sprong werd de vermeesterde luchtbasis in gebruik genomen en werd het luchtoverwicht geconsoli-

deerd en verder voorwaarts uitgebreid. Met behulp van de luchtmacht werd vervolgens de volgende sprong voorbereid, waarna de volgende basis werd vermeesterd.

Aldus werden de Philippijnen heroverd.

Zowel in Europa als in Azië kwam het einde van de oorlog tenslotte in zicht, dat werd voorbereid door de strategische bombardementen van Duitsland en Japan, waardoor de industrieën werden lam gelegd, het verkeers- en distributieapparaat ondermijnd en de strijdkrachten geïmmobiliseerd. De appel was toen rijp om te worden geplukt.

Uit deze samenvatting van het verloop van de tweede wereldoorlog — hoe onvolledig zij ook is — moge blijken, dat de krijgsverrichtingen evenzeer werden beheerst door de oorlog in de lucht als door de oorlog te land en ter zee. Sterker nog. Voor de bezetting van grondgebied door de landmacht, voor de beheersing van de verbindingen ter zee en voor de overwinning in veld- en zeeslag bleek het overwicht in de lucht de belangrijkste voorwaarde. Daar waar de vijand het meesterschap in de lucht had, zijn land- en zeemacht niet tot operaties in staat gebleken. Daarentegen verschaftte het overwicht in de lucht zodanige voordelen, dat althans een overmacht te land met succes kon worden bestreden, zoals de strijd in West-Europa na de invasie van Normandië heeft bewezen.

Niettemin is de leer van Douhet niet in vervulling gegaan, ondanks de geweldige luchtvlotten, waarover eerst door de Centralen en later door de Geallieerden werd beschikt. Vermeestering, bezetting en verdediging van grondgebied door de landmacht zijn elementen van de moderne oorlogvoering gebleven. De betekenis van het vrije gebruik van de zeewegen door de scheepvaart voor de aanvoer van strijdkrachten en materieel is in de moderne oorlogvoering eerder toe- dan afgenomen. Land- en zeemacht zijn even onontbeerlijk als luchtmacht om een gelijkwaardige tegenstander te kunnen bestrijden. Dat Japan voor de atoombom is gezwicht zonder dat een invasie daaraan is voorafgegaan, vormt geen bewijs van het tegendeel. Achter de atoombom stond de dreiging van de invasie, die tenslotte heeft plaats gehad en ook plaats heeft moeten hebben, zij het dan na de Japanse capitulatie.

Ook voor de toekomst is niet te verwachten, dat een oorlog alleen door de luchtmacht zal worden gevoerd. Zelfs niet in het geval, dat het technisch mogelijk zou zijn om van het ene continent uit het andere met luchtbombardementen van vliegtuigen en „guided missiles” te bestrijden. Een dergelijk duel op lange afstand zou niet tot een beslissing leiden. Door beide partijen zal worden getracht voorwaarts gelegen bases te vermeesteren en in te richten, vanwaar de strijd op kortere afstand kan worden gevoerd, totdat uiteindelijk één der partijen er in slaagt het vitale deel van het grondgebied van de tegenstander te bezetten. Naast het duel op lange afstand zal altijd blijven bestaan de vermeestering, bezetting en verdediging van grondgebied door de landmacht, alsmede de instandhouding van de zeeverbindingen, benodigd om dergelijke operaties te voeren. Nog daargelaten de behoefte aan de zeeverbindingen voor de instandhouding van het economische leven van de strijdende naties.

Moderne oorlogvoering is dan ook teamwork van land-, zee- en luchtmacht, waarbij nu eens het aspect van de landoorlog, dan weer het aspect

van de zeeoorlog, en dikwijls ook het aspect van de luchtoorlog op de voorgrond komt te staan.

Dit teamwork kan slechts tot zijn recht komen, als landmacht, zee-macht en luchtmacht gelijkwaardige en op elkander ingespeelde partners zijn. Doch het zijn verschillende partners, elk met een eigen organisatie, afgestemd op zijn bijzondere strijdmethoden, die onderling even onvergelykbaar zijn als land, water en lucht.

De lessen in dit opzicht van de tweede wereldoorlog zijn aan Nederland niet onopgemerkt voorbijgegaan. De verwachting mag dan ook worden uitgesproken, dat eerlang ook in Nederland de krijgsmacht zal bestaan uit een land-, een zee- en een luchtmacht. De reorganisatie van het Ministerie van Oorlog ingevolge L.O. 119 van Maart 1947, waarbij een Luchtmachtstaf werd ingesteld naast de Generale Staf, vormt de eerste stap in deze richting.

Andere stappen zullen te zijner tijd moeten volgen om de omzetting van het luchtwapen te voltooien in een luchtmacht met eigen bevelvoering naast de bevelvoering van de land- en de zeemacht, eigen organisaties van staven en eenheden en eigen formaties van beroeps- en reservepersoneel.

Het zou niet juist zijn om dit apparaat een onafhankelijke luchtmacht te noemen. Een dergelijke terminologie is in strijd met het teamwork, waartoe het zal moeten kunnen worden geroepen, en dat zich tot over de nationale grenzen zal moeten kunnen uitstrekken. Nu Nederland sedert het recente West-Europese pact een nieuwe politieke koers heeft ingeslagen, zijn de Nederlandse strijdkrachten bestemd om in West-Europa het Nederlandse contingent te vormen van de strijdkrachten van de Verenigde Naties. Als Nederlandse strijdkrachten voor het behoud van de democratische vrijheden van de Westerse Mogendheden andermaal ten strijde zullen moeten trekken, zullen de Nederlandse land-, zee- en luchtmacht uiteindelijk delen vormen van de West-Europese land-, zee- en luchtmacht.

Ziedaar in grote trekken de omlijsting van het nieuwe tijdperk, dat zich voor de Militaire Luchtvaart thans aftekent.

Met gerechtvaardigde trots kan bij de mijlpaal van haar 35-jarig jubileum een ogenblik worden stilgestaan om een terugblik te werpen op het verleden. Op de Soesterbergse vliegheide heeft onze luchtvaart haar eerste schreden gezet. In de loop der jaren is zij uitgegroeid tot het Wapen der Militaire Luchtvaart, dat in 1939 met land- en zeemacht werd gemobiliseerd en waaraan in hoofdzaak de luchtverdediging van Nederland werd opgedragen. Dat zij door haar geringe getalsterkte en verouderd materieel de zwakste schakel vormde in de keten van de Nederlandse defensie, moet in de eerste plaats worden geweten aan de weinige belangstelling, die door de Nederlandse Natie voor de landsverdediging aan de dag werd gelegd, waardoor werd verhinderd, dat aan de Militaire Luchtvaart de nodige kosten werden besteed voor haar noodzakelijke uitbreiding. In Mei 1940 was er dan ook een wanverhouding tussen de verdediging te land en de verdediging in de lucht. Dit heeft zich in de oorlogsdagen gewroken. Van de opening der vijandelijkheden af beheerste de Luftwaffe het luchtruim boven Nederland. Hoe zeer onze vliegers zich hebben geweerd en hoe zeer onze luchtdoelartilleristen wonderen hebben verricht, de Luftwaffe had en behield het overwicht in de lucht, zonder dat er ook

maar het geringste uitzicht bestond, dat het kon worden betwist. Dit had tot gevolg, dat van de aanvang af luchtlandingen mogelijk waren, die de defensie te land desorganiseerden, en dat overigens de landmacht werd blootgesteld aan luchtaanvallen, zonder dat zij zelf uit de lucht kon worden gesteund. Een ander gevolg was, dat onze steden onvoldoende tegen luchtaanvallen waren beveiligd.

Dat de verdediging van Nederland na 5 dagen niet meer was vol te houden, had vele oorzaken, doch de voornaamste was wel, dat de Militaire Luchtvaart naar haar getalsterkte en de kwaliteit van haar materieel in de verste verte niet was opgewassen voor haar taak. Echter is de kwaliteit van haar personeel boven alle lof verheven geweest. Het heeft zijn plicht, en meer dan zijn plicht gedaan. Daarvan getuigt het Besluit van de Opperbevelhebber van Land- en Zeemacht van 15 Mei 1940, waarbij aan het Wapen der Militaire Luchtvaart de Militaire Willemsoorde werd toegekend voor betoonde moed en offervaardigheid. Daarvan getuigen ook de door de vijand in Nederland geleden verliezen ten getale van 189 bommenwerpers en jachtvliegtuigen, waarvan 139 door de luchtdoelartillerie en 50 door de Militaire Luchtvaart zijn afgeschoten.

Deze vliegtuigen met hun bemanningen mankeerden op het appèl, toen enkele maanden later de Luftwaffe zich boven Engeland met de Royal Air Force ging meten. Het is aan geen twijfel onderhevig, dat zij, indien zij niet boven Nederland een vroegtijdig einde hadden gevonden, de kansen van de Battle of Britain ten voordele van de Luftwaffe hadden kunnen doen keren. Eerst later is immers bekend geworden, dat het de Royal Air Force de uiterste krachtsinspanning heeft gekost zich in de Battle of Britain staande te houden en dat Engeland bij die gelegenheid op het nippertje de dans is ontsprongen. De afbreuk, die hier te lande in Mei 1940 aan de Luftwaffe is gedaan, is dan ook voor het verdere verloop van de oorlog van groter betekenis geweest dan toentertijd kon worden verondersteld.

Moge dit besef bij het 35-jarig jubileum van de Militaire Luchtvaart voldoening schenken aan allen, die in de oorlogsdagen van Mei 1940 in haar gelederen hebben gediend, en aan de nagelaten betrekkingen van de vele officieren en onderofficieren van de Militaire Luchtvaart, die toenmaals het hoogste offer hebben gebracht.

BOEKBESPREKING

DE DIENSTPLICHT door P. W. Oosterhoff, Raadsadviseur bij het Ministerie van Oorlog. Voordracht gehouden voor de Militair-Rechtelijke Vereniging.

Uitgave: N. Samson, N.V., Alphen a. d. Rijn.

Met deze op schrift gestelde voordracht heeft de heer Oosterhoff die als de bij uitstek deskundige op het gebied van de dienstplicht bekend staat ons met een interessant overzicht deze materie verrijkt.

Niettegenstaande de inleider aangeeft dat hij in genedele volledig heeft kun-

nen zijn, vermenen wij toch dat het hem gelukt is in deze beknopte bespreking de belangrijkste punten van een beschouwing te onderwerpen.

Op talrijke plaatsen is aangegeven waar men omtrent de verschillende onderwerpen nadere gegevens kan aantreffen.

Aan allen die zich uit hoofde van hun functie dan wel om andere redenen in de geschiedenis en de ontwikkeling van de dienstplicht willen verdiepen, wordt deze voordracht ten zeerste ter lezing aanbevolen.

B.

DE LUCHTOORLOG IN NEDERLAND IN DE MEIDAGEN VAN 1940

door Dr J. W. WIJN, *Luitenant-Kolonel-Waarnemer.*

Toen op 10 Mei 1940 de oorlogsfakkelt voor het eerst na ruim honderd jaren in ons vaderland werd ontstoken, bezat het luchtwapen, evenmin als enig ander onderdeel der weermacht, een sterkte evenredig aan de belangrijkheid harer taak. De oorzaak hiervan is dat, toen in het begin van de dertiger jaren onzer eeuw de politieke barometer in Europa op „Storm” ging staan, men niet aanstonds de hand heeft geslagen aan wat men na een langdurige periode van aftakeling wel de „herbewapening” kan noemen. Toen hieraan omstreeks 1936 met kracht de hand werd geslagen kon de achterstand ten dele doch geenszins in voldoende mate worden ingehaald. Het ging toch niet alleen om aankoop van vliegtuigen en opleiding van vliegers: het gehele te nauwe kader moest worden vergroot; naast de oude bakermat Soesterberg dienden ten minste een vijftal nieuwe vliegparken te worden aangelegd. Daarbij hadden wij nog het geluk niet reeds in September '38 of November '39 in het wereldconflict te worden betrokken. Was dit geschied, het onverantwoordelijke van de sedert jaren gevoerde defensiepolitiek zou nog veel schriller aan het licht zijn getreden dan in de Meidagen toch reeds het geval geweest is.

Op het noodlottig tijdstip van de 10e Mei bedroeg het aantal gevechtsvaardige vliegtuigen aan onze zijde 124. Daarnaast was een niet onbelangrijk aantal niet-ingedeelde vliegtuigen aanwezig, ten dele in reparatie of revisie, ten dele nog onbewapend of wel voor opleidingsdoeleinden in gebruik.

Het luchtwapen was ingedeeld in drie regimenten, waarvan het eerste bestemd was voor de luchtverdediging van het hart des lands, alsmede voor strategische opdrachten, het tweede voor samenwerking met het veldleger, terwijl het derde de opleidingen en het depôt omvatte. De voornaamste gevechtskracht zetelde in de jachtgroep van het 1e Luchtvaartregiment, verdeeld in vier jachtafdelingen (Ja.V.A.) met tezamen 22 GI en 19 D XXI-vliegtuigen. De GI kon met zijn vóórbewapening van 8 mitrailleurs 475 km snelheid en superieure vliegeigenschappen, een geduchte tegenstander worden genoemd. De D XXI, hoewel minder snel en zwakker bewapend dan de moderne buitenlandse jagers, heeft dank zij zijn stijgsnelheid en wendbaarheid getoond het in het luchtgevecht, met name het z.g. kringengevecht, tegen deze te kunnen opnemen.

Tot het 1e Lv.R. behoorden voorts de strategische verkenningsafdeling, te Bergen gestationneerd, bestaande uit 10 CV, en de bombardementsafdeling (Bom.V.A.) van 9 TV te Schiphol. Eerstgenoemde afdeling heeft in de oorlog zeer goede diensten bewezen en bezat op het tijdstip der capitulatie nog 7 van haar 10 vliegtuigen: dank zij goed gemaskeerde en verspreide opstelling buiten het vliegterrein had zij geen last van bombardementen en ook overigens heeft het geluk de strategische Ver.V.A., niet in de steek gelaten.

Een sterk contrast hiermee vormt het tragisch lot van de Bom.V.A. De TV was in 1935 als tweemotorige luchtkruiser ontworpen, doch bleek bij

het gereed komen nog slechts bruikbaar als middelbare bommenwerper. De matige snelheid, zwakke achterwaartse vuurkracht en brandbare constructie — de Fokkerfabriek was toenmaals nog niet op metaalbouw ingesteld — maakten expedities met de TV tot een riskante onderneming. Van alle afdelingen heeft de Bom.V.A. de zwaarste personele offers gebracht.

De vier verkenningsgroepen van het veldleger beschikten voor de uitoefening van haar taak over tezamen 28 CV-verkenners en 16 Koolhoven-vliegtuigen F.K. 51. De CV, oud en eerbiedwaardig als de ark van Noach, heeft desondanks in de oorlog goede diensten gepresteerd. Of om het juister te zeggen de vliegers en waarnemers hebben met de CV deze goede diensten gepresteerd. De CV was in zijn tijd een zeer goed „general purpose” vliegtuig. Bij de bouw was rekening gehouden met het naar verkiezing monteren van een andere vleugelcel of motortype, om welke reden hij zeer geschikt was voor een luchtmacht die met een beperkt budget moet rond komen en daarom naar veelzijdig bruikbare vliegtuigen streeft. Omstreeks 1935 werd de oorspronkelijke Hispanomotor vervangen door een 550 P.K. Rolls-Royce Kestrell, waarna de CV met wat goede wil weer voor tactische verkenning geschikt was, benevens voor artillerie-vuurleiding en verbindingsvliegdiens. Van deze laatste opdrachten bleef onze luchtmacht echter verschoond, omdat hiertoe een althans plaatselijk en tijdelijk overwicht in de lucht noodzakelijk is, hetgeen wij nooit hebben bezeten: bij de bestaande krachtsverhoudingen waren wij slechts tot een soort lucht-guerilla in staat.

De F.K. 51 tenslotte was aangekocht als overgangs-lesvliegtuig, dat na de beginopleiding de afstand tot de zeer snelle moderne jagers moest overbruggen. Als lichte of hulpverkenner was het toestel met een vóór- en een achtermitrailleur bewapend, doch de gevechtswaarde wordt voldoende gekarakteriseerd door het feit dat de C.L.V. (Commandant Luchtstrijdkrachten Veldleger) het vliegen er mee tijdens de oorlogsdagen eenvoudig verboden heeft.

Ook bij het veldleger was een jachtgroep ingedeeld, waarvan echter slechts twee afdelingen van vliegtuigen waren voorzien, n.l. de 1e afdeling van 8 D XXI, de 3e van 11 D8 A. Laatstgenoemde waren kortelings in de Verenigde Staten aangekochte Douglas-Northrop-vliegtuigen; 2 persoons lichte bommenwerpers en verkenners, doch slechts bij gebrek aan beter geschikte vliegtuigen bij de genoemde jachtgroep ondergebracht. Beide afdelingen waren op Ypenburg gestationneerd, dat op 10 Mei een van de voornaamste brandpunten van de strijd zou worden.

Het is in de lucht evenzo gesteld als elders in de oorlog: het materieel is belangrijk, doch de man die het hanteert nog belangrijker. Het moreel is een allervoornaamste factor, doch leent zich slecht voor het houden van lange beschouwingen. Daarom willen wij volstaan met de nuchtere waarheid te constateren dat het in de Meidagen in geen enkel opzicht te wensen heeft overgelaten. En wat de vliegbekwaamheid aangaat, hierin hebben onze vliegers, dank zij de solide vredesopleiding, de Duitse waarschijnlijk overtroffen.

Wat de dislocatie aangaat waren onze vliegvelden om begrijpelijke redenen overwegend in het Westen des lands, dus dicht bij de kust gelegen. Een verrassende aanval bood dus de beste kansen wanneer hij vanuit zee geschiedde; hiermee hebben de Duitsers dan ook bij hun overval rekening gehouden.

De jachtafdelingen en de Bom.V.A. stonden bij ingetreden alarmtoestand gereed tot opstijgen langs de rand der respectieve velden; de verkenningsvliegtuigen zoveel mogelijk doenlijk verspreid en gemaskeerd buiten het vliegterrein. De jagers stonden dus bij een overval kwetsbaar; de verkenneren hebben van de bombardementen betrekkelijk weinig te lijden gehad. Een uitzondering op deze regel vormt de 4e verkenningsafdeling, die op Haamstede nagenoeg vernield is. Een nadeel van de verspreide opstelling was uit de aard der zaak, dat het opstijgen veelal ernstige vertraging ondervond, hetgeen zich vooral bij spoedopdrachten en bij deelnemen aan het gevecht op de grond, dat dikwijls een beweeglijk karakter draagt, deed gevoelen.

Twee der verkenningsafdelingen, te Gilze-Rijen en Hilversum gestationeerd, ontvingen in verband met de algemene toestand reeds in de morgen van de eerste dag bevel tot verhuizen resp. naar Haamstede en Middenmeer (in de N.W. Polder). Met deze verplaatsingen ging veel tijd heen, zodat deze afdelingen die dag in hoofdzaak voor andere opdrachten uitvielen. De tweede oorlogsdag werd het hulpvliegveld Buiksloot in gebruik genomen door de gecombineerde 1e en 2e Ja.V.A. Opmerkelijk is, dat de vliegvelden Buiksloot en Middenmeer blijkbaar geheel aan de aandacht der Duitse vliegers zijn ontsnapt en vooral is merkwaardig dat Noordwijkerhout geen enkele aanval heeft te verduren gehad, hoewel dit veld reeds enige tijd voor de oorlog was bezet en de Duitse spionage toch waarlijk actief genoeg geweest is!

Men kan niet zeggen dat de overval van 10 Mei het luchtwapen voorbereid heeft getroffen. Van 7 Mei af toch was de hoogste graad van strijdvaardigheid bevolen, hetgeen voor de luchtvaart inhield dat de jachtafdelingen en de Bom.V.A. van 3.15 des morgens af startklaar stonden met warmgedraaide motoren en de bemanningen in de onmiddellijke nabijheid der vliegtuigen. Men wist op de vliegvelden, dat het weer spande evenals in November van het vorig jaar; dat het tijdstip van de overval door de militaire attaché in Berlijn positief was aangekondigd was uit de aard der zaak niet bekend. Toen sinds half twee in de morgen van 10 Mei een stroom van luchtwachtmeldingen kond deed, dat honderden vliegtuigen het land in westelijke richting passeerden, meende men dan ook vrij algemeen met een grote aanval op Engeland te doen te hebben, weliswaar met schending van onze neutraliteit. Bij het Commando Luchtverdediging verkeerde men ongelukkigerwijs in dezelfde mening, vandaar dat het bevel tot opstijgen eerst gegeven werd toen een der velden reeds gebombardeerd werd. Dit bevel heeft geen der afdelingen tijdig bereikt. Alle zijn opgestegen bij het kennelijk naderen van aanvallende vliegtuigen.

Het mag een groot geluk heten, dat van de 70 gereedstaande vliegtuigen slechts 14 niet tijdig konden opstijgen. Op Waalhaven, Ypenburg en Schiphol werd gestart tijdens het inslaan van de bommen; slechts door de koelbloedigheid en onverschrokkenheid van de vliegers en van het grondpersoneel dat de vliegtuigen moest „weghelpen”, was dit mogelijk. Bij Bergen alleen was de overrompeling volkomen; slechts één vliegtuig kon hier starten; elf GI werden vernield of zwaar beschadigd, waarvan echter de helft ongeveer herstelbaar bleek. In allen gevalle was het ongelof in de meldingen uit Berlijn, welks al of niet gemotiveerdheid wij in het midden laten, de luchtmacht voorlopig op 14 vliegtuigen te staan gekomen.

Het is duidelijk dat de opgestegen vliegtuigen dadelijk in verwoede strijd waren met de Duitse bommenwerpers en transportvliegtuigen en, als gevaarlijker tegenstanders, met een veelvoudige overmacht van escorterende jagers. Het zou te ver voeren deze gevechten, hoe vol spannende momenten en hoe eervol ook voor onze bemanningen, in bijzonderheden te verhalen. De jachtafdelingen van Waalhaven en van Ypenburg gingen geheel verloren. Slechts weinig vliegtuigen werden in de lucht vernietigd, doch bijna alle moesten wegens beschadiging dan wel munitie- of benzinegebrek noodlandingen maken op terreinen waar zij hetzij bij de landing of later door 's vijands wapenwerking vernield werden, hetzij in 's vijands handen vielen of althans niet weer konden opstijgen. Drie G I b.v. landden op het strand bij Rockanje, waar zij de 13e werden ontdekt en in brand geschoten. De personele verliezen waren het zwaarst bij de afdeling D 8 A van Ypenburg, welke vliegtuigen zoals men weet niet voor het luchtgevecht waren gebouwd. Van de 22 man waren 8 gedood en 7 gewond; van de nevenafdeling D XXI waren van de 8 man 4 gewond. Boven Waalhaven waren 14, boven Ypenburg e.o. 5 Duitse vliegtuigen met zekerheid neergeschoten.

Beter kwamen de D XXI van Schiphol er af. Een voordeel was hier, dat het vliegveld in eigen handen bleef, zodat verschillende vliegers nog een tweede of derde keer konden opstijgen en het gevecht hernieuwen. De afdeling verloor drie vliegtuigen, waarvan één werd neergeschoten en twee noodlandingen moesten maken. Van de vijand werden 3 toestellen neergehaald.

De TV behaalde ongedachte successen met zijn 2 cm vóór-mitrailleur, waarmee 4 Duitse vliegtuigen werden neergeschoten, d.e.t. gingen van de eigen partij 3 TV na landing op verschillende vliegvelden verloren.

Nieuwe zware verliezen leed de Bom.V.A. bij bombardementen op Ockenburg en Waalhaven; drie van haar vliegtuigen werden hierbij neergeschoten; van de 14 inzittenden brachten slechts twee er het leven af. De Bom.V.A. bezat thans nog slechts twee van haar negen vliegtuigen. Nog een D XXI en een CV werden bij deze acties neergeschoten, terwijl 2 CX en 2 CV noodlandingen moesten maken. Op de creditzijde van deze dag kan geboekt worden dat ook onder de Duitse vliegtuigen, zowel in de lucht als op de grond, geduchte opruiming was gehouden, terwijl de 10e Mei zal blijven gelden als een smartelijke maar tevens roemrijke dag voor de Nederlandse militaire luchtvaart.

Na de geweldige inspanning van de vorige dag was het de 11e Mei betrekkelijk rustig. Doch de rust was inderdaad maar zeer betrekkelijk, want er werd hard gewerkt aan het zoveel doenlijk herstellen van het in de strijd gehavende materieel, terwijl ook het nodige te doen was om uit het depôt- en lesmaterieel vliegtuigen gevechtsklaar te maken ten einde de verliezen enigszins aan te vullen. De luchtactie stond uiteraard niet stil, doch droeg een enigszins ander karakter dan de 10e. Drie van de vier aangevallen vliegvelden waren intussen heroverd; daardoor konden de verkenningsgroepen eerst thans voor hun eigenlijke taak worden ingezet. Een aantal verkenningen werd dan ook verricht naar de IJssel, de Veluwe en Noord-Brabant.

De inmiddels naar Buiksloot overgebrachte D XXI van de 1e en 2e Ja.V.A. verrichtten een aantal beschermingsvluchten, elk met 3 vliegtuigen, o.a. ter begeleiding van de TV vliegtuigen, welke de opdracht hadden de Maasbrug te Rotterdam te vernielen. Tweemaal werd de brug,

helaas zonder gevolg, gebombardeerd. Terugkerende van de tweede poging had een ontmoeting plaats met een ver overmachtige afdeling jagers. Een TV en twee DXXI werden hierbij neergeschoten. Overigens werden deze dag geen verliezen geleden.

De 12e Mei werden, voornamelijk door de Ie en IIe verkenningsgroepen, wederom en aantal verkenningsvluchten verricht; de meeste onder escorte van een drietal DXXI jagers. De actie bij de Afsluitdijk vereiste eveneens enige vluchten, waarvan enkele moesten worden afgebroken wegens grote vijandelijke overmacht boven het terrein van actie.

In de late namiddag vereiste de kritieke toestand op de Grebbeberg dringend het ingrijpen van wat nog beschikbaar was van onze geslonken luchtmacht. Om 5 uur vertrok van Buiksloot en Middenmeer een samenraapsel van GI, CV, CX en DXVII, totaal 10 vliegtuigen, voor het bombarderen en beschieten van doelen in de Westrand van Wageningen. Op de Grebbeberg zelf was ingrijpen onmogelijk wegens het geboomte en onbekendheid met de wederzijdse posities. In weerwil van heftige tegenactie van de grond af werd de opdracht volbracht. De vliegtuigen landden, niet weinig gehavend, op Soesterberg (ondanks de aangebrachte versperringen) en keerden vandaar de volgende morgen naar hun vliegbases terug.

Om half zeven deden drie CV vliegtuigen van de IVE en evenzoveel van de IIIe verkenningsgroep op hun beurt een poging om boven het gevechtsterrein door te dringen. Men stuitte echter op zo grote overmacht van vijandelijke vliegtuigen, terwijl eigen bescherming ontbrak, dat de opdracht niet kon worden uitgevoerd. Twee vliegtuigen onttrokken zich door noodlandingen aan een wisse ondergang.

De 13e Mei zijn slechts een drietal vluchten van belang te vermelden. Twee er van hadden wederom bombardementen bij Wageningen ten doel. Beide werden uitgevoerd door 4 CX van de strategische Ver.V.A., onder bescherming van 5 DXXI van de 1e en 2e Ja.V.A.; de eerste bovendien van 2 GI van de 4e Ja.V.A. Beide opdrachten werden zonder verliezen, hoewel onder hevige tegenactie, voltoerd.

Een noodlottige uitkomst had d.e.t. een poging om de verkeersbrug over de Moerdijk met bommen van 300 kg te vernielen. Hiertoe werd de laatst overgebleven TV ingezet onder bescherming van 2 GI van de 4e Ja.V.A. Na een tweetal stoutmoedig uitgevoerde, doch vruchteloze pogingen werd de groep op de terugweg door overmacht aangevallen, waarbij de TV met de gehele bemanning ten onder ging, terwijl bovendien een GI werd neergeschoten.

Het mislukken van de bombardementen op de Maas- en Moerdijkbruggen moet ten dele worden toegeschreven aan de inrichting der bommen, die een afwerphoogte van ten minste 300 m vereiste, hetgeen werpen in scheervlucht uitsloot.

In de morgen van de laatste oorlogsdag kreeg het restant onzer luchtmacht tot taak eventuele vijandelijke troepen te bestrijden in het voorterrein van de Hollandse Waterlinie, waarop het veldleger in de afgelopen nacht was teruggetrokken.

Tevens had in deze laatste dagen nog een verandering in de dislocatie plaats. In verband met een eventuele landing in Noord-Holland scheen het wenselijk de zich daar bevindende vliegbases zuidwaarts te verplaatsen. De 13e was reeds de 1e Verk.Gr. van Middenmeer naar de

Zilk, een hulpvliegveld bij Hillegom, overgebracht. Thans werd de strategische verkenningsgroep van Bergen naar Noordwijkerhout en de 1e en 4e Ja.V.A. naar Schiphol verplaatst. De ontruimde vliegvelden werden onbruikbaar gemaakt.

Totaal werden deze dag nog 6 opdrachten gevlogen: de laatste vlucht, waartoe te 12.15 gestart werd, had verkenning van de Duitse opmars tussen Dordrecht en Rotterdam ten doel.

Het nog gevechtvaardige deel van onze luchtvloot bestond op het tijdstip der capitulatie in hoofdzaak uit 5 DXXI, 4 GI (w.o. 3 Wasp), 7 CX en enige C.V vliegtuigen, benevens de F.K. 51. Het personeel was de afgelopen dagen vrijwel onafgebroken in touw geweest; van moreel en fysiek was het uiterste gevegd. Wij denken hier aan de doorstane en steeds opnieuw verwachte bombardementen en beschietingen, gebrek aan slaap, het nacht en dag doorgaande herstellingswerk, bewakings- en patrouillediensten en niet het minst aan de talloze alarmeringen.

Omstreeks 6 uur des namiddags werden de diverse afdelingen overvallen door het bevel de vijandelijkheden te staken en de vliegtuigen te verbranden. Aan de mogelijkheid, dat een groot deel van het personeel met de nog beschikbare militaire- en K.L.M.-vliegtuigen naar Engeland had kunnen ontkomen schijnt door hogerhand in het geheel niet gedacht te zijn. Dientengevolge is alleen de op Souburg gestationeerde vliegschool aan krijgsgevangenschap ontsnapt, om van Engeland uit en elders de strijd tegen de gemeenschappelijke vijand voort te zetten.

Over de door onze bondgenoten in de Meidagen verleende hulp kunnen wij kort zijn. Zij bepaalde zich tot enkele bombardementen op Waalhaven. Het uitblijven van Engelse hulp vindt zijn oorzaak voor een deel in technische bezwaren, doch waarschijnlijk voor een groter deel in het feit dat Nederland ten opzichte van de plaats der beslissing slechts een neven-operatietoneel vormde waarvoor, bij de al spoedig kritieke toestand in het zuiden, geen krachten konden worden afgestaan.

Zodoende had onze zwakke luchtmacht zonder hulp het hoofd te bieden aan een veelvoudige overmacht. De uitslag kon niet twijfelachtig zijn. Het luchtwapen toch kan geen gevecht om tijdwinst voeren, gelijk de grondtroepen, die in en dergelijk geval steun kunnen zoeken in het terrein. Dat de verliezen aan onze zijde niet nog groter zijn geweest is te danken aan het met succes toepassen van de scheervlucht- of „Hu-Bo-Be“-tactiek, waarbij het vliegtuig, vooral boven geaccidenteerd terrein, gemakkelijk aan de aandacht van hoog vliegende vijandelijke toestellen ontgaat. De luchtmacht heeft haar leven zo duur mogelijk verkocht door \pm 50 vliegtuigen neer te schieten, terwijl op de omstreden vliegvelden nog een groot aantal aan onze bommen het offer gevallen is. De Militaire Willemsorde der 4e klasse, waarmee het wapen op 18 Mei werd onderscheiden, is zeker ten volle verdiend.

HET STRATEGISCH GEBRUIK VAN DE LUFTWAFFE

door J. TAMMES, *Majoor-Waarnemer.*

Er is reeds betrekkelijk veel geschreven over de geallieerde luchtmacht. Minder echter over de Luftwaffe. De luitenant-generaal Dieckhoff van de Luftwaffe onthult in zijn boek „Trumpf oder Bluff” interessante bijzonderheden daarover. Aan de hand hiervan, alsmede van geallieerde bronnen, zal in de volgende bladzijden een beknopt overzicht worden gegeven van het strategisch gebruik van de Luftwaffe met daaraan vastgeknoopt enige kritische beschouwingen, welke dit gebruik naar ons oordeel verdient.

De periode van politieke intimidatie 1935—1939.

Het is een bekende uitspraak, dat een oorlog te beschouwen is als de voortzetting van de nationale politiek door middel van het gebruik van de krijgsmacht. Echter kan ook de bedreiging, die van een krijgsmacht uitgaat, reeds leiden tot het beoogde politieke doel. In dit verband valt ook het tijdperk 1935—1939, voorafgaande aan de tweede wereldoorlog, binnen het kader van deze beschouwingen. Immers de Duitse politieke leiders hebben in de periode, voorafgaande aan de tweede wereldoorlog, een beleid gevoerd van bedreiging door machtsvertoon ter bereiking van hun diverse politieke doelstellingen, waarbij vooral ook de bedreiging door middel van de Luftwaffe een grote rol speelde.

Nadat Göring sedert 1933 min of meer heimelijk begonnen was met de organisatie van de Luftwaffe naar Brits en Italiaans voorbeeld, werd sinds begin 1935 — het tijdstip, waarop officieel aan de wereld de oprichting van de Luftwaffe werd bekend gemaakt — alles in het werk gesteld om de Luftwaffe zo sterk mogelijk te doen schijnen.

Door propaganda in de pers, vliegdemostraties, manoeuvres en luchtparades trachtte men dit te bereiken. Attaché's werden uitgenodigd, doch achter bepaalde gesloten deuren mochten ze niet kijken, zogenaamd omdat vele dingen verborgen moesten blijven. Inderdaad werd de Luftwaffe snel uitgebreid, doch de werkelijkheid kon niet in de pas blijven met de uitbreiding op papier. Herhaalde splitsingen van de oorspronkelijke eenheden moesten de indruk wekken van grote aantallen. In de nieuw gevormde eenheden was echter een voortdurend tekort aan gevechtssklare vliegtuigen en geoefend personeel. Het Luftfahrt Ministerium rekende niettemin uitsluitend met de aantallen op papier — dikwijls tot wanhoop van de commandanten — en het heeft daarvan een gewoonte gemaakt, welke gedurende een groot deel van de oorlog is volgehouden. Generaal Dieckhoff toont duidelijk aan, dat noch bij de bezetting van het Rijnland in 1936, noch bij de bezetting van Oostenrijk en Tsjecho-Slowakije in 1938 de Luftwaffe voldoende kracht en slagvaardigheid kon ontwikkelen om het langer dan enige dagen tegen de luchtmachten van de West-Europese mogendheden te kunnen opnemen.

Niettemin slaagde de Duitse intimidatiepolitiek erin de wereld te misleiden, zodat men het Duitse luchtwapen begon te vrezen. Het merkwaardige was, dat Hitler en Göring op de duur ook zelf in het bedrog verstrikt raakten en evenzeer als de buitenwereld door de Duitse propaganda werden misleid. De overschatting van de kracht van de Luftwaffe, welke daarvan het gevolg was, heeft Hitler verleid tot ontijdige verdere stappen bij zijn politiek spel, welke de Luftwaffe voor een taak hebben gepast, waartegen ze met haar in feite slechts bescheiden krachten niet was opgewassen.

De strategische grondslagen van de operatieplannen van de Luftwaffe.

De beginselen voor het strategisch gebruik van de luchtmacht zijn door de eerste Maarschalk van de Royal Air Force, Lord Trenchard, als volgt geformuleerd:

1. Het verkrijgen en behouden van het meesterschap in de lucht.
2. Het vernietigen van 's vijands productiemiddelen en verbindingen.
3. Het veilig stellen tegen vijandelijke luchtaanvallen van de voorbereidingen tot de strijd, alsmede de ravitaillering gedurende deze strijd.
4. Deze mogelijkheden aan de vijand ontzeggen.

Deze beginselen werden ook gehuldigd door de eerste Chef van de Staf van de Luftwaffe, Generaal Wever. Deze leerde zijn officieren, dat de eerste taak van de Luftwaffe moest zijn het elimineren van de vijandelijke luchtmacht om vervolgens 's vijands machtsbronnen, in het bijzonder de oorlogsindustrie, te vernietigen. Om die eerste taak met zo weinig mogelijk verliezen te vervullen, moesten de vijandelijke luchtmacht reeds aangegrepen worden, wanneer ze nog in een stadium van rust verkeerden, hetgeen dus een strategische overvalling impliceerde. Op deze manier moesten gunstige voorwaarden worden geschapen voor een gemakkelijke overwinning van het leger. Deze beginselen golden dan ook alleen ten opzichte van naburige continentale mogendheden, zoals Polen, Frankrijk en Tsjecho-Slowakije. Met betrekking tot Engeland was men van mening, dat men met de bestaande middelen geen succesvolle oorlog kon voeren en tot 1938 was de politiek er dan ook op gericht om een oorlog met Engeland te vermijden. Hierin kwam echter verandering, toen de successen van de bezetting van het Rijnland, Oostenrijk en het Sudetenland de Duitse leiders in de waan brachten, dat de Duitse wapenen onoverwinnelijk waren en dat ook voor de Luftwaffe geen taak te zwaar was.

Van 1938 af werd eveneens een oorlog met Engeland in de mogelijkheden betrokken. Daarin zou de hoofdtak worden gelegd op de schouders van de Luftwaffe. Deze moest — in het bijzonder met haar Ju's 88, waarin Göring een onbegrensd vertrouwen stelde — zodanige verliezen toebrengen aan de Home Fleet, dat de Duitse vloot tot het offensief zou kunnen overgaan en de Britse eilanden zou kunnen blokkeren. Met een invasie in Engeland werd echter geen rekening gehouden en deze is ook in geen enkele stafoefening behandeld, zodat in 1940, toen de invasie van Engeland aan de orde kwam, niets ter zake was voorbereid.

Generaal Felmy, de bevelhebber van de 2e Luftflotte in N.W.-Duitsland, kreeg in 1938 de opdracht om de mogelijkheden van een succesvolle luchtoorlog tegen Engeland te bestuderen. Hij kwam na nauwkeurige

berekeningen echter tot de conclusie, dat de Luftwaffe hiertoe met de ter beschikking staande middelen niet in staat was, hetgeen hem bij Göring in ongenade deed vallen. Deze verklaarde dat hij de Engelsen wel uit hun schuilhoeken zou verdrijven, zodat ze niet meer zouden weten, waarheen ze gaan moesten. Die overschatting heeft tenslotte geleid tot het totaal falen van de Luftwaffe.

Met betrekking tot Rusland werd aanvankelijk niet gerekend op een agressieve oorlog. Eerst in 1939 werd met deze mogelijkheid rekening gehouden. Men was evenwel van mening, dat vernietiging van de Russische oorlogsproductie onmogelijk was tengevolge van de afstanden tot de Russische industriegebieden, welke te groot waren om door de Luftwaffe te kunnen worden overbrugd. Daarom zou de taak van de Luftwaffe in een oorlog met Rusland bestaan uit ondersteuning van de landmacht.

De Poolse veldtocht.

Met de inval in Polen kwam het einde van de intimidatiepolitiek en moest de Luftwaffe voor het eerst operatief worden ingezet. Zij bestond toen uit 4 Luftflotten, waarvan de 1e en 4e in hun geheel tegen Polen werden ingezet. De 2e Luftflotte, opgesteld in N.W.-Duitsland tegen Frankrijk en Engeland, moest echter ook, met uitzondering van haar jachtvliegtuigen, al haar strijdkrachten voor de Poolse veldtocht afstaan. Toen Engeland en Frankrijk de oorlog verklaarden, werd dan ook in het Westen niet over slagvaardige strijdkrachten beschikt voor een strategische overvaling. Deze kwam echter in Polen geheel tot haar recht. Aldaar werd de Luftwaffe gebruikt geheel in overeenstemming met de eerder omschreven beginselen.

De eerste fase van de lucht oorlog in Polen bestond uit een verrassende aanval op de Poolse luchtmacht, welke daardoor practisch geheel werd uitgeschakeld, en uit aanvallen op enkele sleutelindustrieën. In de tweede fase werden de vijandelijke verbindingen en de voornaamste hoofdkwartieren door luchtaanvallen vernietigd. Tenslotte volgde in de derde fase de vernietiging van de verslagen Poolse legers. Doordat de Poolse luchtmacht tengevolge van de eerste aanvallen werd verrast en daardoor practisch geheel uitgeschakeld, was er van noemenswaardige tegenstand in de lucht geen sprake. Dientengevolge was de Duitse luchtmachtstaf tijdens de gehele Poolse veldtocht in staat de operaties van de Luftwaffe te leiden als gold het een stafoefening. Moeilijkheden deden zich niet voor. Niettemin traden vele interne onvolkomenheden inzake oefening, discipline en techniek aan de dag. Een nieuw gebruik van luchtstrijdkrachten, n.l. het ravitailleren door de lucht van ver vooruitgedrongen legereenheden werd tijdens deze veldtocht voor het eerst op grote schaal toegepast.

Het succes van de Luftwaffe in de Poolse veldtocht was zodanig, dat haar aanzien nog aanmerkelijk groter werd dan het tengevolge van de intimidatiepolitiek reeds was geworden. Dit droeg wederom bij tot overschatting. Men gaf er zich geen rekenschap van, dat de resultaten onder bijzonder gemakkelijke omstandigheden waren verkregen tengevolge van het falen van de Poolse luchtmacht.

De Noorse veldtocht.

Het doel van deze veldtocht was het verkrijgen van vloot- en luchtbases in Noorwegen voor de strijd tegen Engeland. De luchtbases zouden

tevens moeten dienen voor de beveiliging van de verbindingen met Duitsland. Van de Noorse luchtmacht kon weinig of geen tegenstand worden verwacht. Daarom kon de Luftwaffe in hoofdzaak worden gebruikt voor het vervoer van de valscherms- en luchtlandingstroepen, waaraan de vermeerstering en bezetting van de luchtbases in Noorwegen was opgedragen.

In de Noorse veldtocht kwamen twee eigenschappen van de luchtmacht voor de eerste maal goed tot hun recht:

- a. De grote mobiliteit. Door haar goede organisatie, alsmede door de hulp van Ju 52 transportvliegtuigen was het de Luftwaffe mogelijk om zich binnen 5 dagen te installeren op de vliegvelden van Z.-Noorwegen en binnen een week in het gebied van Drontheim, ongeveer 1000 km van haar oorspronkelijke bases.
- b. Het vermogen van de luchtmacht om binnen haar actieradius aan de vijandelijke vloot de uitoefening van het overwicht ter zee te ontzeggen. Daardoor kon de Home Fleet worden belet om in te grijpen en het Duitse troepenvervoer over zee naar Noorwegen te beletten.

De veldtocht in West-Europa.

Na de Poolse veldtocht werd het gros van de Duitse legers en van de Luftwaffe in het Westen samengetrokken. De taak van de Luftwaffe tijdens de veldtocht in Frankrijk, België en Nederland was in de eerste plaats de vernietiging van de geallieerde luchtmacht door een verrassende aanval op de vliegvelden. Ofschoon voor zover de geallieerde luchtmacht in Frankrijk betreft, door de reeds bestaande oorlogstoestand niet gesproken kon worden van een strategische overval in vredetijd, werd deze verrassing toch verkregen, doordat de Luftwaffe zich tot 10 Mei zorgvuldig had onthouden van luchtaanvallen en zich uitsluitend had beperkt tot luchtverkenning. Het resultaat was, dat het Duitse luchtoverwicht nauwelijks werd betwist.

De tweede taak van de Luftwaffe was ondersteuning van de Duitse legers. Het conflict of de operatieve leiding daarbij door het Leger, dan wel door de Luftwaffe zou worden uitgeoefend, werd door Göring gewonnen.

In Nederland en België werd aan de Luftwaffe nog een derde taak toebedeeld, namelijk het bij verrassing vermeesteren van sleutelposities door middel van valschermtroepen, welke daarbij voor de eerste maal op grote schaal werden gebruikt, en van luchtlandingstroepen. De vermeesterde sleutelposities moesten door de Luftwaffe worden vastgehouden tot ze door de oprukkende Duitse legers konden worden overgenomen.

Bij de veldtocht in W.-Europa werd van de Luftwaffe in velerlei opzicht goed gebruik gemaakt:

- a. Een goede concentratie door de inzet van 2 Luftflotten op een frontbreedte van nauwelijks 400 km, met voldoende reserves aan vliegtuigen en geoefende bemanningen.
- b. Een goede organisatie, die tot grote mobiliteit in staat stelde, waardoor de eenheden van de luchtmacht dicht achter de legers konden opsluiten en met korte verbindingen werken.
- c. Het vormen van zwaartepunten door het snel verplaatsen van eenheden van het ene gedeelte van het front naar het andere, naar ge-

laag zulks door de militaire toestand van het oogenblik werd vereist. d. Doordat de Luftwaffe niet over de onderscheidene Duitse legers werd verdeeld, doch onder centrale leiding stond, kwamen haar eigenschappen van mobiliteit en concentratie goed tot hun recht en werd ook de nodige aandacht aan strategische bombardementen van Franse fabrieken, verbindingen en havens besteed.

In de eerste 14 dagen van de veldtocht bereikte de Luftwaffe haar hoogste graad van doeltreffendheid. Dit peil is later niet meer overschreden. Voor de eerste maal faalde zij, toen de goed georganiseerde tegenstand van de jachtvliegtuigen van de R.A.F. werd ondervonden, die de evacuatie van Duinkerken moesten beveiligen. Dit falen was belangrijk, want daardoor ontkwam het Britse expeditieleger aan algehele vernietiging.

De „Battle of Britain”.

Het onverwacht snelle succes van de veldtocht in West-Europa en het feit, dat Engeland de strijd niet wenste op te geven, stelde de Duitse oorlogsleiding voor een probleem, waarop zij in het geheel niet was voorbereid. Onder de impuls van het oogenblik werd door Hitler tot invasie besloten. Daartoe viel aan de Luftwaffe de taak ten deel om de inscheping en de landing van de Duitse troepen tegen ingrijpen van de R.A.F. en de Royal Navy te beschermen.

Terwijl reeds twijfel rees aan de mogelijkheid van invasie, werd een ander plan voor het gebruik van de Luftwaffe aangenomen. Zij zou namelijk de Home Fleet zodanige verliezen moeten toebrengen, dat de Duitse Marine in staat werd gesteld met haar zware bovenwaterstrijdkrachten op de Engelse zeeverbindingen te opereren.

Doch ook dit plan werd weer spoedig vervangen door een ander, hetwelk Göring's ijdelheid streelde, omdat daarmee Engeland geheel door de Luftwaffe op de knieën zou worden gebracht. Volgens dit plan zou de Luftwaffe zich eerst richten tegen de Luchtverdediging van de R.A.F. van Z.O.-Engeland en vervolgens, nadat deze buiten werking was gesteld, tegen de Engelse vliegtuigindustrie en de Luchtverdediging van de Westelijke Britse zeehavens. Wanneer aldus volledige suprematie in de lucht zou zijn verkregen, zou naar verwachting alle aanvoer naar Engeland kunnen worden belet en Groot-Brittannië ook zonder invasie tot capitulatie worden gedwongen.

Inmiddels was de slag om Engeland reeds begonnen nog voordat een beslissing was gevallen, welk plan tenslotte zou worden uitgevoerd. Gevolg hiervan was, dat er in de operaties geen vaste lijn meer was te bekennen en van de hak op de tak werd gesprongen. Nu eens waren de vliegvelden het doel van de luchtaanvallen op Engeland, dan weer de centrale aanvullingsbasis Londen, dan weer de zeehavens of de Britse oorlogsschepen, een andere keer de Engelse industrie. Door aldus naar de ingeving van het oogenblik te handelen werd niets van betekenis bereikt. De R.A.F. werd niet vernietigd, doch kwam integendeel als winnaar uit de Battle of Britain. Daar vernietiging van de R.A.F. eerste voorwaarde was voor een invasie, moest deze voor onbepaalde tijd worden uitgesteld en tenslotte opgegeven.

Hoofdoorzaak van het falen van de Luftwaffe in de Battle of Britain was de zelfoverschatting tengevolge van de blufpolitiek, gepaard met de verblindende successen van de voorgaande veldtochten. Göring ge-

loofde, dat hij zich kon veroorloven de Luftwaffe overhaast tegen Engeland in te zetten zonder weloverwogen plan.

Er was nog een andere oorzaak. Met het oog op de operaties in Noorwegen en West-Europa had de Duitse vliegtuigindustrie zich voor een groot deel toegelegd op de fabricatie van transportvliegtuigen, de bekende Ju 52. Voor de Battle of Britain waren echter andere vliegtuigen vereist dan transportvliegtuigen. Was de Luftwaffe goed georganiseerd voor de strijd in Polen, Noorwegen en in West-Europa, haar samenstelling was ondeugdelijk voor een aanval op Engeland.

Tegenover de Duitse wispelturigheid tijdens de Battle of Britain zien we aan Engelse zijde een vastberaden volharden. Voor de R.A.F. was er slechts één doel en dat waren de Duitse bommenwerpers. Zij liet zich niet verleiden onnodig de strijd aan te binden met de Duitse jachtvliegtuigen, die werden uitgezonden boven Engeland voor z.g. „freie Jagd” op Engelse vliegtuigen. De Britse tactiek was om de Duitse jachtvliegtuigen zo mogelijk ongemoeid te laten en alle krachten te concentreren op de Duitse bommenwerpers. Gevolg van deze tactiek was, dat de Duitse jachtvliegtuigen betrekkelijk geringe verliezen aan de R.A.F. toebrachten, terwijl daarentegen de Duitse bommenwerpers zware verliezen leden. Toen de Luftwaffe tenslotte de strijd opgaf, had ze een aanzienlijk deel van haar vliegtuigen en geoefende bemanningen verloren. De mythe van haar onoverwinnelijkheid was verdwenen. De Luftwaffe moest de Britse pariteit in de lucht erkennen.

De taak van de Luftwaffe werd nu gewijzigd. In plaats van de R.A.F. te vernietigen, moest zij thans voorkomen, dat de R.A.F. zou overgaan tot het offensief. In verband hiermede ging de Luftwaffe over tot nachtaanvallen op de Britse industrie gedurende de winter 1940-1941. Haar viermotorige zware bommenwerpers werden, buiten het bereik van de jachtvliegtuigen van de R.A.F., ingezet tegen de geallieerde convooien. Zowel voor het een als voor het ander waren de middelen echter onvoldoende. De Britse industrie werd dan ook niet belemmerd in haar verdere ontwikkeling en de convooien bleven er in slagen de Britse havens te bereiken. Verschillende aanvallen werden op Engeland uitgevoerd uit propaganda-overwegingen, zonder strategische waarde.

Weldra begonnen andere oorlogtonelen hoe langer hoe meer strijdkrachten van de Luftwaffe uit West-Europa weg te zuigen, waardoor de R.A.F. de kans kreeg van de verdediging over te gaan tot het offensief.

Samenvattend moet het falen van de Luftwaffe in de Battle of Britain worden toegeschreven aan:

- a. Grenzenloze overschatting van eigen kracht, waardoor tevens over het hoofd werd gezien, dat in technisch opzicht de Luftwaffe achtel stond bij de R.A.F.
- b. De samenstelling en de uitrusting van de Luftwaffe waren berekend voor een offensief tegen de Duitsland omringende landen, echter niet voor een offensief tegen Engeland.
- c. De Battle of Britain werd begonnen, zonder dat het doel van de operaties tegen Engeland vast stond en zonder dat er een plan was vastgesteld, hoe dat doel moest worden bereikt.
- d. De ondeskundige en wispelturige leiding van Hitler en Göring, die naar de ingeving van het ogenblik dikwijls persoonlijk ingrepen. De Chef van de Staf van de Luftwaffe, Jeschonek, verzette zich hier niet krachtig genoeg tegen.

De strijd om de Middellandse Zee en de Balkan-veldtocht.

Het doel van de strijd om de Middellandse Zee was om de kortere verbindingen van Engeland via deze zee met het Nabije Oosten af te snijden. De Balkan-veldtocht had in de eerste plaats ten doel om de Duitse rechter flank en rug te dekken bij het voorgenomen offensief tegen Rusland, voor het geval dat de Geallieerden via de Balkan weer vaste voet in Europa zouden trachten te krijgen. De veldtocht stelde bovendien in staat om op grote schaal troepen van West naar Oost te verplaatsen, zonder de bedoeling van een offensief tegen Rusland te verraden. Gedachtig aan de les van Noorwegen zou de in Griekenland en op Kreta te stationneren Luftwaffe het Oostelijk bekken van de Middellandse Zee kunnen beheersen en zodoende de verbindingen via deze zee, de Dardanellen en de Zwarte Zee tussen Engeland en Rusland — welke landen door het offensief tegen Rusland immers automatisch bondgenoten zouden worden — kunnen afsnijden. Voorts opende het bezit van de Balkan de mogelijkheid om via het Nabije Oosten de tang om Alexandrie te sluiten.

De luchtstrijdkrachten voor de operaties in de Middellandse Zee en de Balkan moesten worden onttrokken aan het Westfront. In de Middellandse Zee werd begonnen met luchtaanvallen op Malta. Doch de hiervoor beschikbare strijdkrachten werden al spoedig verzwakt door de noodzakelijkheid om een gedeelte af te staan voor de ondersteuning van de operatie van Rommel in N.-Afrika. Hierdoor is de Luftwaffe bijna nimmer in staat geweest om voldoende sterke krachten voor de neutralisatie van de R.A.F. op Malta beschikbaar te houden, waardoor ze nauwelijks in staat was om de Duitse convooien naar N.-Afrika bij het oversteken van de Middellandse Zee tegen de aanvallen van de R.A.F. te beveiligen. Eerst in het voorjaar 1942 werd een tijdelijk overwicht verkregen door het onttrekken van luchtstrijdkrachten aan het Russische front. Een hevig offensief tegen Malta neutraliseerde deze Engelse basis zodanig, dat de As-mogendheden voldoende voorraden en versterkingen konden aanvoeren om Rommels offensief tot El Alamein mogelijk te maken. Door de grote en steeds stijgende behoefte van de andere fronten was het echter onmogelijk dit overwicht te handhaven. Tenslotte konden dan ook de Geallieerden weer de Middellandse Zee beheersen, hetgeen de Luftwaffe noopte tot pogingen om Rommel door de lucht te ravitailleren, waarbij ze zware verliezen leed.

De taak van de Luftwaffe in de Balkan-veldtocht was wederom directe ondersteuning van het Leger in een „Blitzkrieg“.

Daarvoor was één Luftflotte geconcentreerd. Ze vervulde haar taak zeer goed, dank zij haar overmacht en mobiliteit en de zwakke tegenstand. De Luftwaffe kon spoedig overgaan tot aanvallen op de scheepvaart en de verbindingen met Kreta. De verovering van dit eiland met valscherp- en luchtlandingstroepen tenslotte geeft een goed beeld, waartoe een superieure luchtmacht, ook tegenover een overmacht van zee-strijdkrachten, in staat is. Het Duitse systeem echter, waarbij vliegtuigen en instructeurs aan opleidingscentra worden onttrokken, wanneer grote luchttransportoperaties moesten worden uitgevoerd, tastte de toekomstige aanvulling van bemanningen ernstig aan. Dit was een fout die zich later ernstig heeft gewroken.

De Duitsers maakten geen gebruik van de gunstige situatie na de

verovering van Kreta om verder via het Nabije Oosten de tang om Alexandrië te sluiten, hoewel daartoe nog wel zwakke pogingen werden aangewend. (Infiltratie in Vichy-Syrië en revolte van Rashid Ali in Irak). Het grootste deel van de Luftwaffe werd teruggenomen voor een korte rust en reorganisatie en opgesteld tegen Rusland. Een nieuw doel, voordat het eerste — het op de knieën brengen van Engeland — was bereikt.

De Russische veldtocht.

Het zou te ver voeren om het strategische gebruik van de Luftwaffe gedurende de gehele Russische veldtocht te bespreken. Daarom zullen alleen de hoofdpunten worden vermeld. De inzichten omtrent het strategisch gebruik van de Luftwaffe tegen Rusland waren na 1939 niet veranderd.

Luchtaanvallen op Ruslands oorlogsindustrie werden nog niet uitvoerbaar geacht. De Luftwaffe zou zich derhalve bepalen tot ondersteuning van de Duitse legers als een soort artillerie. Haar sterkte — drie Luftflotten op een frontbreedte van nagenoeg 2000 km — was maar zeer mager, doch meer was niet beschikbaar. Het offensief werd geopend met een geslaagde overvaling van de Rode Luchtmacht nabij de grenzen. Gedurende weken werd er nauwelijks nog een Russisch vliegtuig gezien. De aanvankelijke grote successen, welke de Duitse legers boekten, waren te danken aan het feit, dat de oorspronkelijke als tactisch bedoelde luchtaanvallen de terugtrekkende Rode Legers overdag vasthielden en op die wijze hun mobiliteit reduceerden. Dit stelde de pantservedivisies in staat om verschillende delen in te halen, te omtrekken en te vernietigen. Doch toen de Russen er in slaagden, de Duitsers vlak voor Moskou een halt toe te roepen en zelfs tot het tegenoffensief overgingen, werden de Duitsers tot een onverwachte en niet voorbereide winterveldtocht gedwongen. Dit veroorzaakte een crisis en alle krachten moesten worden aangewend om de Russen tegen te houden. De aanvoerders der legeronderdelen, gewend als ze waren aan de luchtondersteuning, wensten er geen afstand van te doen. De toewijzing van luchtstrijdkrachten aan legeronderdelen werd nog in de hand gewerkt door de overname van het opperbevel van het Leger door Hitler. De bijzondere eigenschappen van de lange afstand bommenwerpers voor het strategisch offensief werden genegeerd.

Tenslotte besliste het Leger waar, hoe, met hoeveel vliegtuigen, ja zelfs met welk type bommen, het zou worden gesteund om het moreel van de soldaten te redden. Er was geen sprake meer van een zelfstandige centrale leiding van de Luftwaffe. In plaats van haar een rustpauze te geven voor reorganisatie en haar opnieuw uit te rusten voor een voorjaarsoffensief, werd zij in de winter van 1941/1942 nagenoeg geheel uitgeput. Ook voor andere doeleinden werd de sterkte van de Luftwaffe verbruikt. Prestige-overwegingen verleidden Hitler tot het vormen van de z.g. egestellingen, die door de lucht moesten worden geravitailleerd. Het schijnbare succes hiervan verleide hem later weer tot het zelfde met Von Paulus' leger in Stalingrad. Jeschonek's protesten waren te zwak en Göring moest zijn prestige ophouden tegenover de S.S. Verspilling van krachten en later gebrek aan aanvulling van geoefende bemanningen waren de uiteindelijke resultaten. Het formeren van „Luft-

waffe Felddivisionen", waartoe Göring door de S.S. gedwongen werd, verslond een groot deel van het verbindings- en ravitailleringpersoneel. De Duitse leiders waren vergeten operatief te denken. Jeschonek's opvolger, de energieke Korten, trachtte nog door middel van een reorganisatie tot een offensief gebruik van de Luftwaffe te komen, doch zijn dood bij de aanslag op Hitler verhinderde de uitvoering ervan. De vergeldingsaanvallen op Engeland in 1944 verbruikten de rest van de offensieve strijdkrachten. Tenslotte noopte gebrek aan materieel en brandstof tot opheffing van sommige Luftflotten.

Ook de Russische veldtocht heeft grote strategische fouten aangetoond. Deze waren wederom onderschatting van de vijand, hetgeen dikwijls leidde tot het loslaten van de vier hoofdbeginselen van de luchtstrategie.

De luchtverdediging van Duitsland.

Na haar falen aan het Westfront verkeerde de Luftwaffe in de noodzakelijkheid om van het strategisch offensief over te schakelen naar het strategisch defensief. Dit moest er echter op gebaseerd zijn om later weer tot het offensief over te gaan. Daarin zijn de Duitsers echter niet geslaagd. De omstandigheden voor de luchtverdediging waren zeer ongunstig, omdat men op zo'n situatie niet was voorbereid. De organisatie op geografische basis moest daartoe worden veranderd in een op functionele basis, hetgeen geschiedde door de oprichting van de Luftflotte „Das Reich". Doordat de strategische doelen, welke moesten worden verdedigd, verspreid waren over een zeer grote oppervlakte, was het onmogelijk om een sterke verdediging voor het gehele gebied te verkrijgen. Daartegenover was de vijand altijd in staat te concentreren tegen die doelen, welke hij zich uitkoos. Tactische concentratie werd aan Duitse zijde tevens bemoeilijkt door achterstand in de technische ontwikkeling, zowel van de radar als van de jachtvliegtuigen. De laatste waren niet in voldoende aantallen voorhanden om de indringers met overmacht aan te grijpen. Daardoor geschiedde dit meestal met veel te kleine aantallen, hetgeen slechts tot verspilling leidde. Het gebrek aan jachtvliegtuigen was mede een gevolg van Hitlers „intuïtie" en persoonlijk ingrijpen inzake de straaljagers om ze om te bouwen tot jager-bommenwerpers, zulks tot wanhoop van de jager-specialist, Generaal Gallant. Het inzetten van deze jagers in grote aantallen zou de Geallieerden voor zeer grote moeilijkheden hebben geplaatst. Thans ging met deze ombouw kostbare tijd verloren. Toen tenslotte de strijd te land overgebracht was op Duitse bodem, bleek, dat de Duitse vliegvelden over het algemeen ongeschikt waren voor moderne vliegtuigen. Bij het ontwerpen van de grondinstallaties vóór 1939 was onvoldoende rekening gehouden met de ontwikkeling van de techniek en men had verzuimd deze fout te herstellen. Men opereerde immers toch van vliegvelden buiten Duitsland! Een juiste strategie behoort vooruit te zien en voor te bereiden. Maar voorbereiding voor een defensief lag niet op de weg van de Nazi's, hoewel daartoe sedert het voorjaar van 1943 alle aanleiding was geweest.

Conclusies en lessen.

De beschouwing van het strategisch (en politiek) gebruik van de Luftwaffe leidt tot de volgende conclusies en lessen.

- a. Bedreiging met luchtmacht kan somtijds even effectief zijn voor het bereiken van een politiek doel als haar daadwerkelijk gebruik. Met het oog op haar preventieve werking zou derhalve een goed georganiseerde U.N.O., in de eerste plaats over een offensieve luchtmacht moeten beschikken.
- b. De Luftwaffe werd opgebouwd om te opereren in nauwe samenwerking met het Leger in een „Blitzkrieg“. Daardoor voldeed ze niet aan de strategische eisen voor een oorlogvoering tegen Engeland. Strijdkrachten behoren te worden opgebouwd in overeenstemming met de strategische plannen en indien dit niet mogelijk is, moeten de strategische plannen en eventueel de politieke doelstellingen worden aangepast aan de beschikbare hulpmiddelen. Het strategische en het politieke doel moeten liggen binnen het vermogen van de strijdkrachten. Vereist het doel een bepaald wapen, dan moet dit hiervoor worden geconstrueerd. In dit geval had Duitsland de noodzakelijkheid moeten inzien van de opbouw van een speciale luchtvloot van goed bewapende zware bommenwerpers en lange afstandjagers met het oog op de oorlog met Engeland, waaraan het niet zou kunnen ontkomen. Indien Duitsland daartoe niet of nog niet in staat was, had het Hitler-regime daaruit de politieke consequenties moeten trekken en zijn agressieve politiek moeten laten varen, dan wel uitstellen.
- c. Dictatoriale regeringsvorm, met als uitwas vriendjespolitiek, sluit veelal de keuze van de ware oorlogsleiders uit. Critiek is niet mogelijk en dictatuur leidt tot overschatting van eigen en onderschatting van 's vijands macht, beide gevaarlijke strategische fouten.
- d. Het falen en tenslotte het ineensstorten van de Luftwaffe waren mede te wijten aan de omstandigheid, dat ze de eigen zelfstandige leiding uit handen heeft gegeven. Afscheiden van het persoonlijk ingrijpen van Hitler berustte de leiding na de inval in Rusland bij de legerleiding, die ondeskundig was en zich bovendien geen reukenschap gaf van de noodzaak om de Luftwaffe in stand te houden en uit te breiden en van de daaraan verbonden moeilijkheden. Daardoor hield de aanvulling geen gelijke tred met het verbruik. De Luftwaffe werd tenslotte voor opdrachten gesteld, die haar kachten verre te boven gingen. De luchtmacht met haar specifieke strategische mogelijkheden mag niet aan een andere macht worden gekoppeld. Zij behoort door organisatie, oefening en uitrusting in staat te zijn samen te werken met land- en/of zeemacht, doch moet onder eigen leiding staan. Doordat van dit beginsel op de duur werd afgeweken, is de Duitse luchtstrategie in de fout vervallen om niet vast te houden aan de hoofdbeginselen voor het gebruik van de luchtmacht, zoals die zijn aangegeven door Lord Trenchard.
- e. Aan Duitse zijde kwam van een goed gecoördineerde strategie van land-, zee- en luchtmacht weinig terecht door de onderlinge naijver en politieke positie van hun respectieve leiders.
- f. Ofschoon het in strijd is met het principe van verspreiding van doelen uit een oogpunt van kwetsbaarheid, kan het toch ook zijn voordelen hebben, dat de oorlogsindustrie niet over al te grote gebieden is verspreid. Dit zal de concentratiemogelijkheden van de verdediger vergemakkelijken en dus een aanvallers dwingen een gebied binnen te dringen, dat gedekt wordt door een geconcentreerde verdediging.

In het andere geval is de aanvaller vrij om uit te kiezen, waar hij wil aanvallen en de verdediger is niet in staat alles te dekken. Een voorbeeld hiervan is het min of meer geconcentreerde industriegebied in Engeland en de verspreid liggende industriegebieden in Duitsland. Is er echter sprake van aanvallen met atoomwapens, dan verdient verspreiding de voorkeur. Zulks is dan ook onlangs voor de Verenigde Staten geadviseerd door een desbetreffende Amerikaanse commissie, nadat zij tot de conclusie was gekomen, dat aanbouw van ondergrondse fabrieken op grote schaal om der kosten wille onmogelijk was.

- g. De Duitsers hebben getoond de juiste strategische waarde van mobiliteit te onderkennen, hetgeen zij tot uitdrukking hebben gebracht in hun organisatie en beoefend hebben in vreedstijd. Ze maakten er in oorlogstijd een goed gebruik van. Het voorbeeld van hun organisatie is dan ook gevolgd door de Anglo-Amerikanen.

Uit de BUITENLANDSE VAKPERS

DE GROETPLICHT IN HET ZWITSERSE LEGER.

De soldaat is thans verplicht officieren, hoge onderofficieren zomede de wachtmeesters en korporaals van de eigen compagnie of van de eigen staf, te groeten.

Maar waar worden alle onderofficieren van het eigen onderdeel gegroet? Op de recruten-school en bij enkele compagnieën?

De groetplicht wordt echter een plagerij, wanneer deze niet overal naar dezelfde maatstaven wordt gehandhaafd.

Zeër zeker zou de groetplicht tegenover de/onderofficier noodzakelijk zijn, doch deze te eisen heeft slechts betekenis als zij inderdaad kan worden doorgevoerd. En dat zal t.a.v. een gedeelte der onderofficieren nooit mogelijk zijn. Daarmee is niets gezegd ten nadele van de onderofficiersstand. Het feit, dat

voor de vacante onderofficiersplaatsen te weinig aspiranten beschikbaar zijn en dan de toevlucht tot minder geschikte mensen moet worden genomen is onze fout, hetzij omdat wij in onze tegenwoordige organisatie naar verhouding veel onderofficieren nodig hebben, hetzij omdat wij de onderofficieren niet het aanzien, dat zij verdienen en dat een stimulans voor hun zou kunnen zijn, kunnen verschaffen.

Bij de hogere onderofficieren is een selectie mogelijk en deze zouden ongetwijfeld garant kunnen zijn voor een stipte naleving van de plicht tot groeten. Echter moeten zowel zij, evenals ieder officier, overtuigd zijn van de betekenis van de groet; het moet hun duidelijker voor ogen staan dat zij, indien zij de groet niet eisen, de ondergeschikten toestaan de ondergeschiktheidsverhoudingen te veronachtzamen.

(Allgemeine Schweiz. Militär Zeitung, Maart '47)

VLEGVELD-BEWAKING IN NEDERLANDSCH-INDIË

door J. STRAUS, *Kapitein der Art. K.L. (Chef Veiligheidsdienst der Mil. Luchtvaart).*

Een belangrijk werk, dat uit de normale berichtgeving uit Indië niet naar voren komt is verricht door die troepen, die met de bewaking en de verdediging der vliegvelden op Java en Sumatra belast zijn geweest. Oorspronkelijk werd deze taak verricht door Engelse, Br. Indische en de daarvoor door de betrokken Territoriale Commandanten aangewezen troepen. Toen eind November 1946 de 7 Dec. Divisie op Java aankwam, werd bijna geheel de bij deze Divisie ingedeelde Luchtdeel-artillerie (1e Regt. Lt. Lu. A.) belast met de bewaking en verdediging van de drie voornaamste vliegvelden, toen in West-Java in ons bezit, nl. Kemajoran (Ie afd.) Tjililitan (IIe afd.) en Andir (IIIe afd.) De luchtdeel-taak was hierbij, door het bijna geheel ontbreken van vliegtuigen bij de tegenpartij, uiteraard geheel op de achtergrond gedrongen, zodat de artilleristen gewone infanteriediensten moesten verrichten, hoofdzakelijk wachtdiensten en patrouilles. Op de overige niet genoemde vliegbases in Ned. Indië, welke successievelijk van de Engelsen werden overgenomen, bleef de bewaking en verdediging een deel van de taak van de Territoriale Commandanten.

De bewaking van vliegvelden bleek een zware taak te zijn, hetgeen door verschillende factoren sterk werd beïnvloed. Afgezien van de moeilijke klimatologische omstandigheden, het ernstige malaria-gevaar op een vliegveld in de kuststreek (Kemajoran, Semarang, Palembang e.d.) moeten hierbij de volgende factoren in aanmerking worden genomen:

- a. een vliegveld is een meestal aan alle kanten toegankelijk terrein, waaromheen geen doeltreffende afrastering en verlichting is aan te brengen;
- b. op een vliegveld werken vele burgerwerkkrachten, hetgeen met betrekking tot Inheems personeel een voortdurende controle bij aanneming en ook daarna nodig maakt;
- c. de velden zijn meestal dicht bij de steden, vaak langs de rand van de stad (Kemajoran) of in kamponggebieden gelegen, van waaruit het gemakkelijk mogelijk is met sabotage- of roefgroepen het veld tot op korte afstand ongezien te naderen;
- d. de personen, die het best bekend zijn op het vliegveld zijn tevens diegenen, die het dichtstbij wonen, nl. de werkkrachten, hetgeen sabotage en roof vergemakkelijkt.
- e. op een vliegveld, waar een onderdeel is gestationneerd, is zeer kwetsbaar en uitermate kostbaar materieel geconcentreerd.

Hierbij komen dan nog de voor alle Nederlandse troepen geldende factoren van onbekendheid met de taal en zeden der bevolking, hetgeen bij personeelscontrole uiteraard van zeer veel invloed kan zijn.

Een en ander had tot gevolg, dat zich in de practijk het volgende systeem ontwikkelde, dat deze moeilijkheden het best het hoofd kon bieden.

Bij alle kwetsbare objecten werden zoveel mogelijk vaste posten ingedeeld; over en om het vliegveld werd regelmatig bij dag en nacht gepatrouilleerd.

Voor de contrôle op het inheemse personeel en de ingangen werd zoveel mogelijk de pas opgerichte en zich langzaam uitbreidende Vlieg-basis-Politie der Mil. Luchtvaart ingeschakeld, terwijl de Veldveiligheidsafdelingen der M.L. zich speciaal toededen op betrouwbaarheids-onderzoek (screening), verzamelen van inlichtingen uit de omgeving der Vliegbases, onderzoek naar voorgekomen sabotagehandelingen en dergelijke.

De taak van de Vliegbasis-Politie is in dit verband het allereenvoudigst te omschrijven door zijn bevoegdheid: militair-politionele taak binnen het bereik van de Vliegbasis.

De (Veld) Veiligheidsdienst, bij de Mil. Luchtvaart om redenen van betere omschrijving van zijn taak „Veiligheidsdienst” geheten, is in feite een defensief apparaat, dat door het nemen van de geëigende maatregelen allereerst tracht, onbetrouwbaar of ongewenst personeel van de Vliegbases verwijderd te houden en dat door voortdurende contrôle bij dag en nacht de Commandant in staat stelt een beeld te krijgen van de paraatheid der bewaking en de doeltreffendheid der genomen maatregelen. Het invoeren van een passensysteem voor bezoekers, het registreren van in- en uitgaande voertuigen, kortom alles wat bij kan dragen tot verhoging van de veiligheid van de Bases, zal voortdurend en omvangrijk werk aan deze dienst verschaffen.

In de practijk bleek alras, dat voor het verzekeren van deze veiligheid een goed beeld van de omgeving, de daarin wonende personen, optredende politieke groeperingen, etc. strikt noodzakelijk was.

In de gebieden die onder Terr. Cden ressorteerden, z.a. b.v. het Territoriaal Commando West-Java met daarin de Territoriale Onder-Commando's (later Basis Commando) Batavia en Bandoeng, was het verzamelen van deze inlichtingen de taak van de Terr. Inlichtingen-Diensten. Deze, die ook slechts over beperkt personeel beschikten, waren niet in staat, om zich met alle personen te bemoeien, die bijv. diefstal in het klein pleegden. Toch konden juist deze kleine diefstallen voor een Vliegbasis zeer hinderlijk zijn en het bleek noodzakelijk, juist uit de directe omgeving van deze Bases, over dusdanig uitvoerige gegevens te beschikken, dat door de Terr. Inlichtingen Diensten hieraan niet kon worden voldaan. Toestemming werd verkregen om een eigen Inlichtingendienst te organiseren, mits deze werkte met toestemming van de erbij betrokken Terr. Cdt. en in het verband van de Terr. Inl. Diensten. Deze samenwerking bleek zeer wel mogelijk te zijn en de eigen Inlichtingen-Dienst, die als onderdeel van de Veiligheidsdienst optrad, boekte zeer mooie resultaten en verlichtte hierdoor het werk van de Terr. Inl. Diensten.

De gegevens door deze Inl. Dienst verschaft, bleken van grote waarde voor de Bewakingstroepen. Vaak konden door kleine acties van tevoren diefstal en sabotage worden voorkomen en konden rampokbenden worden verdreven of uiteengeslagen.

Hoe goed dit systeem als geheel werkte blijkt wel uit het feit, dat in het jaar na de overname der belangrijkste velden door onze eigen troepen nergens een ernstig geval van sabotage of grote diefstal is voorgekomen. Het Luchtvaart-bedrijf, waaronder het zo belangrijke 19 Transport Squadron, de toenmalige K.N.I.L.M. en de K.L.M., heeft ongestoord kunnen werken en ook de overige militaire vliegtuiggroepen konden zich nagenoeg geheel aan hun vliegtaak wijden en werden niet belast met een extra-bewakingstaak.

Personeelsvoorzieningen elders waren oorzaak, dat het Lu.A. personeel, dat de drie grote velden bewaakte, van deze taak werd ontheven. De ontwikkeling van de luchtmacht der tegenpartij nam echter dusdanige vormen aan, dat men bij de Mil. Luchtvaart tot het inzicht kwam, dat de aanwezigheid van een permanente, zij het ook minimale luchtverdediging door middel van lucht doelartillerie, gewenst was. Op grond hiervan werden alsnog 6 batterijen van 4 cm uit het 1e Regt. Lt.Lu.A. gevormd, die over de vitale vliegbases werden verdeeld. De grondbewaking werd toevertrouwd aan door de Terr. Cdt en aangewezen troepen, welke echter vaak wisselden, weshalve op vele vliegbases de permanent aanwezige Batterij-Commandant der Lu.A. optrad als coördinator van alle verdedigings- en beveiligingsorganen. (Basisverdedigings-Officier, Veiligheids-Officier).

Toen na de eerste dagen der politionele acties de luchtmacht van de tegenstander nagenoeg geheel was vernietigd, werd aan de lucht doelartillerie gedeeltelijk weer een infanterietaak toegewezen, waarbij enkele batterijen samengevoegd werden tot een detachement, dat met de verdediging en bewaking van een der nieuw bezette vliegbases werd belast. Een andere Batterij werd o.m. ingezet ter ondersteuning van Infanterie met behulp van enkele van haar vuurmonden. Deze gecombineerde taak, luchtverdediging, infanterietaak en ondersteuning van infanterie werd met veel succes uitgevoerd.

De geschiedenis van deze vliegveldverdediging heeft vele nuttige gegevens verschaft omtrent de gewenste toekomstige organisatie hiervan in de Indische Archipel.

Ondersteuningsfonds voor Officieren, Officers-weduwen en -wezen

Het bestuur van bovengenoemd ondersteuningsfonds verzoekt opname van het volgende:

Alle in dienst zijnde of gewezen beroepsofficieren van de Koninklijke Landmacht of hun weduwen kunnen lid worden van het sedert 1924 bestaande Ondersteuningsfonds, hetwelk ten doel heeft het verlenen van zedelijke en materiële steun aan haar leden en de verwanten van leden.

De jaarlijkse bijdrage bedraagt voor tweede-luitenanten f 2,50 en voor alle overige officieren tenminste f 5,—.

Nadere inlichtingen verkrijgbaar bij het secretariaat te Bussum, Zwaardemakerstraat 16, tel. 6863.

REGIONALE VERDRAGEN II ¹⁾

door Mr J. N. VAN DEN HOUTEN, *Reserve-Kapitein*
voor *Algemene Dienst.*

(*Vervolg van blz. 359*)

Toen Duitsland de oorlog verklaarde aan de Sovjet-Unie verkeerde bezet Nederland in een juichstemming: dit was een beslissend ogenblik in de oorlog, want, naar ieder verwachtte, zou dit nieuwe front de schaal uiteindelijk definitief in het voordeel van de geallieerden doen overslaan. Eerst was het wat vreemd de U.S.S.R. plotseling als bondgenoot te hebben, een land waarmede Nederland toen niet eens diplomatieke betrekkingen onderhield. Dit wende echter spoedig: de Nederlandse communisten waren actieve verzetslieden; de Komintern werd opgeheven, zodat het Russisch streven naar invloed op de binnenlandse politieke aangelegenheden althans officieel ten einde scheen; Roosevelt, Churchill en Stalin kwamen bijeen en lieten zich als vrienden fotograferen en Stalingrad en de daarop volgende Russische successen in de oorlog deden de rest. Als eenmaal Duitsland en Japan en hun satellieten zouden zijn overwonnen, zou niets meer een gelukkige toekomst met vrede en welvaart voor allen in de weg staan.

Hoe anders is het gelopen! Een koude van tijd tot tijd tot lauw overgaande oorlog woedt tussen het Sovjet-Russische bloc en de rest van de wereld. Duitsland en Japan worden door hun vroegere vijanden op de been geholpen en Italië wordt met weldaden overladen. Alleen Spanje dat een onveranderd totalitair regiem heeft, staat nog in de hoek, hetgeen de U.S.S.R. niet onwelgevallig zal zijn; Argentinië springt het oude moederland echter bij en helpt met woord en daad.

Evenals elders in de wereld, zoals in het vorig artikel is gebleken, doet het regionaal veiligheidsstreven ook in Europa opgeld en is hier zelfs min of meer bepalend voor de gehele buitenlandse politiek der betrokken landen.

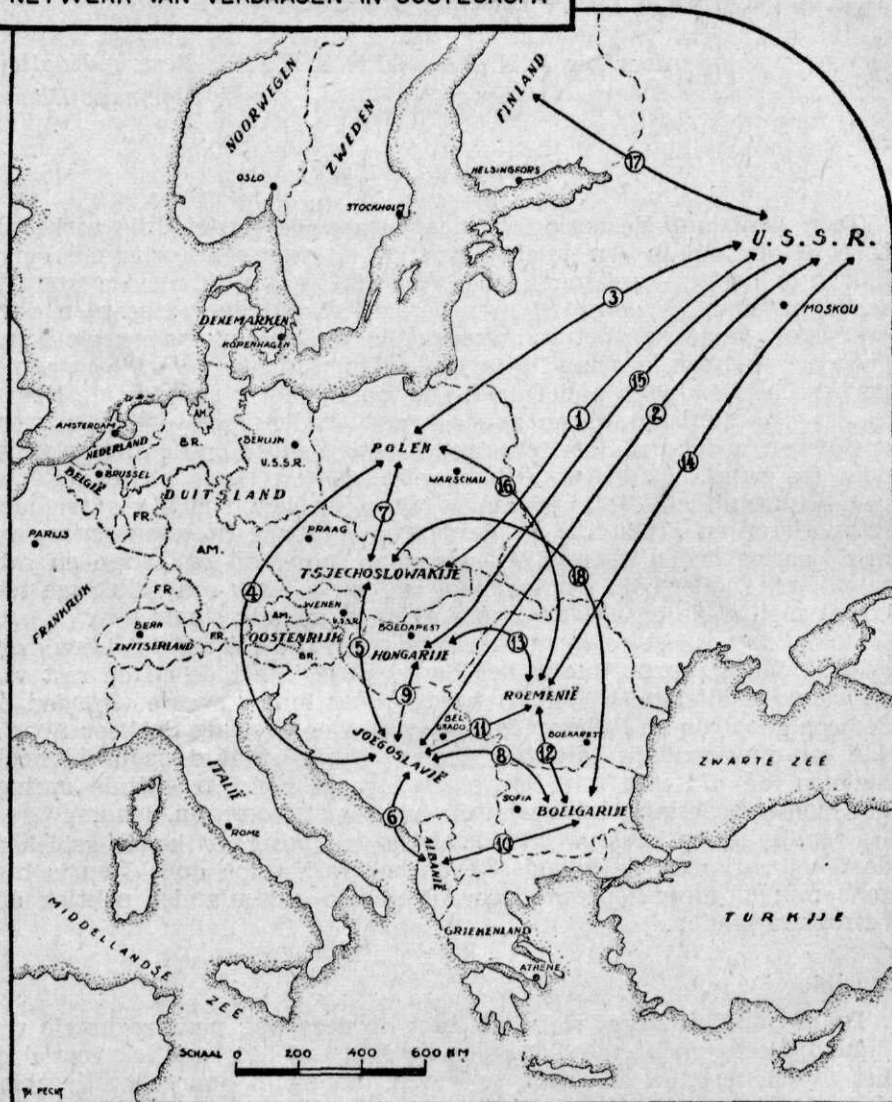
Oostbloc. ²⁾

De Sovjet-Unie begaf zich het eerst op deze weg naar regionale veiligheid. Reeds gedurende de oorlog bereidde zij deze politiek voor door het zoveel mogelijk daarheen te leiden, dat zij in haar operatiegebied de volledige overwinning bevocht, waarin zij dankzij de — achteraf door hen wellicht betreurde — medewerking van de andere geallieerden slaagde. Hierdoor verwierf de U.S.S.R. in dit gebied reeds terstond grote

¹⁾ Met bijzondere nadruk wordt er de aandacht op gevestigd, dat dit artikel begin Mei 1948 is geschreven. Het betreft hier een uitermate dynamische materie, zodat de ontwikkeling op het ogenblik van publicatie reeds belangrijk verder kan zijn geschreden. Niettemin zal het hier geschrevene tot een beter begrip van de huidige internationale politieke constellatie kunnen leiden.

²⁾ Voor nadere commentaren en documentatie over de in dit artikel besproken onderwerpen zij verwezen naar het Nederlands Genootschap voor Internationale Zaken te 's-Gravenhage, Oranjestraat 4.

NETWERK VAN VERDRAGEN IN OOSTEUROPA

Data der afgesloten verdragen

1	12 December	1943	7	10 Maart	1947	13	24 Januari	1948
2	11 April	1945	8	27 November	1947	14	4 Februari	1948
3	21 April	1945	9	8 December	1947	13	18 Februari	1948
4	19 Maart	1946	10	16 December	1947	16	24 Februari	1948
5	9 Mei	1946	11	19 December	1947	17	6 April	1948
6	2 Juli	1946	12	16 Januari	1948	18	23 April	1948

invloed en ook belangrijke politieke troeven. De volgende stap was het sluiten van een aantal verdragen met de aldus „bevrijde” landen. Deze zijn opgezet als garantie tegen een hernieuwde agressie van

Duitsland; zij voorzien o.a., telkens met kleine schakeringen, in wederzijdse militaire bijstand en verklaren, dat de verdragsluitende partijen zich niet zullen mengen in elkaars binnenlandse aangelegenheden noch zullen deelnemen aan enig pact, dat tegen de een of de ander is gericht. In werkelijkheid betekenen deze verdragen echter een totale politieke en economische onderwerping aan de Sovjet-Unie. Dergelijke verdragen kwamen tot stand met Tsjechoslowakije, Joegoslavië, Polen, Roemenië en Hongarije.

Onderling zijn deze met de U.S.S.R. gelieerde staten door een netwerk van verdragen verbonden. Vooral Tito is hierbij zeer actief geweest. Ook deze verdragen waren aanvankelijk gericht tegen hernieuwde agressie van Duitsland maar in de loop van 1947 kregen de sindsdien afgesloten pacten in zoverre een ander karakter, dat zij gericht waren tegen iedere aanvaller, zulks omdat niet meer Duitsland maar het „imperialisme van het Westen”, zoals het in de Oost en Zuid-Oost Europese pers heette het meest acute gevaar voor de nieuwe volksdemocratiën betekent.

De Sovjet-Unie heeft nog andere Europese landen op haar regionaal urgentieprogramma staan. Het moedige Finland, na de gebeurtenissen in Tsjechoslowakije moreel gesteund door de gehele niet-Russische wereld, heeft zich voorlopig buiten het Russische politieke bloc weten te houden, hoewel het aan een zij het qua inhoud niet onaanvaardbaar Fins-Russisch verdrag niet kon ontkomen. Generaal Markos probeert in Griekenland de Russische Balkanpolitiek te verwezenlijken maar de regering, krachtig gesteund door de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk, verzet zich vooralsnog met succes. In Italië hebben de verkiezingen een duidelijk afwijzend antwoord gegeven op de Sovjet-Russische aspiraties ten opzichte van dit land. Hoe de Sovjet politiek zich ten aanzien van de Russische zones in Duitsland en Oostenrijk zal ontwikkelen is niet te voorzien, doch dat de U.S.S.R. de Duitse zone uit haar sfeer zal loslaten moet uitgesloten worden geacht; met betrekking tot de Oostenrijkse zone is dit evenmin waarschijnlijk. Frankrijk dat geen bekwame communistische leiders heeft zoals Togliatti in Italië en Rakosi in Hongarije en partner is in het Westpact, schijnt zich definitief aan een communistisch regiem te hebben ontworsteld. Ten aanzien van geheel Europa ten Westen van het IJzeren Gordijn blijft het communisme echter een latent gevaar, dat een uiterste waakzaamheid vereist. Noorwegen en Turkije om over Spanje niet te spreken weten hierover mee te praten.

Het Sovjet-Russische bloc is geen regionaal verdrag in de strikte zin want er is niet één pact, dat de verhoudingen tussen alle betrokken landen regelt. De U.S.S.R. wenst dit bepaaldelijk ook niet. Een poging in deze richting van de Bulgaarse premier George Dimitrov, die een Balkan-Donaufederatie wilde vormen werd door de Sovjet-Unie afgewezen, waarop Dimitrov als trouw Russisch volgeling zijn voorstellen schielijk introk. Vermoedelijk vreest de U.S.S.R., dat de Oost en Zuid-Oost Europese staten, waarvan de bevolking waarlijk niet zo pro-Russisch en communistisch is als men door de uiterlijke schijn geneigd zou zijn te denken, door een dergelijk reëel regionaal verdrag een te grote macht kunnen gaan vormen, welke zich wel eens, hetzij uit eigen initiatief, hetzij als instrument van andere mogelijkheden, tegen de

U.S.S.R. zelf zou kunnen keren. Polen en Tsjechoslowakije waren trouwens ook allerminst enthousiast over dit Bulgaars initiatief, waardoor zij onvermijdelijk nog meer zouden worden geïsoleerd van West-Europa, waarop zij zeker economisch nog steeds voor een belangrijk deel blijven aangewezen.

Men mag de Sovjet-Unie niet het (morele) recht ontzeggen een Eurazisch veiligheidsstelsel op te bouwen, daar men dit ook de landen van de Panamerikaanse Unie of de Arabische Liga niet doet. De bezwaren richten zich echter tegen de wijze waarop de U.S.S.R. dit doel verwezenlijkt. Van een vrije op de volkswil gebaseerde samenwerking der betrokken landen en van het behouden van hun volledige zelfstandigheid is geen sprake. Tsjechoslowakije heeft hierover alle mogelijk nog bestaande twijfel weggenomen. De Sovjet-Unie met haar Kominform, alias Komintern, streeft onmiskenbaar veel verder strekkende doeleinden na dan de oprichting van een veiligheidsstelsel. Vandaar dat het hopelijk nog tijdig ontwaakte West-Europa zich aansluit en te weer stelt. Tot goed begrip van de wijze waarop dit is geschied moet eerst melding worden gemaakt van de samenwerking tussen België, Nederland en Luxemburg en die tussen Engeland en Frankrijk in het Verdrag van Duinkerken.

Benelux.

Op 5 September 1944 werd in Londen tussen de regeringen van België, Luxemburg en Nederland een douane-overeenkomst gesloten, welke beoogt een gemeenschappelijk douane-tarief tot stand te brengen en de heffing van invoerrechten aan de grens tussen Nederland en de Belgisch-Luxemburgse Economische Unie af te schaffen voor goederen, afkomstig uit het gebied van een der verdragspartners. De Raad voor de Douaneregelingen werd belast met de uitvoering dezer beide doelstellingen. De Raad voor de Handelsacoorden zal de middelen bestuderen om de ten aanzien van derde landen te volgen handelspolitiek te coördineren. De vraagstukken, welke zijn verbonden aan de voortschrijdende aanpassing van de economische structuur van de betrokken landen zijn tenslotte ten onderzoek opgedragen aan de Raad der Economische Unie. Het Secretariaat-Generaal van de Belgisch-Nederlands-Luxemburgse Douane-overeenkomst, onder leiding van onze landgenoot Mr Dr Jaspar, heeft tot taak de arbeid van deze Raden voor te bereiden, uit te werken en te coördineren en voorts om gezonde propaganda te voeren voor deze nauwe samenwerking tussen de drie landen en hiervoor in brede kring belangstelling te wekken. Door deze samenwerking wordt de Benelux en de daartoe behorende overzeese gebiedsdelen de derde handelsmacht van de wereld en hierdoor, zoals Paul Henri Spaak, de bezielde voorvechter van deze samenwerking, het uitdrukte, een voorbeeld aan de wereld en een weldaad voor onze volkeren.

De in 1944 te Londen gesloten overeenkomst is geen dode letter gebleven. Het gemeenschappelijk douanetarief is door de parlementen goedgekeurd en is van 1 Januari 1948 af van kracht en verschillende andere tastbare resultaten zijn bereikt. Aan de unificatie van de accijnzen en de omzetbelasting wordt hard gewerkt. Grote en talrijke moeilijkheden moeten echter op dit zowel als ander gebied nog worden

overwonnen doch de geest, waarin de uitvoering van het verdrag wordt voorbereid, doet verwachten, dat de landen der Benelux eerlang tot één economisch gebied zullen worden.

De samenwerking tussen de landen van de Benelux blijft niet tot economische zaken beperkt doch strekt zich eveneens uit tot sociaal, toeristisch, cultureel, sport- en technisch gebied; het particulier initiatief treedt hierbij op de voorgrond. De leden der parlementen hebben een parlementaire unie opgericht, waardoor deze elkaar beter zullen leren kennen en over hun wederzijdse problemen van gedachten kunnen wisselen. Ook is er in October 1947 reeds een eerste militair contact gelegd; het begin van een militaire coördinatie binnen Benelux-verband.

Bij de huidige verwevenheid van de politieke, economische en militaire belangen is een moderne alliantie niet wel denkbaar zonder een daaraan gekoppelde economische samenwerking. Dit geldt eveneens andersom en zo gaat ook bij de Benelux aan de economische samenwerking een coördinatie der buitenlandse politiek gepaard. De gemeenschappelijke gedragslijn bij de vorming van het Westpact en de gemeenschappelijke démarches inzake Duitsland getuigen hiervan. Het Duitse probleem is tevens een sprekend voorbeeld van de vervlochtenheid tussen politiek en economie. Gezamenlijk hebben de landen van de Benelux een groter stem in de internationale politiek dan de som van hun individuele invloed. De Benelux is derhalve een economische regionale samenwerking, welke evenals de reeds besproken Caribische en South-Pacific Commissie politieke en daardoor militaire aspecten van bijzondere betekenis heeft.

Verdrag van Duinkerken.

Tussen 26 Mei en 5 Juni 1940 wisten van Duinkerken uit 227.000 Engelsen en 110.000 Fransen te ontkomen aan de toentertijd onweerstaanbare Duitse stoomwals. Op deze zelfde plaats sloten het Verenigd Koninkrijk en Frankrijk op 4 Maart 1947 een tegen Duitsland gericht verdrag; dergelijke anti-Duitse verdragen waren reeds gedurende de oorlog tussen het Verenigd Koninkrijk en de U.S.S.R. en de U.S.S.R. en Frankrijk gesloten. De keuze voor het voor een dergelijke gelegenheid veel te klein gebouw van de onderprefectuur te Duinkerken doet even denken aan Hitler's theatrale vertoning in 1940, toen hij Frankrijk in de spoorwegwagon in het bos van Compiègne het hoofd liet buigen. Het verdrag is geen regionaal pact, daar slechts twee staten partij zijn, noch een militaire alliantie van bijzondere betekenis doch, zoals reeds opgemerkt, moet het hier niettemin met een enkel woord worden vermeld, omdat het bij de totstandkoming van het Westpact een rol speelde.

De voornaamste bepalingen van het verdrag zijn, dat het Verenigd Koninkrijk en Frankrijk in geval van (mogelijke) agressie van de zijde van Duitsland gezamenlijk zullen optreden en elkaar alsdan over en weer militair zowel als anderszins zullen steunen; ook zullen partijen onderling overleg plegen omtrent de te nemen maatregelen, indien Duitsland niet aan zijn economische verplichtingen voldoet. De militaire bepalingen van het verdrag zijn niet nader uitgewerkt. Het pact heeft meer psychologische dan reëel militaire betekenis. Na de eerste wereldoorlog waren er namelijk zeer ernstige tegenstellingen tussen Engeland

en Frankrijk met betrekking tot de politiek ten aanzien van Duitsland. Deze culmineerden in het befaamde Engels-Duitse vlootverdrag van 1935, waardoor Frankrijk zijn veiligheid in hoge mate bedreigd achtte. Men kan in het Verdrag van Duinkerken de Britse handslag zien om bij Frankrijk de vrees voor herhaling van soortgelijke moeilijkheden, waartoe wel enige aanleiding was, weg te nemen.

Westpact.

Men moet vooral niet denken, dat de plannen tot West-Europese samenwerking, welke in de laatste maanden reële gestalte kregen geheel nieuw waren. Bij de beëindiging van de vijandelijkheden met Duitsland leefde deze gedachte reeds zeer sterk. Het streven in deze richting werd mede door het inspirerende voorbeeld van de Benelux en de Sovjet-Russische expansie in Oost en Zuid-Oost Europa steeds sterker en positiever. Niettemin onthielden de verantwoordelijke West-Europese staatslieden zich er angstvallig van zich openlijk voorstanders van een Westpact te verklaren. De U.S.S.R. had namelijk duidelijk te verstaan gegeven, dat zij in een dergelijke West-Europese blokvorming een tegen de Sovjet-Unie gerichte politiek zag en men wilde de U.S.S.R. zo min mogelijk voor het hoofd stoten om toch althans de theoretische mogelijkheid tot een vriendschappelijke samenwerking — waartoe ieder mits op aanvaardbare basis nog steeds bereid is — open te laten. De voortschrijdende Sovjet-Russische politieke activiteit in Oost en Zuid-Oost Europa en het saboteren van elke internationale samenwerking door veto en anderszins maakten echter West-Europa moreel en daadwerkelijk gesteund door de Verenigde Staten, langzaamhand rijp eindelijk onverbloemd stelling te nemen. De omwenteling in Tsjechoslowakije en de druk op Finland namen tenslotte elke mogelijkheid nog bestaande laatste aarzeling weg. Het is ten zeerste te betreuren, dat deze West-Europese samenwerking eerst thans tot stand kwam. Ware dit eerder geschied dan zou het zeer de vraag zijn geweest of een land als b.v. Tsjechoslowakije zich zo willoos door het communisme had laten opslokken.

Bevin, die door zijn bekende rede in het Lagerhuis op 22 Januari 1948 de eerste stap tot de West-Europese samenwerking deed, had deze aanvankelijk willen bereiken door het verdrag van Duinkerken ook voor de Benelux open te stellen. Dit verdrag was, zoals reeds bleek, geconstrueerd als een anti-Duitse alliantie en als zodanig gebaseerd op art. 107 van het Handvest der Verenigde Naties, dat bij voorbaat elke actie tegen een ex-vijandelijke staat sanctionneert.¹⁾ De Benelux echter, aldus de Nederlandse officiële regeringsverklaring, was van oordeel, dat voor de vijf landen, welke zich in zo hoge mate door gemeenschappelijke politieke, economische, culturele en geestelijke opvattingen kenmerken, het ogenblik was gekomen zich nauwer aaneen te sluiten, ten einde aldus een kern te vormen tot bescherming van hun gemeenschappelijke beschaving en ter bevordering van hun gemeenschappelijke belangen: een regionaal pact derhalve in de ruimste zin. De Benelux had het succes, dat het Verenigd Koninkrijk, dat enige aarzeling te overwinnen had om zich al te zeer op het Europese

¹⁾ Zie over art. 107 van het Handvest „De Militaire clausules van het Handvest der Verenigde Naties”, Militaire Spectator Februari 1947, blz. 86.

vasteland vast te leggen, zich mede onder de druk van de internationale politieke situatie met deze ruimere opzet verenigde: tevens een bewijs van de kentering in de traditionele Britse politiek, welke steeds op een zekere isolering van het Europese vasteland was gericht. Voor de Benelux was een *conditio sine qua non* voor elke samenwerking een gemeenschappelijke politiek ten aanzien van Duitsland, hun nu eenmaal onverplaatsbaar achterland. Hierover werd in Londen van 26 Februari tot 6 Maart 1948 geconfereerd met het gunstig resultaat, dat de Beneluxlanden blijvend zullen worden ingeschakeld bij de inzake Duitsland te volgen politiek. Eindelijk werd hierdoor de gerechtvaardigde en bij herhaling door de Benelux met klem naar voren gebrachte wens om een stem te krijgen in het Duitse capittel vervuld: een belangrijk winstpunt zelfs voor dat het Westpact was gesloten.

Toen deze hindernis was genomen, werden de verdere voorbereidende besprekingen in ijlt tempo gevoerd en reeds op 17 Maart werd het Westpact, dat voor 50 jaar werd gesloten, te Brussel ondertekend. Wanneer de overtuigde gezamenlijke wil tot het behalen van een bepaald resultaat aanwezig is, blijken dus ook diplomaten waarlijk wel snel te kunnen werken.

De eerste drie artikelen van het pact voorzien in een nauwe economische, sociale en culturele samenwerking.

Hoewel deze niet vooropgaan zijn de militaire bepalingen toch de belangrijkste, want het verdrag van Brussel is in de eerste plaats een militaire alliantie. Het bepaalt, dat indien een der vijf landen het voorwerp zou zijn van een gewapende aanval in Europa de andere landen in overeenstemming met art. 51 van het Handvest der V.N., dat het recht tot individuele of collectieve zelfverdediging der leden van de V.N. onverkort handhaaft, aan de aldus aangevallen partij alle militaire en andere hulp en bijstand zullen verlenen welke in hun vermogen ligt.

Wat het verdrag precies onder een gewapende aanval verstaat is niet nader uitgewerkt. Een ruime interpretatie is dus mogelijk, hetgeen in het huidige tijdvak van de koude oorlog met geheime wapenvoorraden e.d. van belang kan zijn. Of een dergelijke aanval aanwezig is zal worden bepaald door de Consultatieve Raad. Dit is een permanent orgaan van de verbonden landen, dat regelmatig zal werken aan de uitvoering van het verdrag. Deze uitvoering zal ongetwijfeld vele moeilijkheden met zich meebrengen, zelfs bij de meest mogelijke medewerking van alle partijen, hetgeen wij bij de Benelux hebben ervaren. De Raad is gevestigd te Londen en bestaat thans uit Gladwyn Jebb als Britse afgevaardigde, en voorts de ambassadeurs te Londen van de vier andere landen. Onze landgenoot Mr E. Star Busmann werd tot secretaris benoemd.

Het pact, dat geheel aansluit aan het Handvest der V.N., zal geen afbreuk doen aan bestaande verdragen; de samenwerking der Beneluxlanden vindt dus onverminderd voortgang. Onderlinge rechtsgeschillen zullen aan het Internationale Gerechtshof worden voorgelegd.

Een zeer belangrijke bepaling is tenslotte, dat de vijf landen na gezamenlijke overeenstemming iedere andere staat kunnen uitnodigen tot het verdrag toe te treden op nader overeen te komen voorwaarden. Ook gedeeltelijke toetreding tot b.v. alleen de economische samenwerking is mogelijk. Dit zou eventueel voor Bi- of Trizonië mogelijk

zijn. Italië, dat door de uitslag der verkiezingen blijk heeft gegeven aan deze zijde van het IJzeren Gordijn te willen blijven, schijnt ernstig voor een uitnodiging in aanmerking te komen.

Blijkens de Memorie van Antwoord aan de Tweede Kamer betreffende het wetsontwerp tot goedkeuring van het vijflandenpact is het verdrag aangegaan voor het gehele gebied, waarover de vijf staten de souvereiniteit uitoefenen, voorzover niet het tegendeel uit een speciale bepaling blijkt. Dit wil dus zeggen, dat het ook is gesloten voor overzeesgebied, dat niet zelfstandig is en voor welks buitenlands beleid de betrokken regering verantwoordelijk is. De onderlinge garantie tot steun bij een gewapende aanval, geldt volgens de speciale bepaling van artikel 4 slechts voor het gebied in Europa: Luxemburg zal dus niet kunnen worden betrokken bij het Britse geschil met Guatemala.

Met de ondertekening van het verdrag en al de daarbij behorende franje van welgemeende redevoevingen, recepties e.d. is uiteraard slechts een eerste begin gemaakt met de West- en mogelijk ook verdere Europese samenwerking, want op de door dadendrang bezielde harmonieuze uitvoering komt het nu verder aan. Inderdaad schijnt men hier echter geen gras over te laten groeien: terstond is men met energie aan het werk getogen. De totstandbrenging van een effectief regionaal veiligheidsstelsel staat hierbij als eerste punt op het programma. Het militaire karakter van het verdrag wordt hierdoor nog eens geaccentueerd.

Inmiddels hebben de Verenigde Staten de vijf landen een vragenlijst voorgelegd, waarin o.a. wordt gevraagd in hoeverre de landen van het Westpact in staat zijn om onderling de militaire samenwerking te organiseren en voorts in hoeverre zij ter verzekering van de volledige veiligheid met het oog op een mogelijk gevaar uit het Oosten hulp van de Verenigde Staten nodig hebben. Op 30 April zijn de ministers van defensie der vijf landen met de stafchefs bijeengekomen en hebben een permanente militaire commissie ingesteld, welke als eerste taak heeft de antwoorden der vijf regeringen op de gestelde vragen te coördineren. Nederland en België hebben op 10 Mei intussen reeds een overeenkomst gesloten, waarin zij zich verplichten tot de meest volledige samenwerking op militair gebied in het kader van het Westpact. Deze samenwerking strekt zich zowel uit op het gebied van de organisatie en het gebruik der strijdkrachten als op dat van de voorziening van materiaal en het militair-wetenschappelijk technisch onderzoek.

De beantwoording van de Amerikaanse vragenlijst is daarom zo urgent, omdat de Verenigde Staten in afwachting hiervan nog geen definitief standpunt wensen te bepalen omtrent een eventuele militaire garantie aan de West-Europese alliantie, waarvoor o.a. door Churchill met kracht wordt gepleit. Spaak heeft kortelings een bezoek aan de Verenigde Staten gebracht om de regering te polsen over een „Atlantisch Verbond”; ondanks zijn verzekering dat de Amerikaanse grenzen in Europa liggen, heeft hij te horen gekregen, dat een dergelijk verbond vooralsnog niet opportuun is. De Verenigde Staten willen kennelijk zelf het tempo bepalen: eerst moeten de vijf landen maar eens bewijzen dat het hun ernst is met het streven naar een gemeenschappelijke verdedigingsformule en hun wensen ten opzichte van een Amerikaanse militaire steun concreet kenbaar maken; de Verenigde Staten

volgen hier een soortgelijke gedragslijn, als zij, zoals hieronder zal blijken, ten aanzien van het Marshall-plan deden. Bovendien is het zeer de vraag of de Verenigde Staten reeds thans het nodige oorlogspotentieel ter beschikking hebben om een militaire garantie ook terstond daadwerkelijk na te komen. Zo dit niet het geval is en zij toch een garantie geven, merkte Walter Lippmann dezer dagen zo juist op, zou een zelfde situatie kunnen ontstaan als in 1939 ten gevolge van het Britse en Franse Bondgenootschap met Polen. Inmiddels schijnt het niet uitgesloten, dat op korte termijn Amerikaanse wapens naar de Westelijke Unie zullen worden verscheept op een soortgelijke basis als de Leen- en Pachtwet. Door het aangaan van het Westpact hebben de ondertekenaars de mogelijkheid van neutraliteit, welke althans theoretisch nog bestond opgegeven. Ook Nederland dus. Daarom zullen wij onze landsverdediging in den vervolge zeer welbewust in het verband van de Westeuropese Unie moeten inpassen.

Het is goed hier nog eens uitdrukkelijk vast te leggen dat het Westpact zich tegen geen enkele andere staat richt. „Niemand heeft de minste reden om zich erover te verontrusten of boos te zijn”, heeft Spaak gezegd. Ook dus de U.S.S.R. niet, tenzij deze ontstemd is, omdat zij na Tsjechoslowakije (hopelijk) geen verdere Europese staten meer zonder slag of stoot onder de voet kan lopen. Natuurlijk laten de West-Europese landen door het Westpact hun tanden zien aan de Sovjet-Unie. Geen verklaringen, hoe fraai en van wie ook kunnen en willen dit ontkennen. Maar de vrije Europese volkeren hebben de oprechte wens nooit met deze tanden te hoeven bijten. Geen groter voldoening zouden zij kennen, wanneer eens mocht blijken, dat zij door het Westpact een positieve bijdrage hebben geleverd tot het organiseren van de vrede.

Het Marshall-plan.

In zijn befaamde rede voor de universiteit van Harvard op 5 Juni 1947 stelde de Amerikaanse Minister van Buitenlandse Zaken, Marshall, de onvermijdelijke noodtoestand aan de orde, waarin Europa zou komen te verkeren, wanneer niet op korte termijn doeltreffende maatregelen zouden worden genomen: de behoeften van de Europese landen voor de eerste jaren zijn zoveel groter dan hun betalingscapaciteit, dat zij zonder substantiële hulp aan economische, sociale en politieke ontreddering ten prooi zouden vallen. Marshall verklaarde zich in beginsel bereid steun te verlenen mits het initiatief van Europa zou uitgaan. Bevin en Bidault lieten zich dit geen twee keer zeggen en belegden reeds op 27 Juni een samenkomst met Molotov te Parijs. De besprekingen mislukten. De Sovjet-Unie, kennelijk bevreesd haar greep op de staten van het Oostblok te zien verminderen, weigerde haar medewerking aan een algemeen Europees herstelprogramma, dat trouwens ook wel nooit aan te passen zou zijn geweest aan het Sovjet-Russisch drijven in de onder haar invloed staande staten tot nationalisatie en agrarische hervorming met de daaraan verbonden maximumgrens van particulier grondbezit. Een ander motief voor Ruslands afwijzende houding was wellicht de overweging, dat een door Amerika's steun hersteld en welvarend Europa een slechte voedingsbodem voor het communisme is. Enige weken na deze Parijse conferentie deed de U.S.S.R. een zwakke tegenzet door de aankondiging van een Sovjet-Russisch herstelprogram-

ma voor Oost-Europa, dat men het Molotov-plan noemt, zulks in navolging van de voorstellen van de Verenigde Staten, welke algemeen worden aangeduid als het Marshall-plan. Het Molotov-plan is hiervan echter maar een flauwe afschaduw. Voornamelijk wekt het op tot een uiterste nationale krachtsinspanning, een soort productieslag, maar ook wil het wel economische daadwerkelijke steun geven. Als men nu echter ziet, dat de U.S.S.R. bereid is aan Roemenië een lening te verstreken van honderd miljoen roebel tegen een hypotheek op de Roemeense spoorwegen, terwijl zij ook reeds een overwegende zeggenschap heeft in de overige Roemeense verkeersmiddelen, dan blijkt, dat de Sovjet-Unie zelf in Oost-Europa op onverbloemde wijze datgene doet, wat het de Verenigde Staten ten opzichte van West-Europa verwijt, namelijk haar machtspositie in de betrokken landen door economische steun verstevigen.

Toen de Sovjet-Unie de toegestoken hand had geweigerd, richtten Engeland en Frankrijk uitnodigingen tot de Europese landen voor een conferentie welke op 12 Juli 1947 te Parijs zou aanvangen. Zestien landen¹⁾ gaven hieraan gevolg. Aanvankelijk had ook Tsjechoslowakije toegezegd deel te nemen, doch dit land trok zich ongetwijfeld op een vingerwijzing van Moskou terug: een voorspel van het later Tsjechisch drama.

Met voortvarendheid en in een harmonieuze sfeer werd ter conferentie gewerkt en op 22 September was het algemeen rapport gereed; het gaf een beeld van aard en omvang der problemen waarvoor Europa zich gesteld zag. Een aantal technische rapporten waren in het bijzonder gewijd aan de positie op het gebied van de voedselvoorziening en landbouw, de mijnbouw, energievoorziening, ijzer en staal, hout, transport, zeescheepvaart en werkgelegenheid. Het eindcijfer van het deficit voor de vier jaren 1948-1951 bedroeg 22,44 milliard dollar voor de zestien Europese landen inclusief West-Duitsland en de overzeese gebiedsdelen; deze laatste waren mede opgenomen, daar het herstel in deze gebieden voor het economische evenwicht in Europa van beslissende betekenis werd geacht. Tegenover dit tekort stond een overschot van 3.68 milliard dollar ten opzichte van de niet-deelnemende landen in Europa, Azië, Afrika en Australië, aangenomen dan dat dit overschot zou kunnen worden omgezet in dollars.

Het Parijse rapport werd door de Amerikaanse regering gunstig ontvangen en op 19 December 1947 diende President Truman bij het Congres een ontwerp-hulpverleningswet in. Hierin werd voorgesteld voor een periode van 4½ jaar 17 milliard dollar ter beschikking te stellen en voor de periode van 1 April 1948—30 Juni 1949 6.8 milliard dollar. In een bijlage, het „European Recovery Program” (E.R.P.), zoals het Marshall-plan sindsdien officiëel heet, wordt het wetsvoorstel nader toegelicht. Doel van de wet is het verlenen van zodanige materiële en financiële hulp aan de deelnemende landen, dat zij door eigen en gemeenschappelijke inspanning in het tijdvak, liggende binnen de werkingsduur van de wet onafhankelijk zullen worden van abnormale vreemde economische hulp. Het ontwerp beoogt dus werkelijk herstel

¹⁾ België, Denemarken, Frankrijk, Griekenland, Ierland, Italië, Luxemburg, Nederland, Noorwegen, Oostenrijk, Portugal, Turkije, IJsland, Verenigd Koninkrijk, Zweden en Zwitserland.

in een omliggende periode en geen „relief” voor onbepaalde tijd of, zoals Minister Lieftinck het uitdrukte, het wil een stimulans, geen zitkussen zijn. Voor zover de landen voor de te leveren goederen niet in dollars kunnen betalen, zal de tegenwaarde van bepaalde consumptiegoederen in nationale munt moeten worden gestort op een speciale rekening, welke een nationale bestemming zal krijgen voor nader door het betrokken land en de Verenigde Staten overeen te komen doeleinden, waarbij men kan denken aan het aflossen van nationale schuld of het bestrijden van de kosten van de landelijke uitvoering van het E.R.P.; dit zijn de z.g. „grants”. Kapitaalgoederen en grondstoffen, welke in verband met investeringen worden gebruikt zullen als regel door middel van leningen worden gefinancierd.

Het wetsontwerp werd door het Amerikaanse Congres (de Senaat en het Huis van Afgevaardigden) in record-tijd behandeld en in grote lijnen goedgekeurd. Het bedrag der hulpverlening werd voor de eerste vijftien maanden teruggebracht tot 5.3 milliard dollar; het uiteindelijk totaal bedrag werd nog niet vastgesteld. Op 4 April 1948 tekende President Truman de wet en deze trad hierdoor in werking. Tevens werden de nodige wettelijke voorzieningen getroffen, opdat terstond met de daadwerkelijke uitvoering kon worden begonnen. Inmiddels zijn de eerste schepen met Marshall-goederen reeds in ons land aangekomen. Pauf Hoffman werd als administrateur met de uitvoering van het E.R.P. belast; Harriman treedt als zijn vertegenwoordiger op in Europa. Dr A. M. Hirschfeld is benoemd tot regeringscommissaris van het E.R.P. en werd belast met de ambtelijke leiding in ons land.

Van Amerikaanse zijde is met bijzondere nadruk aangedrongen op een voortdurende samenwerking tussen de deelnemende Europese landen, zelfs hebben zij de voortzetting van de hulpverlening hiervan afhankelijk gesteld. De zestien Europese landen zijn hiervoor niet doof gebleven want op 16 April 1948 sloten zij te Parijs een verdrag teneinde door nauwe en blijvende economische samenwerking een gezond Europees bedrijfsleven tot stand te brengen, hierbij overwegend, dat alleen op deze wijze kan worden bereikt, dat het Europees economische leven op bevredigend niveau functioneert zonder hulp van buitenaf. Het was immers de voorwaarde van de Marshall-hulp, dat Europa na afloop van de hulpperiode ook werkelijk economisch onafhankelijk zou zijn.

In het verdrag verplichten de ondertekenende staten zich de productie zowel in het moederland als in de overzeese gebiedsdelen te ontwikkelen. Zij zullen voorts programma's opstellen voor de productie en de onderlinge ruil van goederen en diensten. Gestreefd zal worden naar een multilateraal betalingssysteem, naar de vorming van douane-unies en de afschaffing van tarieven. Al het mogelijke zal worden gedaan ter bestrijding van inflatie, voor het verkrijgen van stabiele valuta's en gezonde wisselkoersen en het bevorderen van vertrouwen in het monetaire systeem van de leden-staten. Een apparaat zal worden opgericht voor het meest doeltreffende gebruik van de hulp van buitenaf en de eigen hulpbronnen. De vertegenwoordigers van de toegetreden staten vormen de Permanente Raad voor Europese Economische Samenwerking; Spaak zal dit jaar als voorzitter optreden. Voorts is er een dagelijks bestuur onder voorzitterschap van Sir Edmond Hall Patch en een secretaris-generaal, de Fransman Robert Marjolin. Het hoofdkwartier

van de organisatie is te Parijs gevestigd doch de vergaderingen van de Raad en de verschillende commissies kunnen ook elders worden gehouden.

Naast dit multilaterale verdrag zullen de landen afzonderlijk met de Verenigde Staten overeenkomsten moeten sluiten over de hulp, welke zij zullen krijgen. De inhoud van deze verdragen zal van land tot land sterk kunnen verschillen.

Het doel van het E.R.P. is drieledig: humanitair, economisch en politiek. Economisch, omdat de Verenigde Staten de Europese markt en de van Europa's welvaart afhankelijke markten nodig hebben. Politiek, omdat de Marshall-millioenen als een voortreffelijke belegging worden gezien in het bolwerk der West-Europese democratieën. Een bolwerk, dat alleen dan waarde heeft voor Amerika, wanneer het hecht is en alleen dan hecht kan zijn, wanneer het economisch gezond is, want een groep verpoverde landen kunnen geen militaire kracht van enige betekenis ontwikkelen. De Verenigde Staten zullen zeker niet lijdelijk toezien, wanneer dit dollar-gerande bolwerk, als het eenmaal is gevormd, op Tsjechische of andere wijze wordt bedreigd. Bij slagen van het E.R.P. zullen daarom wel Amerikaanse militaire garanties aan de Marshall-landen volgen en reeds spreekt men van wapenleveranties in het kader van het herstel-programma, welke tevens een standaardisering der bewapening zou bevorderen.

Door de weigering van de Sovjet-Unie tot medewerking werd het accent van het E.R.P. nog meer van de humanitair-economische naar de politieke zijde verlegd. De tegenstelling tussen Oost en West werd door het Marshall-plan verscherpt. Hiertegenover staat dat de zestien landen nu ongehinderd door de bekende Russische obstructie in korte tijd een monumentale bijdrage tot hun toekomstige welvaart hebben kunnen leveren, welke tevens de mogelijkheid tot een Europees evenwicht en daarom het behoud van de vrede in zich sluit.

De stemmen welke oproepen tot Europese samenwerking worden steeds luider: de motie van de 130 Britse parlementsleden en het Federalisten Congres in 's-Gravenhage getuigen hiervan. Door zijn rede voor Harvard University gaf Marshall de stoot tot concretisering van deze samenwerking: zestien Europese landen zijn thans verenigd in het economisch verdrag van Parijs. Ook is reeds een politiek militaire kern aanwezig in de vorm van het Westpact, dat in beginsel voor de andere Europese landen openstaat. Wanneer men bovendien nog denkt aan de mogelijkheid van uitbreiding van de Europese samenwerking tot Afrika zulks in verbinding met de in het vorig artikel gememoreerde Britse plannen tot regionale samenwerking in dit werelddeel dan behoeft het geen verder betoog welke enorme economische, politiek en militaire perspectieven het E.R.P. tezamen met het Westpact bieden.

Danosve.

Tenslotte nog een enkel woord over Scandinavië. Nu Finland een verdrag met de Sovjet-Unie heeft gesloten, is Noorwegen, dat aan de U.S.S.R. grenst, sinds Finland Petsamo bij het vredesverdrag moest afstaan, het enige Europese buurland, dat nog geen verdrag heeft met de Sovjet-Unie, welke Noorwegen ongetwijfeld gaarne als sluitstuk aan haar Oostbloc-gordel zou toevoegen. Wanneer een dergelijk verdrag

mocht worden gesloten, zal het voor Zweden en vervolgens Denemarken wel heel moeilijk worden zich aan een zekere vorm van aansluiting aan het Oostbloc te onttrekken. Dat de Scandinavische landen, welke in vrijwel elk opzicht Westers zijn georiënteerd hier niets voor voelen ligt in de rede. Zij liggen echter gevaarlijk dicht bij de Sovjet-Unie en via Finland vrijwel open voor elke Russische aanval, terwijl de kansen op eventuele Westerse hulp vooralsnog niet hoog worden aangeslagen. Daarom putten de Scandinavische regeringen zich uit in neutraliteitsverklaringen, opdat zij toch vooral de Sovjet-Unie niet voor het hoofd stoten, welke namelijk een Scandinavisch bloc als een deel van het Westbloc en daarom als tegen haar gericht beschouwt. Deze situatie vertoont dus zeer veel overeenstemming met de tijd, welke in West-Europa aan de vorming van het Westpact vooraf ging, toen men daar ook alles deed om de U.S.S.R. niet te froisseren. Niettemin hebben de Scandinavische landen zich na onderling overleg aangesloten bij de Marshall-landen, hoe gaarne de Sovjet-Unie dit anders had gezien. Hierdoor en mede door het inspirerende voorbeeld van de Benelux is de Scandinavische economische samenwerking, waarnaar reeds meer dan honderd jaar met afwisselend succes wordt gestreefd, in een nieuw stadium gekomen, zodat op korte termijn de vorming kan worden verwacht van een Danosve (Denemarken, Noorwegen, Zweden en eventueel IJsland) of, zoals men ook wel zegt, Svedano, welke ongeveer hetzelfde zou beogen als de Benelux. Finland zou niets liever willen dan zich bij de andere Scandinavische landen aansluiten; ten gevolge van het vredesverdrag heeft de Sovjet-Unie echter zoveel machtsmiddelen ten opzichte van dit land, dat het zich vooralsnog niet de weelde kan veroorloven de Russische wenk om zich te onthouden van Scandinavische samenwerking, behoudens op cultureel gebied, te verontachtzamen. In welke mate en in welk tempo deze economische samenwerking eventueel in een politiek-militair bondgenootschap zal overgaan, dat zich dan uiteraard op enigerlei wijze met de staten van het Westpact zou verbinden, hangt mede af van het vertrouwen, dat de Scandinavische landen bij een onverhoopt conflict met de U.S.S.R. in een mogelijke Westerse militaire steun zullen menen te kunnen stellen.

Uit het hier gegeven overzicht blijkt dat de grote lijnen van de huidige wereldpolitiek voor een belangrijk deel worden beheerst door het streven naar regionale verdragen. Het regionale groeiproces ontwikkelt zich met de dag. Ook ons land is hierbij o.a. als partner in het Westpact ten nauwste betrokken. Wil men dit proces kunnen volgen, dan is het noodzakelijk dat men kennis neemt van de wordingsgeschiedenis. Daarom werd deze hier aan een beschouwing onderworpen.

10 Mei 1948.

Boekbesprekingen

WINSTON CHURCHILL.

MARLBOROUGH, ZIJN LEVEN EN ZIJN TIJD door WINSTON CHURCHILL, tweede deel, uit het Engels vertaald door E. J. Welz. Uitg. E. G. Kroonder, Bussum. Prijs geb. f 17,50.

In „De Militaire Spectator” van September 1947 vestigden wij de aandacht op het eerste deel van dit vierdelige werk. Sederdien is ook het tweede deel van de pers gekomen en de lezing hiervan heeft het genot van die van het voorafgaande nog overtroffen. Zelden werd een historisch standaardwerk in brillanter stijl geschreven, waarbij de verhaler het uitnemend verstaat de gebeurtenissen uit het verleden telkens in verband te brengen met het heden. Gedurende de vier jaren (1702—1705), die dit deel bestrijkt, de eerste vier jaren van de Spaanse Successie Oorlog, leidde Marlborough Engeland als Kapitein-generaal en, met Godolphin, praktisch als eerste minister en verenigde zodoende de hoogste functies op militair, binnenlands-politiek en diplomatiek terrein. Voor de militaire lezer is zijn militaire werkzaamheid uiteraard het belangrijkste. Deze culmineerde in genoemde jaren in **de mars van de Noordzee naar de Donau** (met de slag bij **Blenheim** (1704), door Churchill de heroïekste episode uit de annalen van het Britse leger genoemd. Deze achtmaandse operatie redde het Duitse Rijk, voorkwam de Franse hegemonie en gaf Europa de vorm, die eerst door de Franse revolutie werd gebroken. Hetzelfde doel — het voorkomen van de overheersing van het continent door één mogendheid — werd derhalve op juist omgekeerde wijze bereikt als bij de door ons beleefde pendant, Montgomery's tocht van „Normandië to the Baltic”.

In tactisch opzicht vormde Marlborough een schakel in de keten van **Prins Maurits** — de grondlegger van de moderne tactiek — naar **Napoléon**. Hij zag in de infanterie niet een ding, dat vaststond maar „le feu qui avance”. Hij concentreerde deze vurende massa tegen een deel van 's vijands front, zette de aanval door met een onverschilligheid voor mensenlevens, die in de tijd der beroepslegers geheel ongebruikelijk was, trok daardoor 's vijands reserves naar het bedreigde punt en trachtte met man en macht door te breken. Gelukte dit, dan betekende het de overwinning;

mislukte het, dan vergemakkelijkte het een tweede slag tegen het ontblote deel van 's vijands front. Churchill is van mening, dat deze tactiek geheel overeenkomt met die van Napoléon. Wij achten deze laatste echter een verbetering, daar Napoléon de doorbreking gewoonlijk inleidde met een demonstratieve aanval tegen een van 's vijands flanken en zodoende van de beginne af de hoofdaanval inzette tegen een door ontbrekking van reserves verzwakt deel van 's vijands front.

Het boek eindigt met de dramatische episode in Aug. 1705 toen Marlborough door het verzet van de Nederlandse Ge-deputeerden te velde en de Staatse Generaal **van Slangenburg** werd belet bij Waterloo een beslissende slag te leveren, die wellicht de oorlog zou hebben beëindigd, terwijl deze thans tot 1715 voortduurde, de Republiek uitputte en terug bracht tot de staat van een kleine mogendheid. „Aldus — zegt Churchill — ging de ster van de Hollandse Republiek onder. . . . Hier, aan de kruisweg, bij het onheilspellende Waterloo, nam het lot van Holland een keer.”

Dit oordeel uit zo bevoegde hand zou — en hier komen wij aan de critiek, die bij alle bewondering niet mag achterwege blijven — nog meer waarde hebben, indien schr. zijn kennis ook uit Nederlandse bronnen had geput. In de rijke opgave van handschriftelijke en gedrukte bronnen, 113 nummers omvattende, komt echter — onder „Bijkomende autoriteiten” — slechts één Nederlands werk voor, een vertaling van Blok's „Geschiedenis van het Nederlandse Volk”. Dit geeft aan Churchill's oordeelvellingen t.o.v. het Nederlandse aandeel in de gebeurtenissen uiteraard zekere eenzijdigheid.

Gaarne zouden wij in dit verband hebben gezien, dat de vertaler, voor wie wij overigens alle lof hebben, in de noten had gewezen op de studies die Kolonel **De Gelder**, toenmaals Directeur van het Krijgsgeschiedkundig archief, heeft doen verschijnen naar aanleiding van de Engelse uitgave en waarin door bedoelde eenzijdigheid veroorzaakte misvattingen worden rechtgezet en aanvullingen gegeven. Wij bedoelen: „**De Slag bij Ekeren (1703)**” (1934), „**Marlborough, his life and times, volume II. Eene kritische studie**” (1935) en het ten dele reeds eerder verschenen artikel

„Staatsche troepen in Zuid-Duitschland“ (Cav. Tijdschrift 1931 en Mil. Spectator 1935) waarin het aandeel van de Staatse troepen in de mars naar de Donau naar voren wordt gebracht.

Ondanks deze bezwaren kunnen wij de lezing van dit boek aan ieder Nederlands officier met warmte aanbevelen en zien wij met verlangen de volgende delen tegemoet. C.

MEDEDELINGEN VAN DE DIENST VAN DE K.M.G.

DIRECTORAAT BEHEER EN VERSTREKKING

Kleding en diversen

Bretels

De verstrekking van bretels aan de lichter 1948—I heeft thans haar beslag gekregen.

Kokskleding

De voorraad laat momenteel toe, dat aan alle koks 4-stel kokskleding kan worden verstrekt. Een uitzondering moet evenwel worden gemaakt voor de koks van de Verplegingstroepen en van de Pontonniers.

Rangonderscheidingstekenen zomertenuue

De nieuwe rangonderscheidingstekenen voor de zomertenuue zijn nog niet in de D.A.U.-magazijnen ontvangen, zodat verstrekking aan de troep niet kan plaats vinden.

Menie en verf

Getracht zal worden in de toekomst de menie en de verf van hetzelfde fabrikaat te verstrekken, zulks in verband met de gebleken moeilijkheden bij het verwerken op voertuigen daarvan van verschillend fabrikaat.

Motorvoertuigen en onderdelen:

Aan de aanvragen voor verwisselstukken werd in de afgelopen periode gedeeltelijk voldaan.

Ontvangen werden nog:

een partijtje diverse lampjes, Ford onderdelen en splitpennen;
een partij Sherman onderdelen en binnenkabel.

In de voorraadpositie van de meest gevraagde universele verwisselstukken is weinig of geen verandering gekomen.

Technisch materieel:

Toebehoren en onderhoudsmiddelen voor draagbare wapens zijn uit voorraad leverbaar. Niet verstrekt kunnen worden verwisselstukken voor draagbare wapens.

Radio-buizen, batterijen en accu's zijn slechts in beperkte mate voorhanden. Het door de onderdelen ingeleverde radiomaterieel is niet voor directe uitgifte geschikt, doch moet eerst grondig nagezien c.q. hersteld worden.

Aan aanvragen voor gereedschappen en machines kan grotendeels worden voldaan, m.u.v. diverse sleutels en spiraalboren, elektroden en lasdraad.

DIRECTORAAT VERKEERSWEZEN

Sectie Reizen Buitenland

De aandacht wordt er op gevestigd, dat reizigers, die zich op reis naar België begeven en die in het bezit zijn van een reiswijzer, als genoemd in punt 11 van L.O. 1947 Nr. 390, tevens in het bezit moeten zijn van de Ministeriële Beschikking, welke de reis goedkeurt.

Met ingang van 1 Juni 1948 wordt de dagdienst Hoek van Holland—Parkeston Quay dagelijks gevaren.

Dienstregeling:

Boottrein:	Amsterdam	V. 8.50
	Haarlem	V. 9.08
	Haag	V. 9.45
	Rotterdam	V. 10.08
	Hoek van Holland A.	10.32
	idem	V. 11.30 *
	Parkeston Quay	A. 18.10 *
Boottrein:	" "	V. 19.10 *
	London Liverpool Street	A. 21.15 *
Boottrein:	Liverpool Street	V. 9.20 *
	Parkeston Quay	A. 11.00 *
	" "	V. 11.25 *
	Hoek van Holland A.	18.40 *
Boottrein:	" "	V. 20.10
	Rotterdam "	V. 20.37
	Haag	A. 20.57
	Haarlem	A. 21.34
	Amsterdam	A. 21.50

* alleen 1e en 2e klasse.

NAMEN VAN KAZERNES

KNOOP KAZERNE TE UTRECHT.

Genoemd naar Willem Jan Knoop, geb. te Deventer 2 Mei 1811.

Trad reeds in 1825 als volontair in dienst bij de zesde afdeling infanterie, doorliep alle rangen en werd in 1867 Luit.-Generaal.

Als ernstig beoefenaar der tactiek strategie en krijgskunde was hij achter-eenvolgens leraar en hoofd van Onderwijs bij de K.M.A. te Breda.

Algemene bekendheid hebben zijn Krijgs- en geschiedkundige studiën. De historicus bij uitnemendheid overleed op 24 Januari 1894 te 's-Gravenhage.

MENNO VAN COEHOORN KAZERNE TE ARNHEM.

Genoemd naar Menno Baron van Coehoorn, geb. Maart 1634, overleden te 's-Gravenhage 17 Maart 1704. Vesting-bouwkundige bij uitnemendheid. Op 18 Maart 1697 benoemd tot Meester Generaal der artillerie. Hij leidde menigmaal de artillerie tot de zege door haar bij een doeltreffend gebruik het bewustzijn van haar vermogen te openbaren.

Uitvinder van de handmortieren (Coehoorn mortieren) o.a. toegepast bij het beleg van Grave in 1674, waaraan ontleend is: „Dat Mavors donder sterft, maar onze Coehoorn spreekt”.

Gevraagd

Mil. Hoofdstel en zadel

(liefst fabr. Kamerling)

Br. onder nr 7, „Mil. Spectator”
Den Haag

Ter overname:

zwart ceremonieel tenue, whipcord, met alle toebehoren (infanterie). Als nieuw; vervaardigd in 1939. Na voorafgaand bericht te allen tijde te bezichtigen.

Brieven: A. R. KARS, van
Oldenbarneveldweg 34, Bakkum
(N.H.) Tel. Castricum 301.

Vulcaniseer en Coverbedrijf

Geldersche Banden Centrale

Molenstraat 7³ - APELDOORN - Telef. 5423

• Tevens handel in nieuwe banden

Wij fabriceren en repareren RADIATEUREN — KOELBLOKKEN

Radiateurenfabriek „WELTEVREDEN”

Huizummerlaan 135 — LEEUWARDEN — Telefoon 3455